

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TARSUSLU CÛDÎZÂDE MEHMED TEVFİK'İN
NEVBER VE MENÂSİM-İ 'AŞK ADLI ESERLERİ
(İNCELEME – METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Bahir SELÇUK

HAZIRLAYAN
Mesut ALGÜL

ELAZIĞ - 2016

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**TARSUSLU CÛDÎZÂDE MEHMED TEVFİK'İN NEVBER VE
MENÂSİM-İ 'AŞK ADLI ESERLERİ (İNCELEME – METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Bahir SELÇUK

HAZIRLAYAN

Mesut ALGÜL

Jürimiz, tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**Tarsuslu Cûdîzâde Mehmed Tevfîk'in Nevber, Menâsim-i 'Aşk Adlı Eserleri
(İnceleme – Metin)****Mesut ALGÜL****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı****Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı****ELAZIĞ – 2016, Sayfa: IX+154**

19. yüzyılda yaşamış olan ve Cûdîzâde lakabıyla tanınan Mehmed Tevfîk, çeşitli memurluklarda bulunmuş bir şair-yazardır. Kaynaklarda hayatı ve eserleri hakkında pek bilgi bulunmaması, yaşadığı dönemde çok fazla dikkat çekmediğini göstermektedir. Cûdîzâde eserlerinde dinî konulara ağırlık vermiştir. Cûdîzâde'nin *Nevber*, *Menâsim-i 'Aşk*, *Saadetli Familya* ve *Nuhbetü'l-Hakîka fî İcâbatı'l-İnsâniyye* isimlerinde dört eseri bulunmaktadır. Eserlerinden hareketle Arapça ve Farsça eğitimi aldığı ve klasik şiir formları içerisinde şiirlerini yazdığı görülmektedir.

Çalışmanın konusunu teşkil eden Cûdîzâde'nin *Nevber* isimli şiir kitabında tamamen dinî konuların ele alındığı manzumeler, *Menâsim-i 'Aşk* isimli şiir kitabında ise dinî konularla beraber çeşitli konularda yazılmış manzumeler yer almaktadır. Çalışmada bu iki eser transkribe edilerek bu eserlerin biçim ve muhteva özellikleri üzerinde durulmuştur. Eserlerin tıpkıbasımlarına çalışmanın sonunda yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cûdîzâde Mehmed Tevfîk, *Nevber*, *Menâsim-i 'Aşk*, İnceleme, Metin.

ABSTRACT**Master Thesis****Works of Named Nevber and Menâsim-i ‘Aşk of Tarsuslu Cûdîzâde Mehmed
Tevfik (Analysis - Transcription)****Mesut ALGÜL****The University of Fırat****The Institute of Social Science****The Department of Turkish Literature and Language****ELAZIĞ – 2016, Page: IX+154**

Mehmed Tevfik, who lived in the 19th century and was known as Cûdîzâde, is a poet-author that had worked in various civil services. The fact that there is not enough information about his life and work in the literary resources shows that he did not draw much attention during his life time. Cûdîzâde focused heavily on religious matters in his work. There are these four works of his: *Nevber*, *Menâsim-i ‘Aşk*, *Saadetli Familya* ve *Nuhbetü’l-Hakîka fî Îcâbatı’l-İnsâniyye*. It can be understood from his work that he had received Arabic and Persian language education, and penned his poetry in the classical poetry forms.

In Cûdîzâde’s works *Nevber* and *Menâsim-i ‘Aşk*, which are subject to this study, there are poetry dealing completely with religious matters in the former, and there are several other subjects along with religious matters in the latter. In this study, these two afore-mentioned works were transcribed and were analyzed in terms of their structure and content. The facsimiles of the works are given at the end of the study.

Key Words: Cûdîzâde Mehmed Tevfik, *Nevber*, *Menâsim-i ‘Aşk*, Analysis, Transcription.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ	VI
ÖN SÖZ	VII
KISALTMALAR	IX

GİRİŞ	1
-------------	---

I. TARSUSLU CÛDÎZÂDE MEHMED TEVÎK'İN HAYATI, SANATI VE

ESERLERİ	1
I.1. Hayatı	1
I.2. Sanatı	2
I.3. Eserleri.....	4
I.3.1. Menâsim-i ‘Aşk.....	4
I.3.2. Nevber	4
I.3.3. Saâdetli Familya	4
I.3.4. Nuhbetü'l-Hakîka fî İcâbatı'l-İnsâniyye	5

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TARSUSLU CÛDÎZÂDE MEHMED TEVÎK'İN MENÂSİM-İ ‘AŞK VE

NEVBER ADLI ESERLERİNİN İNCELENMESİ.....	6
1.1. Menâsim-i ‘Aşk’ın Muhteva ve Şekil Özellikleri.....	6
1.1.1. Muhteva	6
1.1.2. Nazım Şekilleri	8
1.1.3. Vezin, Kafiye-Redif.....	9
1.2. Nevber’in Muhteva ve Şekil Özellikleri.....	12
1.2.1. Muhteva	12
1.2.2. Nazım Şekilleri	14
1.3. Vezin, Kafiye-Redif.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

2. TARSUSLU CÛDÎZÂDE MEHMED TEVFİK'İN MENÂSİM-İ 'AŞK VE NEVBER ADLI ESERLERİNİN ÇEVİRİYAZISI.....	17
2.1. Çevriyazıda İzlenen Yol	17
2.2. Çevriyazı	19
2.2.1. Menâsim-i 'Aşk'ın Çevriyazısı.....	19
2.2.2. Nevber'in Çevriyazısı	51
SONUÇ	71
KAYNAKÇA.....	73
EKLER	75
Ek 1. Orjinallik Raporu.....	75
Ek 2. Menâsim-i 'Aşk'ın Tıpkıbasımı	76
Ek 3. Nevber'in Tıpkıbasımı	121
Ek 4. Sadabad Osmanlı Arşivi Sicill-i Umûmî Varakası.....	149
Ek 5. Şeftali Çeşmesi Kitabesi.....	151
ÖZGEÇMİŞ	154

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Nazım Şekilleri	9
Tablo 2: Vezinler	10
Tablo 3: Kafiye ve Redifler	11
Tablo 4: Nazım Şekilleri	14
Tablo 5: Vezinler	15
Tablo 6: Kafiye ve Redifler	16

ÖN SÖZ

19. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin siyasi, askerî, ekonomik ve sosyal alanda çöküş yaşadığı bir dönemdir. Osmanlı Devleti'nin özellikle Batı'daki gelişmelere ayak uyduramaması toplum üzerinde olumsuz etkiler bırakmış ve yeni arayışların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile birlikte bu arayışlar hızlanmış ve sorunların kaynağı olarak görülen geleneksel unsurlar Batı'nın etkisiyle yeniden şekillenmeye başlamıştır. Bu arayışlar her alanda varlığını hissettirmiş, bu gelişmelerden önemli ölçüde etkilenen bazı edebiyatçılar da eski şiirin toplumun ihtiyaçlarını yeteri derecede karşılayamadığını savunmuşlardır. Böylece edebiyat sahasında yeni fikir ve tarzlar baş göstermeye başlamıştır. Bununla beraber klasik tarz da etkisini devam ettirmiş bazen tamamen geleneksel çerçevede bazen de modern yaklaşımlardan etkilenecek eserler yazılmaya devam etmiştir.

Büyük değişimlerin ve hareketliliğin yaşandığı bir dönemde eserler kaleme alan Cûdîzâde Mehmed Tevfik de klasik tarzda şiirler yazmıştır. Bu dönemin etkisiyle olsa gerek şiirlerini bir divanda toplamak yerine *Menâsim-i 'Aşk ve Nevber* isimli iki şiir kitabında toplamayı tercih etmiştir. Cûdîzâde, bu iki eseri dışında *Saadetli Familya* isimli bir öykü kitabı ve *Nuhbetü'l-Hakika fî İcâbatı'l-İnsâniyye* isimli iman, ihlas ve niyet konusunda nasihatlar içeren bir ahlak kitabı kaleme almıştır. Sanatçıların eserleriyle topluma örnek olması gerektiğini söyleyen Cûdîzâde, bu doğrultuda eserler kaleme almış ve eserlerinde çoğunlukla dinî konulara yer vermiştir.

Bu çalışmanın konusu teşkil eden eserlerden *Menâsim-i 'Aşk* 1302/1885, *Nevber* ise 1314/1897 yılında İstanbul'da basılmıştır. Kaynaklarda Cûdîzâde ve eserleri hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Cûdîzâde hakkında bilgi bulabildiğimiz tek kaynak Başbakanlık Sadabad Osmanlı Arşivindeki "DH_SAID_00168_00005" numaralı Cûdîzâde'nin memuriyet hayatı hakkında bilgi veren Sicill-i Umûmî varakası oldu.

Çalışmada pek çok kütüphanede matbu nüshaları bulunan *Menâsim-i 'Aşk ve Nevber'in* yazma nüshasına rastlayamadık. Bu nedenle İSAM ve İBB Atatürk Kitaplığında yer alan matbu nüshaları kullandık.

Çalışma yapılırken transkripsiyon ile ilgili hususlarda Prof. Dr. İsmail Ünver'in *Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler* makalesi esas alındı. Çalışmanın konusunu teşkil eden eserlerin muhteva ve şekil özelliklerinin ele alınırken çalışmayla benzer

özellikler taşıyan Prof. Dr. Süleyman Çaldak tarafından hazırlanan *Nâlî Dîvânı* adlı çalışma örnek alındı. Bunun yanında kaynakçada isimleri verilen kaynaklardan da yararlanılmıştır.

Bu çalışmayı tez konusu olarak öneren ve çalışmanın her aşamasında bilgi, görüş ve destediğini benden esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Bahir SELÇUK'a en içten duygularla teşekkürlerimi arz ederim. Yine çalışma boyunca bilgi ve tecrübelerinden sıkça yararlandığım değerli hocalarım Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK, Prof. Dr. Ali YILDIRIM, Doç. Dr. Hasan ŞENER ve Yrd. Doç. Dr. Sevim BİRİCİ'ye; Cûdîzâde Mehmed Tevfik ile ilgili kaynaklara ulaşmamda bana yardımcı olan amcam Yrd. Doç. Dr. Adnan ALGÜL'e ve değerli dostlarım Dr.Yunus DOĞAN, Şemsettin CEBECİ ve Yunus KORKMAZ'a teşekkürü borç bilirim.

ELAZIĞ-2016

Mesut ALGÜL

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
E.T	: Erişim tarihi
Hızl.	: Hazırlayan
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
S.	: Sayı
s.	: sayfa
TDİV	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TEİS	: Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
vb.	: ve benzeri

GİRİŞ

I. TARSUSLU CÛDÎZÂDE MEHMED TEFVÎK'İN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

I.1. Hayatı

Cûdîzâde Mehmed Tefvik Efendi, 19. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan bir şâirdir. Hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan Cûdîzâde ile ilgili Hakan Yekbaş bir sözlük maddesi hazırlamıştır.¹ Şairin hayatı ve eserleri hakkında edinebildiğimiz bilgiler, Sadabad Osmanlı Arşivindeki bir belgedeki notlar² ve eserlerinden tespit edebildiklerimizle sınırlıdır. Cûdîzâde'nin doğum tarihi Yekbaş tarafından kaynak belirtilmeden 1289/1873 olarak belirtilmiştir. Ancak arşiv kaydında 1268/1852'de Tarsus'ta doğduğu ifade edilmiştir. Arşiv kaydından edindiğimiz bilgilere göre Cûdîzâdeler ismiyle bilinen bir aileye mensup olan Mehmed Tefvik, Tarsus kazası Meclis-i Deâvî azalığı ve Defter-i Hakânî memurluğunda bulunmuş olan Ahmed Vehbî Efendi'nin oğludur. Cûdîzâde, Tarsus Mekteb-i İbtidâî'sinde ilk eğitimini ve Kur'an eğitimini alarak Kur'an-ı Kerim'i ezberlemiş ve İbtidâ Mekteb-i Rüştîyesinde Arapça-Farsça sarf ve nahiv dersleri almıştır. Cûdîzâde, Tarsus'ta bulunan Kubad Paşa Medresesinde Mustafa Efendi'den ve Bayezid müderrislerinden Fuad Osman Efendi'den tefsir ve hadis dersleri alıp Arapça ve Farsça öğrenmiştir.

Cûdîzâde, 1286/1869 yılında Adana Vilayeti Divân-ı Temyîz kayıt memurluğuna başlamış, sırasıyla Mersin Meclis-i Deâvî Kitabesinde, Tarsus Meclis-i Deâvî Kitabesinde, Mersin Tahrîrât Kitabesinde memurluklarda bulunduktan sonra 1296/1879 yılında Zabtiye Nezareti Mektupluğu Kalemine tayin olunmuş ve burada İdare Komisyonu Kalemine terfi ettikten sonra imtiyaz sahibi olduğu *Hakâyık Gazetesi*'nde yaptığı neşriyâttan dolayı 1304/1887 yılında memuriyetten ihraç edilmiş ve gazetesi kapatılmıştır. Bir yıl sonra tekrar Zabtiye Nezaretinde Evrak Kaleminde kayıt memurluğuna başlamıştır. Daha sonra 1309/1892 yılında Sinop Hapishanesi Müdürlüğüne tayin olmuş, iki sene burada görev yaptıktan sonra görevi kötüye kullanma iddiası ile görevden uzaklaştırılmış ve muhakeme altına alındıktan sonra

¹ Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS), <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5182> (E.T. 16.11.2016).

² Sadabad Osmanlı Arşivi, DH_SAİD_00168_00005 numaralı Sicill-i Umûmî varakası. (Bkz. Ek-3).

azledilmiştir. Fakat daha sonra tahkikatlar sonucu tekrar görevine iade edilerek bu defa 1315/1897 yılında Kosova Vilayeti Polis Serkomiserliğine tayin olunmuş, burada iki sene görev yaptıktan sonra Trabzon Vilayeti Serkomiserliğinde görevine devam etmiştir. Burada da bir ara açığa alındıktan sonra tekrar göreve iade edilmiş ve 1321/1903 yılında Erzurum Vilayeti Serkomiserliğine tayin olmuştur. Burada da esnaf ve halk tarafından aleyhinde pek çok şikayetin gelmesi üzerine tekrar açığa alınmış ve 1325/1907 yılında bu sefer Diyarbekir Vilayeti Başkomiserliğine tayin olunmuştur.

Kaynaklarda Cûdîzâde'nin ölüm tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Sicill-i Umûmî varakasinda ölümü hakkında herhangi bir bilginin olmaması ve bu varakanın 1327/1909'de yazılmış olması Cûdîzâde'nin bu tarihe kadar yaşadığını göstermektedir. Fakat bundan sonraki yaşamı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

I.2. Sanatı

Cûdîzâde, 19. yüzyılda eserler kaleme alan bir sanatçıdır. Kaynaklarda, özellikle tezkirelerde kendisi hakkında herhangi bir bilginin bulunmayışı yaşadığı dönemde çok fazla dikkat çekmediğini göstermektedir. Cûdîzâde'nin eserleri, sanatı hakkında önemli ipuçları vermektedir. Cûdîzâde, *Menâsim-i 'Aşk'*ın mukaddimesinde şiir yazmaya gençlik yıllarında başladığını, o dönemde karşılaştığı güzel şiiirlere nazire yazdığını fakat şairlik becerisinin yeterli olmadığını, bunun için Arapça ve Farsçayı iyi bir şekilde konuşacak seviyeye gelene kadar öğrendiğini ifade etmiştir. *Menâsim-i 'Aşk'*, çoğunlukla Cûdîzâde'nin etkilendiği şairlerin şiirlerine nazireler yazarak meydana getirdiği manzumelerden oluşan eseridir. Bu eserde Cûdîzâde'nin Nâbî ve Fuzûlî'den önemli derecede etkilendiğini görmekteyiz.

Mâl cem' etmez ğanîü't-tab' olan bunda ebed

Çünkü bir dârü'l-fenâdır bî-beķā ' âlem bu yâ

Bu beyitte Nâbî'nin hikemi söyleyişi açık bir şekilde gözükmeğtedir. Zengin yaratılışlı kimse bu dünyada asla mal mülk biriktirmez, çünkü bu dünya fena, yokluk âlemidir ve bekası, sonsuzluğu yoktur.

Tevfîķim cāndan esîr-i ' aşķ-ı Hâķķam dā'imā

Rü'yet ârzûsundayam bir başķa ihsân istemem

Bu beyitte ise Fuzûlî'nin tasavvufî söyleyişi görülmektedir. Hak aşkının candan esiriyim daima. Allah'ı görmek arzusundayım, başka bir iyilik istemem. Cûdîzâde Fuzûlî'nin gayrî³, adı var,⁴ sakın⁵ redifli ve

Saçıñ endişesi tahrîk-i zencîr-i cünûnumdur
Cünûnum def' ine zîkr-i leb-i la' liñ füsûnumdur⁶
matla'lı gazellerine nazire yazmıştır. Cûdîzâde, Nâbî'nin
Pây-ı yâre düşmege ağıyardan nevbet mi var
Sâyesinde nağl-i ümmîdün meger rāhat mı var⁷
matla'lı gazeline de nazire yazmıştır.

Cûdîzâde, geleneğin etkisiyle dönemin devlet adamlarına şiirler yazmıştır. Cûdîzâde, II Abdulhamid, Rıza Paşa, Tahir Efendi ve Hamdi Paşa gibi dönemin devlet adamlarını manzumelerinde övmüştür. Cûdîzâde, İstanbul'da bir çeşme için manzume kaleme almıştır. Cûdîzâde'nin dönemin devlet adamları ve çeşme için yazdığı şiirler, tarih manzumeleri şeklidir.

Cûdîzâde, eserlerinde deyim ve atasözlerine çokça yer vermiştir. Bir şiirinde tüm beyitlerde deyim kullanmıştır. (bk.) *Menâsim-i 'Aşk'* a kıyasla *Nevber*'de deyim ve atasözlerine daha çok yer verildiği görülmektedir. Cûdîzâde, bazı şiirlerinde deyim ve atasözlerine yer vermesine ve sade bir dil kullanmasına rağmen bazı şiirlerinde yer yer ağır bir dil kullanmıştır.

Cûdîzâde'nin küçük yaşlarda aldığı dinî eğitimin sanatı üzerinde etkisi büyüktür. Eserlerinde ağırlıklı olarak dinî konuları ele alması bunun bir göstergesidir. *Nevber*'de ise tamamen dinî konuları ele almıştır.

Cûdîzâde'nin sanatında İstanbul'un önemli bir yeri bulunmaktadır. Burada 1296/1879-1309/1892 yılları arasında geçirdiği memuriyet hayatı, Cûdîzâde'nin sanatında en verimli dönemdir. Cûdîzâde *Nevber* dışındaki eserlerini bu dönemde burada bastırmıştır.

Cûdîzâde, eserlerini bir divanda toplamak yerine iki ayrı şiir kitabında toplamayı tercih etmiştir. Cûdîzâde, *Menâsim-i 'Aşk'*ın mukaddimesinde, çocukluk yıllarından itibaren kaleme aldığı şiirlerinin bir divan oluşturacak seviyede olmaması ve bu dönemde pek çok eserin matbaalarda basılmasından dolayı kendisinin de mevcut

³ Kenan Akyüz, *Fuzûlî Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1990, s.264.

⁴ *age*, s.167.

⁵ *age*, s.239.

⁶ *age*, s173.

⁷ Ali Fuat Bilkan, *Nâbî Divanı*, MEB Yayınları, C.2, İstanbul, 1997, s. 622.

şiiirlerini bastırarak bir şiir kitabı oluşturduğunu belirtmiştir. Cûdîzâde, şiirlerinin bir kısmını çocukluk yıllarında yazılmış ve itibara alınmayacak şiirler olmasından dolayı bu şiirleri kitaba almadığını ve bazı şiirlerini de memuriyete gittiği yerlerde kaybettiğini belirtmiştir.

I.3. Eserleri

Cûdîzâde'nin *Menâsim-i 'Aşk* ve *Nevber* isimli iki şiir kitabı *Saadetli Familya* adlı bir öykü kitabı ve *Nuhbetü'l-Hakîka fî Îcâbatî'l-Însâniyye* isminde iman, ihlas ve niyet konusunda nasihatlar içeren bir ahlak kitabı bulunmaktadır.

I.3.1. Menâsim-i 'Aşk

Menâsim-i 'Aşk, Cûdîzâde'nin gençlik yıllarından itibaren kaleme aldığı, genellikle dinî konularda yazılmış ve çoğu nazire şeklindeki şiirlerinden oluşan 45 sayfalık bir şiir kitabıdır. Eser 1302/1886 yılında İstanbul'da basılmıştır. *Menâsim-i 'Aşk*'ta 24 gazel, 3 terci' bend, 11 kıt'a ve 1 tahmis (Şeyhülislam Ebu's-su'ûd Efendi'nin Firâk-nâmesi'ne) olmak üzere 39 manzume bulunmaktadır. Cûdîzâde eserin başındaki mukaddime bölümünde, kitabındaki şiirlerinin gençlik çağından başlayarak on beş yıl içinde yazdığı şiirlerden oluştuğunu söylemektedir.

I.3.2. Nevber

Nevber, 1314/1897 yılında İstanbul'da basılmıştır. Eser 27 sayfadan oluşmaktadır. *Nevber*'de 21 gazel, 2 kıt'a, 1 terci' bend, 1 muhammes ve 1 müseddes olmak üzere 26 manzume bulunmaktadır. Bu manzumelerden 15'i na't, 6'sı münacât, 4'ü tevhiddir; 1 tanesi de dinî konuda yazılmıştır. *Nevber*, Cûdîzâde'nin sanat anlayışını yansıtan ve en gözde eseri olarak kabul ettiği şiir kitabıdır.

I.3.3. Saâdetli Familya

Saâdetli Familya, 1301/1885 yılında İstanbul'da basılmıştır. Eser, 30 sayfadan oluşan bir öykü kitabıdır. Mukaddime kısmında yazar, yazılan bir eserin şeriatin hükümlerine muhalif olmayacak bir şekilde olması ve hakikate istinad etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yazar, ayrıca gençlere kötü örnek teşkil edebilecek unsurların gösterilmemesinin dinî bir gereklilik olduğunu vurgulamış, eserini bu hususlara dikkat ederek kaleme aldığını dile getirmektedir.

Saâdetli Familya'da Melekpeyker üzerinden aşk ve evlilik konusu işlenmektedir. Eserde, Refet Bey isminde kendini bilmez bir delikanlının Melekpeyker isimli iffetli ve istikametli bir kadına sarkıntılık etmesi ve Melekpeyker'in ona yüz vermeyerek İzzet Bey isminde birisiyle evlenmesi ve hikayenin sonunda Refet Bey'in evinin harap olması konusu işlenir.

I.3.4. Nuhbetü'l-Hakîka fî Îcâbatî'l-İnsâniyye

Nuhbetü'l-Hakîka fî Îcâbatî'l-İnsâniyye 1302/1886 yılında İstanbul'da basılmıştır. Eser, 96 sayfadır. Cûdîzâde, eserin mukaddimesinde eserin altı cilt olacağını söylese de diğer ciltlerin basılamadığı anlaşılmaktadır. Kitabın başında Hakkâri Vilayeti Mektupçusu Talat Bey'in bir takrizi bulunmaktadır. Yazar kitabın mukaddimesinde eseri yazarken daha önce okumuş olduğu ve yararlandığı kaynaklardan bahsetmektedir. Eser; iman, ihlas ve niyet konusunda nasihatlar içeren bir ahlak kitabıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TARSUSLU CÛDÎZÂDE MEHMED TEVFİK'İN MENÂSİM-İ 'AŞK VE NEVBER ADLI ESERLERİNİN İNCELENMESİ

1.1. Menâsim-i 'Aşk'ın Muhteva ve Şekil Özellikleri

1.1.1. Muhteva

Cûdîzâde'nin ilk şiir kitabı olan *Menâsim-i 'Aşk*'ta 39 manzume bulunmaktadır. Bu manzumelerin çoğu dinî, tasavvufî ve didaktik konularda yazılmıştır. Cûdîzâde'nin tasavvufî söyleminde Fuzûlî'nin, didaktik söyleminde ise Nâbî'nin etkisi görülmektedir.

Cûdîzâde, dünyayı içerisinde pis su bulunan bir kuyuya benzetmektedir. Burada hidayet yoktur. Asıl hidayet Allah'ı bilmekte ve ona yakın olmaktır:

‘Âkıl ol ‘ârif bulun kurbân-ı Hâk ol Tevfîkâ

Bi'r-i çirk-âb-ı hayâl-i lâ-hüdâ ‘âlem bu yâ (22/7)

Cûdîzâde, gönül aynasının tesbih süngeriyle temizlendiğini ve gönül ehlinin yaşlılıktan zayıflasa da güçleneceğini belirtmektedir:

Sünger-i tesbîh ile mir'ât-ı dil şafvetlenir

Za' fdan pîr olsa da erbâb-ı dil kudretlenir (31/1)

Cûdîzâde, insanın gönül ehli, irfan sahibi olması ve halka zulüm etmemesi gerektiğini böylece kişinin Allah'ın koruması altında olacağını belirtmektedir:

‘Ârif ol ehl-i dil ol etme ta' addî halkâ

Seni hıfzında tutar şavn-ı İlâhî bi'llâh (16/4)

Cûdîzâde'nin yukarıdaki beyitlerine bakıldığında Hikemî üslubun getirdiği didaktik söylem açıkça görülmektedir. Cûdîzâde'nin yaşadığı dönem, Osmanlı'nın her açıdan zorluklar yaşadığı bir dönemdir. Bu dönemdeki toplumsal yozlaşmaya karşı Cûdîzâde, tavsiyelerde bulunmaktadır. Bununla birlikte Cûdîzâde'nin rindâne bir üslupla söylenmiş beyit ve manzumeleri, tasavvufî neşvenin hissedildiği söylemleri de mevcuttur. Bu söylemin en güzel örneklerinden biri de aşağıdaki beyittir. Cûdîzâde kendisine ey Tevfîk sana rezillik, kınanmışlık gecesi bir bayram gecesi olmuş, aşk çarşısında divâne oldun galiba diyerek seslenmektedir:

Tevfîkâ bir leyl-i 'îd olmuş saña şâm-ı melâm

Çârsû-yı 'aşkda dîvâne olduñ gâlibâ (21/4)

Cûdîzâde, Fuzûlî'nin bazı şiirlerine nazire yazmıştır. Bu şiirlerinde de Fuzûlî'yi anımsatan tasavvufî söylemlere rastlanır. Fuzûlî'ye nazire olarak bir şiirindeki beyitte

mübalağalı bir anlatım mevcuttur. Cûdîzâde, aşkının ağlamalarının tufandan beter olduğunu ifade ederek, kendisinin aşk Nuh'u olduğunu ve sevgiliye bedduasından sakınması gerektiğini söylemektedir:

Girye-i 'aşkım olupdur seyl-i tûfândan beter

Nûh-ı 'aşkâm dil-rübâ gel inkisârımdan şaķın (30/2)

Cûdîzâde, dönemin önemli meselelerinden biri olan hürriyet kavramı üzerinde de durmaktadır. Şair, asıl hürriyetin Allah'a kul olmakla kazanılacağı görüşündedir. Şair, hürriyet lafıyla gürültü çıkarılmaması gerektiğini söylemekte ve insanı da kafeste ayağı bağlı bir kuşa benzemektedir:

Lafz-ı hürriyyet ile dağdağa-perdâz olma

Ayağı bağlı kafesde kuşa beñzer âdem (26/6)

Cûdîzâde, Ebussuud Efendi'nin *Firâk-nâme*'sini tahmis etmiştir.. 45 bentten oluşan bu manzume Cûdîzâde'nin eserindeki en uzun manzumedir. Şair, gençlik nimetlerinin kıymetinin bilinmediğini, ömrün heba olduğunu, bu nimetlerin kıymetinin sonradan anlaşıldığını belirtmiştir.

Şimdi hâtırlar gönül eski geçen ni' metlerin

Faşl-ı mergûb-ı bahârî-i şebâb himmetlerin

'Aql u fikriñ her havâssıñ kudret ü haşmetlerin

Her biri dünyâ degerken bilmedim kıymetlerin

Yok yere oldu hebâ 'ömr-i girân-kıymet gibi (5/8)

Cûdîzâde, Ziya Paşa'nın bir terci' bendinin bir beytinin üzerine iki beyit ekleyerek yeni bir terci' bend oluşturmuştur. Manzumede, insanın varlık alemine gelişi ve bu alemdeki serüveni anlatılmaktadır.

Yokdan kerem-i şun' la varlığa şavaşdım

Bir haylî zamân mezra'a-yı rahmi tolaşdım

Müdğa 'alağa oldum 'izâm ile badaşdım

Biñ derd ile gehvâre-i âgûşa ulaşdım

Bilmem ki bu gamgâha neden böyle şataştım

Kimden kime şekvâ edeyim ben daħi şaşdım (6/1)

Cûdîzâde, Abdullah Ramiz Paşa'nın bir beytinin üzerine iki beyit eklemek suretiyle bir terci' bend kaleme almıştır. Cûdîzâde, bu manzumede, felekten şikayet etmekte, çare olarak Allah'a sığınmayı tercih etmektedir.

Takāzā-yı felek bıkdırdı cānımdan uşandırdı
 Kebāb etdi ten-i bī-mārımı baķ yaķdı yandırdı
 Cigergāhım sitem tīgi ile ķana boyandırdı
 Ma‘ īšet iķin ezdāda el aķdırdı utandırdı
 Ğarībem bī-kešem yoķdur enīsım āhdan ğayrı
 Penāhım dest-gīrim olmadı Allāhdan ğayrı (7/4)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere terci’ bendlerde her bend 3 beyitten oluşmaktadır. Cûdîzâde kendine has bir tarzla terci’ bend oluşturmuştur.. *Menâsim-i ‘Aşk’*ta 6 tane tarih manzumesi yer almaktadır. Bu manzumelerden 5 tanesi dönemin devlet adamlarına, 1 tanesi ise Şeftali Çeşme’sinin kitabesine yazılmıştır⁸.

1.1.2. Nazım Şekilleri

Nazım şekilleri içinde en fazla yer tutan gazellerdir. 24 gazelden 1’i mülemmâ gazel, 4’ü nâ-tamam gazel, 1’i de zü’l-metâli’ gazeldir. Gazeller içinden tespit edebildiğimiz, 4 nazire gazel vardır. Bunlardan 1’i Fuzûlî’nin “gayrı” redifli gazeline, 1’i Nâbî’nin “ mı var” redifli gazeline, 2’si ise Rıza Paşa’nın “ben” ve “gelmiştir” redifli gazellerine nazire olarak yazılmıştır. Gazeller içinden nazım türünü belirleyebildiğimiz manzumeler şunlardır: 3 tevhid, 3 medhiyye, 1 na’t, 1 nev-rûziyye, 1 tebrîk-nâme ve 1 mersiye.

Gazellerden sonra en fazla yer tutan nazım şekli kıt’a-i kebiredir. Eserde 11 kıt’a-i kebire mevcuttur. Cûdîzâde, kendisine has bir tarzda başka şairlerin gazellerine kıt’a nazım şekliyle nazireler yazmıştır. Eserde tespit edebildiğimiz ve Fuzûlî’ye ait olan 3 gazel, kıt’a nazım şekliyle tanzir edilmiştir. Bu nazireler, Fuzûlî’nin “adı var”, “sakın” ve “-umdur” redifli gazellerine yapılmıştır.

*Menâsim-i ‘Aşk’*ta 3 terci’ bend mevcuttur. Cûdîzâde, yine kendine özgü bir tarzla bu terc’-i bendleri kaleme almıştır. Klasik terci’ bendlerde bendlerdeki beyit sayısı 4-10 arasındadır.⁹ Fakat Cûdîzâde’nin eserinde, terci’ bendlerdeki bendler 3 beyitten oluşmaktadır. Cûdîzâde, Ziya Paşa ve Abdullah Ramiz Paşa’nın terci’ bendlerine nazire suretinde birer terci’ bend yazmıştır. Cûdîzâde’nin terci’ bend şeklinde kaleme aldığı diğer manzume ise tevhid türünün özelliklerini taşımaktadır.

⁸ Bkz. Ek-4.

⁹ Ahmet Tanyıldız, Bölüm, Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Klavuzu, Kesit Yayınları, İstanbul, 2015, s.183.

Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin Firâk-nâme adlı eserine yazılmış olan 1 tahmis mevcuttur.

Menâsim-i 'Aşk''ta 6 tarih manzumesi yer almaktadır. Bu manzumelerin 5'i gazel, 1'i de kıt'a nazım şekliyle yazılmıştır.

Tablo 1: Nazım Şekilleri

<i>Nazım Şekilleri</i>	<i>Şiir Sayısı</i>
Gazel	24
Kıt'a-i Kebire	11
Terci' Bend	3
Tahmis	1

1.1.3. Vezin, Kafiye-Redif

Menâsim-i 'Aşk''taki 39 manzumenin vezin dağılımına bakıldığında, en çok kullanılan veznin remel bahrinin “fâ‘ilâtün/fâ‘ilâtün/fâ‘ilâtün/fâ‘ilün” (16) kalıbı olduğu görülür. Hezec nahrine ait “mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün” (7) vezni ikinci, muzari bahrine ait “mef‘ûlü/fâ‘ilâtü/mefâ‘ilü/fâ‘ilün” (6) vezni üçüncü, remel bahrine ait “fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün” (5) vezni dördüncü sırada yer almaktadır.

Cûdîzâde'nin en çok kullandığı vezinler, klasik Türk şiirinde en çok tercih edilen vezinlerdir. Bu yönüyle Cûdîzâde'nin vezin kullanımı geleneksel kullanımla paralellik göstermektedir.

Menâsim-i 'Aşk''ta vezin konusunda en dikkat çeken hususlardan birisi sıkça görülen vezin kusurlarıdır. Bu vezin kusurlarının bir kısmı dizgisel hatalardan kaynaklanmaktadır. Fakat eserde dizgisel hata olarak kabul edilemeyecek vezin hataları da mevcuttur. Eserde, muzari bahrine ait “mef‘ûlü/fâ‘ilâtü/mefâ‘ilü/fâ‘ilün” (6) vezninin kullanıldığı tüm manzumelerde vezin hataları bulunmaktadır. Vezin hatalarının özellikle bu veznin kullanıldığı manzumelerde görülmesi ve bazı manzumelerde neredeyse her beyitte böyle vezin hatalarının olması dikkat çekici hususlardandır. Aşağıda örnek olarak verilen beyitte, hem dizgisel hatalardan kaynaklanan hem de dizgisel hata olarak kabul edilemeyecek vezin hataları bulunmaktadır.

Bağdıkça anlara mebhût olmada gönül

Göster yolu sa‘ âdet ile vaşl-ı kerem et (8/4)

Vezin problemi olan yerlerde metne kısmi müdahalelerde bulunarak mısraları düzeltmeye çalıştık. Yukarıdaki beyit, “mef’ûlü/fâ’ilâtü/mefâ’ilü/fâ’ilün” kalıbı ile yazılmış bir manzumeye aittir. Beytin ilk mısra’ında vezin hatası görülmektedir. İkinci mısra’ında metinde “ekrem et” şeklinde geçen kelimeyi, vezin ve anlam uyumu gereği “kerem et” şeklinde okuyarak düzeltmeye çalıştık.

Bu çerçevede bazı yerlerde, fazla olan kelimeler kaldırılarak, bazı yerlerde ise kelimelerin yerleri değiştirilerek vezin ve anlam uyumu sağlanmaya çalışıldı..

Yâdigârım kalınca meydânda

Verir elbette (halk) ‘ âleme haberim (39/3)

Yukarıdaki beyit, “fe’ilâtün/mefâ’ilün/fe’ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Parantez içindeki kelime vezin uyumunu bozmaktadır. Bu kelime kaldırıldığında hem vezin hem de anlam açısından uyum sağlanmaktadır.

Tablo 2: Vezinler

<i>BAHİR</i>	<i>VEZİN</i>	<i>ŞİİR</i>	<i>TOPLAM</i>
HEZEC	mefâ’ilün/mefâ’ilün/mefâ’ilün/mefâ’ilün	7,10,11,12,19,27,28	7
	mef’ûlü/mefâ’ilü/mefâ’ilü/fa’ülün	6,24	2
	mefâ’ilün/mefâ’ilün/fe’ülün	2	1
REMEL	fâ’ilâtün/fâ’ilâtün/fâ’ilâtün/fâ’ilün	5,13,14,15,17,18,20,21,22,23,29, 30,31,32,37,38	16
	fe’ilâtün/fe’ilâtün/fe’ilâtün/fe’ilün	3,16,25,26,33	5
MUZÂRÎ	mef’ûlü/fâ’ilâtü/mefâ’ilü/fâ’ilün	1,4,8,34,35,36	6
MÜCTESS	mefâ’ilün/fe’ilâtün/mefâ’ilün/fe’ilün	9	1
HAFÎF	fe’ilâtün/mefâ’ilün/fe’ilün	39	1

Menâsim-i ‘Aşk’ta 11 manzumede redif bulunmamaktadır. 8 manzumede kelime ve ek halinde redif birlikte kullanılmıştır. 8 manzumede sadece ek halinde, 11 manzumede ise sadece kelime halinde redif kullanılmıştır. Kelime hâlinde kullanılan toplam 19 rediften 4’ü kelime grubu hâlinde rediften oluşmaktadır. Kelime hâlindeki rediflere bakıldığında çoğunlukla Türkçe kelimelerin kullanıldığı görülmektedir. Kelime hâlinde kullanılan rediflerin 13’ü Türkçe kelimelerden oluşmakta, kelime grubu hâlinde kullanılan 2 redifte ise Türkçe ve Arapça kelimeler birlikte kullanılmıştır. Bunun dışında “gayrı, henüz ve âlem” gibi diğer kelime hâlinde kullanılan redifler de Türkçede sık sık kullanılan kelimelerdendir.

*Menâsim-i ‘Aşk’*ta, kafiye harflerinde en çok müzikal “n” (8), “t” (6) ve “r” (6) sesleri bulunmaktadır. Manzumelerde mücerred kafiye 21, mürdef kafiye ise 18 defa kullanılmıştır.

Tablo 3: Kafiye ve Redifler

KAFİYE	REDİF	KELİME	ŞİİR No
	EK		
-y	-	-	1
-ân	-sîñ	-	2
-â	-dan	gayrı	3
-ât	-a	bak	4
-(e)t	-	gibi	5
-aş	-dım/tım	-	6
-âh	-dan	gayrı	7
-em	-	et	8
-âr	-	-	9
-îr	-	oldu	10
-(e)t	-dir	-	11
-(e)t	-sîñ	-	12
-ân	-	-	13
-âr	-	-	14
-ân	-	istemem	15
-lâh	-	-	16
-ık	-dan da	bıkdım el-amân	17
-(e)t	-	mı var	18
-âda/âde	-	gelmişdir	19
-âm	-a	ben	20
-â	-	-	21
-â	-	‘âlem bu yâ	22
-âd	-ı	var	23
-âh	-	-	24
-â	-yı	emel	25
-am/em	-	-	26
-ûn	-umdur	-	27
-er/ar	-	yapdı	28
-ân	-	henüz	29
-âr	-ımdan	sakın	30
-(e)t	-lenir	-	31
-(ü)l	-	-olmuş olmamış	32
-en	-	aç	33
-ar/er	-	-	34
-ûn	-unu	-	35
-ûn	-	-	36
-ne	-	-	37
-(y)â	-	-	38
-er/ar	-ım	-	39

1.2. Nevber'in Muhteva ve Şekil Özellikleri

1.2.1. Muhteva

Cûdîzâde'nin ikinci şiir kitabı olan *Nevber*'de 26 manzume bulunmaktadır. Bu manzumelerin tamamı dinî konularda yazılmıştır. Eserde 15 manzume na't, 6 manzume münacat, 4 manzume tevhid nazım türünde 1 manzume ise dinî konuda yazılmıştır. *Nevber*'de daha çok Cûdîzâde'nin hayat görüşünü yansıtan manzumeler mevcuttur.

Cûdîzâde, eserinde klasik anlayış doğrultusunda Allah'ın varlığına ve birliğine deliller getirmeye çalışmış ve Allah'a yakarıшта bulunmuştur. Cûdîzâde, Allah'ın mutlak vücut sahibi, ezeli bir zat olduğunu ve varlığında, birliğinde öncelik ve sonralığın olmadığını belirtmiştir:

Sen vâcid-i muṭlaḳsıñ efendim ezelîsiñ

Yok vahdet-i zâtiyyeñe ğâyet ü bidâyet (7/2)

Cûdîzâde, nefsin kötülüklerine uymaması için Allah'tan yardım istemiş, ve hidayetiyle kendisine yol göstermesini istemiştir:

Zeyğ ü fesâd-ı nefsim uydurma ḳalbimi

Her yerde ḳıl hidâyetiñi reh-nümâ baña (9/2)

Cûdîzâde, insan mizacının Allah'ı inkar ile bozulmaması halinde tevbenin her türlü günaha ilaç olacağını belirtmiştir:

Küfr ile münḫarif olmaz ise bir demde mizâc

Seyyi'â derdine elbette olur tevbe 'ilâc (10/1)

Eserin yarısına yakınıni oluşturan na'tlar, Cûdîzâde'nin Hz. Peygamber sevgisini göstermektedir. Cûdîzâde, ilk olarak Hz. Peygamber'in ruhunun yaratıldığını, peygamberlerin sonuncusu olduğunu ve yaratılan her şeyden üstün olduğunu belirtmektedir:

Rûḫ-ı pâkiñ mübtedâ cismiñ nübüvvet ḥâtemi

'Arş ü kūr'sden cümleden evlâ Muḫammed Muştafâ (13/3)

Cûdîzâde, Hz. Peygamber'in miraç'ta Allah'la görüşmesi hadisesini sanatlı bir söyleyişle ifade etmiştir:

'Ârız-ı aliñ 'araḳ-rîz olarak şerminden

Rü'yetiñ neş'esini etdi hemân-dem iḥsâs (14/5)

Cûdîzâde, yukarıdaki beyitte olduğu gibi Hz. Peygamber'in vasıflarını da sanatlı bir söyleyişle ifade etmiştir:

Hilâl-i mâha teşbîh eylesem ebrûlarıñ şeklin

Bu teşbihim daği nūra muṭābık yā Resūla'llāh (19/5)

Cûdîzâde, Hz. Peygamber'in birçok mu'cizesine eserinde yer vermiştir. Aşağıdaki beyitte Hz. Peygamber'in parmağıyla ayı ikiye bölmesi mu'cizesi anlatılmıştır:

Şakḳ oldu ḳamer senden işâret olununca

Aşlen ezelen böyle mufahḥamsıñ efendim (21/3)

Cûdîzâde, na'tların birçok yerinde Hz. Peygamber'e yakarıшта bulunmuş ve şefaa't talep etmiştir:

Tevfîḳ'îni maḥrûm-ı şefâ'at mı edersıñ

Olduḳça saña yalvarışı böyle mücedded (20/9)

Cûdîzâde, *Nevber*'de de hürriyet meselesine değinmiş, asıl hürriyetin Allah'a kul olmakla mümkün olabileceğini, insanın Allah'ın yardımına her zaman muhtaç olmasından dolayı hürriyet dava etmesinin uygun olmadığını belirtmiştir:

Da'vî-i hürriyyet etmek ne münâsib beşere

'Avn-i luṭf-ı Şamedâniyyeñe her dem muḥtâc (10/2)

Nevber'de muhteva ile ilgili üzerinde durulması gereken bir diğer husus da deyim ve atasözü kullanımıdır. Cûdîzâde, eserinde pek çok deyim ve atasözü kullanmış, bir manzumede ise neredeyse her beyitte deyim kullanmıştır. Bu özelliğin sadece bir manzumede bulunması, Cûdîzâde'nin böyle bir manzumeyi kasdi olarak kaleme aldığını göstermektedir:

Ayağıñ toprağına şāh-ı güzîn-i ḥarameyn

Yüz sürenler bulur el-ḥaḳḳ şevāb-ı Ka'beyn

Başım üstünde yeri var n'ola şāyān olsam

Â veliyyü'n-ni'amım böyle mufahḥam ḳademeyn

Perde ḳalmaz açılır gözleriniñ aḳı gibi

Ḳangı a'māya sorulsa o cilā-yı 'ayneyn

Şeref-i maḳdemiñe 'arş-ı ber'ân cān atdı

Pāyña yüzlerini serdi efendim kevneyn

Sen ki bir pādişeh-i kevn-i risāletsıñ kim

Ne revā olmaya maḳdem saña vech-i şaḳaleyn

Zātiña cümle vücūdum daği taḥşiş ederem

Baş a şāhım ḳademiñ işte serildi ḥaddeyn

Şanma kāfî bu 'ināyet daha **mefṭūnuñ var**

Ka‘beñe mültemes olmaqlığı ister şefeteyn
 Āh şad āh taḥassür **dilimi yandırdı**
Bari ma‘nāda seni görsem ānūrū’s-şeqaleyn

1.2.2. Nazım Şekilleri

Nazım şekilleri içinde en fazla yer tutan gazellerdir. *Nevber*’de yer alan 21 gazelin sadece üçünde mahlas kullanılmıştır. *Nevber*’de 6 müselsel gazel bulunmaktadır. Bu gazellerden birisi nâ-tamam gazeldir. Cûdîzâde’nin müselsel gazelleri bu kadar çok tercih etmesinin sebebi; na‘t, münacat ve tevhid gibi türlerin söz ve kafiye tekrarları için uygun olmasıdır. Cûdîzâde, gazellerden birisini Arapça olarak kaleme almıştır.

Nevber’de gazeller dışında, 2 kıt’a, birer tane terci‘ bend, muhammes ve müseddes mevcuttur. *Nevber*’de 1 kıt’ada mahlas beyti bulunmaktadır. Eserde yer alan terci‘ bendde üçer beyitten oluşan 9 bend bulunmaktadır. *Nevber*’in şekil olarak en dikkat çekici özelliği, eserde yer alan müseddesin kafiyeleşmiş biçimidir. Manzumenin kafiye örgüsü ababxx/cdcdyy... şeklindedir. Bu kafiye örgüsü, klasik nazım şekillerinin hiçbirisiyle uyum göstermemektedir. Bentlerdeki mısra‘ sayısı itibarıyla müseddes nazım şekliyle isimlendirmeyi uygun bulduk. Cûdîzâde’nin bu şekilde bir kafiye örgüsünü kullanması, dönemin getirdiği yenilik arayışında olma çabasına bağlanabilir.

Tablo 4: Nazım Şekilleri

Nazım Şekli	Türkçe	Arapça
Gazel	20	1
Kıt’a	2	-
Terci‘ Bend	1	-
Muhammes	1	-
Müseddes	1	-
Toplam	25	1

1.3. Vezin, Kafiye-Redif

Nevber’de yer alan 26 manzumenin vezinlere göre dağılımına bakıldığında manzumelerde en fazla kullanılan vezinlerin remel bahrinin “fâ‘ilâtün/fâ‘ilâtün/fâ‘ilâtün/fâ‘ilün” (6) ve “fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün” (6) kalıpları olduğu görülür. Hezec bahrine ait “mef‘ûlü/mefâ‘ilü/mefâ‘ilü/fe‘ûlün” (5)

kalıbı ise en fazla kullanılan üçüncü vezindir. Cûdîzâde'nin tercih ettiği vezinlerle klasik Türk şiirinde en fazla kullanılan vezinler arasında uyum söz konusudur. Eserde Arapça yazılmış ve mütekârib bahrine ait bir manzume mevcuttur.

Tablo 5: Vezinler

<i>BAHİR</i>	<i>VEZİN</i>	<i>ŞİİR NO</i>	<i>TOPLAM</i>
REMEL	fe ^ç ilâtün/fe ^ç ilâtün/fe ^ç ilâtün/fe ^ç ilün	2,5,10,11,14,15	6
	fâ ^ç ilâtün/fâ ^ç ilâtün/fâ ^ç ilâtün/fâ ^ç ilün	3,8,13,16,17,24	6
RECEZ	müstef ^ç ilâtün/müstef ^ç ilâtün/müstef ^ç ilâtün/ müstef ^ç ilâtün	1	1
	müstef ^ç ilün/ müstef ^ç ilün/ müstef ^ç ilün/ müstef ^ç ilün	26	1
HEZEC	mef ^ç ülü/mefâ ^ç ilü/mefâ ^ç ilü/fa ^ç ülün	7,20,21,23,25	5
	mefâ ^ç ilün/mefâ ^ç ilün/mefâ ^ç ilün/mefâ ^ç ilün	26	1
MÜTEKÂRİB	Arapça manzume	12	1
MUZÂRÎ	mef ^ç ülü/fâ ^ç ilâtü/mefâ ^ç ilü/fâ ^ç ilün	9	1
MÜCTESS	mefâ ^ç ilün/fe ^ç ilâtün/mefâ ^ç ilün/fe ^ç ilün	6,18	2
SERÎ^ç	müfte ^ç ilün/müfte ^ç ilün/fâ ^ç ilün	22	1
HAFÎF	fe ^ç ilâtün/mefâ ^ç ilün/fe ^ç ilün	4	1

Nevber'de yer alan manzumelerin 13'ünde redif bulunmamaktadır. Sadece iki manzumede ek halinde redif bulunmakta, bunlardan birisi ek+kelime şeklinde rediftir. Eserde kelime/kelime grubu şeklinde redif kullanımının bulunduğu 8 manzume vardır. *Nevber*'de mücerred kafiye 13, mürdef kafiye 10 manzumede kullanılmış, bir manzumede ise mukayyed kafiye kullanılmıştır.

Tablo 6: Kafiye ve Redifler

KAFİYE	REDİF		ŞİİR NO
	EK	KELİME	
-er	-	-	1
-eh	-i	-	2
-d	-	-	3
-âh	-	-	4
-	-	-	5
-â	-	-	6
-(e)t	-	-	7
-â	-	estağfîru'llâhe'l-'azîm	8
-â	-	baña	9
-âc	-	-	10
-âh	-	-	11
-ât	-	-	12
-â	-	Muhammed Mustafa	13
-âs	-	-	14
-eyn	-	-	15
-â	-	-	16
-ân	-	olduğum demdir bu dem	17
-ûd	-	-	18
-ık	-	yâ Resûla'llâh	19
-ed	-	-	20
-am/em	sîñ	efendim	21
-â	-	sendedir	22
ân	-	-	23
-	-	emân	24
-âh	-	-	25
-ân	-	-	26

İKİNCİ BÖLÜM

2. TARSUSLU CÛDÎZÂDE MEHMED TEVFİK'İN MENÂSİM-İ 'AŞK VE NEVBER ADLI ESERLERİNİN ÇEVİRİYAZISI

2.1. Çevriyazıda İzlenen Yol

Metnin çevriyazısında Klasik Türk Edebiyatı çalışmalarında tercih edilen transkripsiyon işaretleri kullanılmıştır. Eserler çalışılırken sadece matbu nüshaları olan metnin tertibi büyük ölçüde korunmuş, dizgisel hatalara bağlı yanlışlıklar vezin, kafiye ve anlam uyumu gözetilerek giderilmeye çalışılmıştır. Bunun dışındaki vezin ve anlam uyumunun olmadığı yerler, dipnotlarda belirtilmiştir. Metindeki manzume ve beyitler numaralandırılmış, vezin gereği kısa okunan ünlüler (zihaf), çevriyazıda italik olarak kaydedilmiştir. Metin içinde geçen Arapça, Farsça ibare ve manzumelerin, ayet ve hadislerin okunuşlarıyla birlikte anlamları dipnotta verilmiştir.

Çevriyazıda 19. yüzyılın fonetiğine bağlı kalınmış, metin bu doğrultuda okunmaya çalışılmıştır. Metinde Arapça ve Farsça kelime ve eklerin yazımında birleşik kelime ve ön ekler çizgi (-) ile ayrılmış, son ekler birleştirilmiş, “pādişāh”, “āfitāb” vb. kalıplaşmış kelimeler bitişik yazılmıştır.

Metnin çevriyazısında kullanılan transkripsiyon işaretleri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

ا	a,e,ā	ص	ş
ب	b	ض	ḍ,z
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	s	ع	‘
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	ḳ
خ	ḫ	ك	k,ñ,g
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v,u,ū,ü,o,ö
ژ	j	ی	y,ī,ı,i
س	s	ء	’
ش	ş	vâv-ı ma’dûle	˘

2.2. Çevriyazı

2.2.1. Menâsim-i ‘Aşk’ın Çevriyazısı

MENÂSİM-İ ‘AŞK

(2)

İşte ahlâfa¹⁰ yâdigâr eşerim
Böyle gül-deste şi‘r-i mâ-ħazarım

MUKADDİME

Cenâb-ı Hakk’a teşekkürle ber-â-ber Resûl’üne şalât-ı vâfiye ve Resûl’ünün âl ü aşhâb ü halîfesine eşniyât-ı zâkiye ifâsından sonra kıri’in-i kirâma şurasını ‘arz ederim ki şi‘r söylemek bir meziyyet-i memdûha olup lâkin zamân-ı risâletîñ evâ’ilinde şu‘arâ-yı ġâvûn bu meziyyeti sū-i isti‘mâl etdiklerinden şi‘r maḡdûh ve mezmûm olmuş idi. Bi’l-âhıere ol nûr-ı bâşire-i mü’mînîñ ve şefâ‘at-künende-i erbâb-ı yakîn ‘Aleyhi’s-şalâtü Rabbi’l-‘âlemîn ġazretleriniñ lisân-ı mu‘ciz-beyân-ı ‘aliyyelerinden şadır olan “ان من الشعر لحكمة¹²” ve “قلوب الشعرا خزينة الرحمن¹¹” kelimât-ı seniyyesi dâ’ire-i fevz ü felâha dâhil olarak tabi‘at-i şi‘riyyeniñ icâbât-ı maḡşûşasını cidden (3) bilip ve sözlerini ġüsn-i muḡâfaza edenlere ihtisâş etdiği cihetle bülegâ-yı ‘Arab eş‘âr ü ebyât ile ‘âlem-i belâġati tezyîn ve hattâ ‘Alî kerreme’llâhü vechehu ġazretleri daḡi bir dîvân tertîb ü tanzîm etmiş ve işte ol günden beri bu ‘âlem-i ecsâda gelen ekâbir-i nâs bi’l-ittifâk eñ kıymetli lâkırdılarını yâdigâr olmak üzere ahlâfa manzûmen biraġıp gitmişlerdir.

‘Âciziñiz o an şabâvetimde mektebe gidip gelir ve ‘ulûm-ı ‘âliyye ve âliyeden ba‘zı şeyler tahşîl eder тұrur iken bir şabâh erkence mektebe dâhil olunca nazarım o mektebiñ cihet-i ġarbiyyesinde bulunan ırmaġıñ âb-ı leṭâfet-me’âbına ve ġissiyât-ı rûh-perverânem daḡi mevsim-i bahârîñ ġulûlüyle o mektebde ve ‘ale’l-‘umûm mektebiñ kıble ve cenûbundaki bâġçelerde inkişâf eden ezhâr-ı ġünâ-ġünüñ ve hele ġülüñ nişâr etdikleri ‘anberîn ü ‘abherîn koḡulardan mübtehic olduġu ânda şi‘r söylemege şavaşdım ve birden ba‘zı şeyler nazm etdim ve artık istiḡsâna şâyân terâneyi ġavî ne kıadar eş‘âr elime geġdi ve ne kıadar dil-keş zemzemeyi muḡtevî şadâ-yı murgânı kıulaġım işitdi (4) ise anları birer şüretle tanzîre başladım. Meger muḡaddere-i nazmım müzeyyenât-ı ġüsn-i ta‘bîrât ile tezyîn-i ihtiyâcdan vâreste deġil ve bu da lûġât-ı ‘Arabiyye ve Fârisiyye tahşîl ile sermâye-i mevfûr-ı vücûduna tevaḡḡuf eder imiş. Binâ-berîn ‘Arabî ve Fârisiyyi daḡi şu‘ûbetsizce tekellûm edinceye kıadar ġalışdım ve Allâh’ıñ tevfiķât-ı Subḡaniyyesi delâletiyle işbu sa‘y-ı cezilemde me’yûs ve maġbûn olmadım.

Beyân etdigim zaman-ı mâzî ile ġâl arasından mürûr eden zamân egerġi on beş seneye bâliġ olmuş ve söylediğim eş‘ârıñ mikḡdârı ‘aded ü ‘aded mertebesinde bulunmuş ise de İstanbul’a gelmezden muḡaddem eşerimi bir mecmû‘aya kıayd etmek

¹⁰ Metinde اخلاقه şeklindedir.

¹¹ Kılûbü’s-şu‘arâ ġazînetü’r-Raḡmân: Şairlerin kalbi Allah’ın hazinesidir. (Hadîs-i Şerîf).

¹² İnne mine’s-şi‘r li-ġikmet: Şiirde hikmet vardır. (Hadîs-i Şerîf).

dā‘iyesinde bulunmadığım için parçaların birçoğu me’mūriyet verdigim bir iki memleketde nakl-i eşyā sırasında zāyi‘ olduğuna ve ba‘zıları da ‘ahd-ı şabāvetde söylenmiş ve o kadar i‘tibāra ğayr-ı lāyık bulunduğuna nāzaran mevcūddan intihāb edebildigim şi‘rlerimi dīvān şekline koymak daha biraz ğayrete muhtāc olup aḥirū’l-a‘şār olan ‘ahd-i celīl-i (5) ḥāzret-i ‘Abdülḥamīd-i Ḥānī’de ise ‘ālem-i maṭbū‘āt her türlü ‘ilm ü hūner ü edebiyāt ile revnaḡ-tırāz olduğunu gördükçe bu gül-deste-i eş‘ārı hemān meydān-ı intişāra koymak hevesi ğālib geldi ve müsta‘inen ila’llāh ¹³ātide mestūr olan münācāt ü tercī‘ ü taḥmīs ü tevārīḡ ü ğazeliyyātla şu mecmū‘a teşkil ve *Menāsım-i ‘aşḡ* nāmıyla be-nām edildi. Vāḡi‘ de münderecāt-ı ma‘rūza fevḡa’l-‘āde dil-pesend olmadığı ḡālde meydāna konulduğuna nāzar-ı āferīnle bakmak istemeyenler olur ve faḡaṡ bu deġil o kadar kuşūra ḡarşı mu‘āmele-i ‘afv daha enseb ve evlā görülür.

¹³ “Allah’ın yardımıyla” anlamında Arapça deyim.

[1]

(mef^u ūlū/fā^u ilātū/mefā^u ilū/fā^u ilūn)

- 1 سبحان من بیده ملکوت کل شی
سبحان من یفعل ما یرید و هو حی¹⁴
- 2 امکان نشد که بدو ندو ضد باد
بشنو صدای بانگ نمازونوای نی¹⁵
- 3 Bil Tañrıdır yaradan ḥādiṣātı hep¹⁶
Yokdur şerik-i ulūhiyyet ey ḥarīf ey¹⁷
- 4 قد شاء ربنا رفع السماء وزینها
کی تعلمو و تقرون قدرتی¹⁸
- (6)
- 5 یا ساحه¹⁹ زمین خدا کسترد چنین
باشد کواه صنع عظیمش همین زکی²⁰
- 6 Vārestedir şevā^uib-i şekk-i zūnūndan
Allāh birdir istemez ol hāy u hūy-ı hey
- 7 لابد للخلاق ان یعبد ونه
کی ترحمو وتنجون عند طی²¹
- 8 فرمان بران ایزد کویند لم یلد
هر لحظه دائم وروشن خدای حی²²

¹⁴ Subḥāne men bi-yedihi melekūtu külli şeySubḥāne men yef^u al mā-yūrīd u hūve Ḥay

(Her şeyin hükümrânlığı elinde olan Allah'ı her türlü eksik sıfatlardan tenzih ederim. Diri olup dilediğini yapan Allah'ı her türlü eksik sıfatlardan tenzih ederim.)

¹⁵ İmkān ne-şod ki bidd ü nidd ü zīd bād

Bi'shev şadā-yı bāng-ı namāz u nevā-yı ney

(Allah'ın mislinin, benzerinin, zıddının olmasına imkan yoktur. Namazın ve neyin sesini işit.)

¹⁶ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.¹⁷ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.¹⁸ Qad şā^u a Rabbunā refe^u e's-semā^u i ve zeyyenehāKey te^u lemūne tūḳirrūne ḳudretī

(Rabbimiz göğü yükseltmeyi ve süslemeyi murat etti. Bilesiniz ve kudretimi ikrār edesiniz diye.)

¹⁹ Anlam uyumu gereği "şāḥa" şeklinde okundu.²⁰ Yā sāḥa-i zemīn Ḥudā gostered çüninBāşed guvāh-ı şun^u -ı ' azīmeş hem-īn zekī

(Allah yer sahasını böyle yayar ki sanatının büyüklüğüne doğru bir delil olsun.)

²¹ Lā būdde lil-ḥalāiḳi en-ye^u budūn

Key terhemū ve tenbiḥūne ' inde ṭay

(Yarattıklarının kendisine ibadet etmesi gerekir. Ta ki kendilerine merhamet edilsin ve kurtulsunlar.)

²² Fermān-berān-ı īzed gūyend lem-yelidHer laḥza dā^u im u rūşen Ḥudā-yı Ḥay

- 9 Tevfîk o şāni‘ -i ezeliñ zātı pek büyük
Şānındadır tebāreke lafzıyla çünkü vahy

[2]
MÜNACĀT

(mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

I.

- 1 İlāhî sen kerîm ü müste‘ānsiñ
Rahîm ü müşfik-i bî-imtinānsiñ
- 2 Şer‘ksiz şāni‘ -i kevn ü mekānsiñ
Ulu bir mübdi‘ -i ecsām u cānsiñ
- 3 Kemālâtıñla kâ’imdir şıfâtıñ
Bidāyetsiz nihāyetsiz hayātıñ

II.

- 1 Yaratdıñ cümleyi şun‘ -ı ‘ademden
Mu‘arrif ni‘metiñ nūn’ul-ķalemnden
- (7) 2 Şahāyif feyz alır şān-ı raķamdan
Seni iķrār eden vāreste ğamdan
- 3 Muķaddessiñ İlāhî lā-mekānsiñ
Başiret ehline her dem ‘ayānsiñ

III.

- 1 Hālāyıkla melā’ik cümle eşyā
Saña muhtāc saña muhtāc hālā
- 2 Bütün ervāh u ekvānlasın illā
Umulmaz ğayrıdan elķāf ašlā
- 3 Te‘āla’llāh mu‘azzam pādişāhsıñ
Zevālsiz infişālsiz bir İlāhsıñ

IV.

- 1 Amān Rabbim sañadır ilticālar
Huşul-ı ‘afv için işte ricālar
- 2 Egerçi eyledim cürm ü haķālar
Nevā-yı rahmet ister bî-nevālar

- 3 Sen ol bir ġāfir-i zenb ü haṭāsıñ
Sen ol bir şāhib-i luṭf u ‘aṭāsıñ

V.

- 1 İlāhī raḥmetiñle eyle imdād
Kılıp bu mücrimi her demde dil-şād
- 2 Füyūzāt-ı raḥimiñ eyle is‘ād
Olam levm ü ‘itābıñdan da āzād
- 3 ‘İnāyet senden Allāh’ım kerāmsiñ
Muḳırr-i vaḥdete elbet raḥāmsiñ

(8)

[3]

(fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün)
(fā‘ilātün) (fā‘lün)

- 1 Şey’e mālİK degilem cürm ü haṭādan ġayrı
Hem-demim olmadı hiç baḥt-ı ḳaradan ġayrı
- 2 Rū-siyāh eyleme maḥşerde beni sen yā Rab
Bī-kesem kimsesizem ‘avn-ı Ḥudā’dan ġayrı
- 3 İstemem cenneti nīrāna da sen gönderme
Bir temennā mı olur saña liḳādan ġayrı
- 4 Sevecek görmedi dīdem bu fenā dünyāda
Çizginen çevreme ²³girdāb-ı belādan ġayrı
- 5 Bu cihān emti‘asından ne alıp ne şatdım
Kevnde bāzāra girip bād-ı hevādan ġayrı
- 6 Dil-i vīrānemi ma‘mūr edecek sensiñ Ḥaḳ
Saña yarar mı olur ḥubb-ı sivādan ġayrı
- 7 Ḳara topraklara gönder tenimi al cānım
‘Aḳl u fikrim dilemez neyl-i şafādan ġayrı
- 8 Bu ḥayāl-ḥānede bir parça ḥaşirim bile yok
Ṭoġmasın istemezem şubḥ-ı hüdādan ġayrı
- 9 Allāh Allāh diyerek her gece ḳan yaş dökerim
Silecek yok gözümü bād-ı şabādan ġayrı
- 10 Ḳudretim olsa İlāhī saña şimdi varırım
Vaşlı te’mīn edemez ḥāl-i fenādan ġayrı

²³ Metinde چوز کنان جورہ مه şeklindedir.

- 11 Tevfîkî mazhar-ı tevîk-i İlâhiyyeñ edip
Yollama bir yola taḥşîl-i rızâdan ğayrı

(9)

[4]²⁴
(TERKİB)

(*mef' ulü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün*)

- 1 Ey dil göz aç tenevvür ile kâ'inâta bak
Yoḡdur o Hâlika güç ebed mümkünâta bak
- 2 Şâhid diler iseñiz vaḡdet-i Hâḡḡa²⁵
Maḡlûḡdaki ta' addüd-i²⁶ ism ü şıfâta bak
- 3 Rabb'in ḡayât-ı ebed ile beḡâ-yı zâtına
Kâfî degil mi bizde olan bu memâta bak
- 4 Eşyâ nedir ki müsteḡar olsun sebât ile
Medd et nigâhın şuver-i muḡdeşâta bak

[5]

ŞEYḤÜ'L-İSLÂM EBÜ'S-SU'ÜD EFENDİ MERḤÜMUÑ ḤÂLET-İ PİRİDE İNŞÂD
BUYURMUŞ OLDUḡLARI FİRÂḡ-NÂMEYİ TAḤMİS

(*fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün*)

- 1 Dîde-i baḡtım ḡarardı leyle-i zûlmet gibi
Sîne pür-sürâḡ-ı endûḡ nây-ı cem' iyyet gibi
Dil-ḡırâş-ı fikretim mest-i mey-i ḡaflet gibi
Gîtdi eyyâm-ı şebâb elden dem-i vuşlat gibi
Geldi hengâm-ı meşîb erdi şeb-i fırḡat gibi
- 2 Şâni' -i feyyâz yapmışken sa' âdet ḡaymesin
Eydî-i ḡudretle ḡurmuşken bu devlet ḡaymesin
- (10) Ṭurfe ma' cûndan mürekkebken kerâmet ḡaymesin
Şarşar-ı bād-ı fenâ yıḡdı selâmet ḡaymesin
Ḥāk ḡāk etdi revâḡın cāme-i şıḡḡat gibi

²⁴ Şiirin sonunda şu Arapça beyit yer almaktadır:

سبحان ربنا في رزق من غير يحسب
قد آمن من استطاع اليه وينتسب

Subḡhâne Rabbenâ fe-yerzuḡ min-ḡayrı yaḡtesib

Ḥad âmene men-isteṡâ' e ileyhi ve yentesib

(Hadsiz ve hesapsız rızıklandıran Rabb'imizi her türlü eksik sıfatlardan tenzih ederiz. Güç yetirip ona intisap edenler emin olurlar.)

²⁵ Vezin uyumsuzluğu.

²⁶ Metinde و şeklindedir.

- 3 Māh-ı ‘aqlıñ pertev-i ‘ulyāsın aldı rūzgār
Zāt-ı çeşmiñ kuvvet-i bīnāsın aldı rūzgār
Cismimiñ her kudret-i vālāsın aldı rūzgār
Ḳāmetimden ‘āfiyet dībāsın aldı rūzgār
Egnime verdi belā eşvābını hil’at gibi
- 4 Şavlet-i bī-bāk tayy etdi sicill-i ‘ömrümü
İştiyāk-ı hāk tayy etdi sicill-i ‘ömrümü
Mürşid-i idrāk tayy etdi sicill-i ‘ömrümü
Gerdiş-i eflāk tayy etdi sicill-i ‘ömrümü
Şol sūtūru maḥv olup ebter kalan ḥüccet gibi
- 5 Hırş-ı ḥām u ārzū-yı neyl-i şahbā-yı ḥuzūr
İbtılā-yı āb-ı semm-ālūd-ı mīnā-yı ḥubūr
İğtirār-ı lezzet-i yek-rūze-i cām-ı sürūr
Merr-i eyyām u şuhūr u kerr-i a‘vām [u] duhūr²⁷
Ḳoymadı tende mecāl ü rūḥda rāḥat gibi
- 6 Cām-ı pīri mest edip verdi ‘aceb ḥālet baña
Her riyāz-ı zevḳde oldu hemān za‘f-āşinā
Hem-dem-i her bezm-i ḥāşşu’l-ḥāşım oldu müttekā
İḥtilāl erdi vücūda za‘fa yüz tutdu kuvā
Ḳalmadı a‘zāda aşla kuvvet ü kudret gibi
- (11)
7 Ḳal’ a-yı merşūna emşāl idi eşkāl-i cesed
Nüşa-yı kübrā idi bu ḳālīb u ḳāl-i cesed
Baḳ neler olur²⁸ ḳocaldıḳça neler ḥāl-i cesed
Çökdü bünyān-ı beden bozuldu timsāl-i cesed
Deyr dīvārında yer yer maḥv olan şūret gibi
- 8 Şimdi ḥatırlar göñül eski geçen ni‘metlerin
Faşl-ı mergūb-ı bahār-i-i şebāb himmetlerin
‘Aql u fikriñ her ḥavāssıñ kudret ü ḥaşmetlerin
Her biri dünyā degerken bilmedim kıymetlerin
Yok yere oldu hebā ‘ömr-i girān-kıymet gibi
- 9 Faşl-ı evvelde bu ten bir müzdehimgāha düşüp
Bir zamānda dehr-i tıfliyyet meşāḳḳını çekip
Şimdi de bir ḥālet-i digerle ser-gerdān olup
Ža‘f ile üftān u ḥizān ‘ömr-i serḥadden geçip
Bü’l-‘aceb iḳlīme düşdüm ‘ālem-i ḡurbet gibi
- 10 Böyle bir ‘ālem ki zevḳ ile şafādan kimse yok
Böyle bir ‘ālem ki būy-ı dil-güşādan kimse yok
Böyle bir ‘ālem ki necm-i pūr-ziyādan kimse yok
Hiç ehlinde enīs ü aşinādan kimse yok
Bulmadım ašlā birinde üns ü yā ülfet gibi

²⁷ دور ibaresi anlam uyumu gereği “dühūr” şeklinde okundu.

²⁸ الوير ibaresi vezin uyumu gereği “olur” şeklinde okundu.

- 11 Olmuş iken ‘ālem-i ‘irfān vücūdum kişverin
Cilvegāh [u] şūh ‘aql u cān vücūdum kişverin
- (12) Āhır etdi ‘ālem-i hırmān vücūdum kişverin
Ceyş-i hicrān eyledi tālān vücūdum kişverin
Mülk-i dilde leşger-i cevri etdigi gâret gibi
- 12 Sınemi mermer gibi Ferhād-ı çarh etdi tırāş
Düşmedik zaḥm altına ten kalmadı hattā ki baş
Bitdi enfās-ı ḥayāt maḥv oldu fikr-i intī‘ āş
Ḥānmān-ı dil yıkıldı kalmadı taş üzre taş
Dest-i cevri ile vīrān olan mülket gibi
- 13 Mātem eşki seyl-veş aqdı ‘acebdir kim henüz
Cüşişinden gözlerim çıkdı ‘acebdir kim henüz
Nār-ı hemm her kūşesin yaqdı ‘acebdir kim henüz
Ten ḥiṣārın top-ı ḡam yaqdı ‘acebdir kim henüz
Degmez āhım ḡulgülü şām u seher nevbet gibi
- 14 Murğ-ı büm etmiş tenim kendüye gūyā āşiyān
Qoyuyor ma‘mūresinden ötdüğü demde nişān
Nār-ı endūha cigergāh oldu kânūn-ı nihān
Dikilir burc-ı bedenden yer yer etdikce figān
Āh-ı dil-sūzum duḡānı göklere rāyet gibi
- 15 Bezm-i şevk-i ‘işretimde kırılıp cām-ı bilūr
Neşve gitdi ān-ı vāhidde ḡumār etdi zuhūr
Qurulup qaldım yerimde pūr-meşākḡ u pūr-fütūr
Geldi idrāka ḡalel gitdi meşā‘irden şu‘ūr
Qalmadı bir şıḡḡat üzre sem‘ ü yā rü‘yet gibi
- (13) 16 Pādişāh-ı şevke olmuşdu derūnum bir maḡarr
Taḡtgāha mümkün olmazdı ayak başmaḡ keder
Lafz-ı ḡoş-āmedle alkışlardı her bir berg ü ber
Bir zamān idi ki bāḡ u rāḡa etdikce güzer
Görünürdü her kenārı ḡülşen-i cennet gibi
- 17 Quvve-i ‘aqlımla olmuşdum Felātūn’a mişāl
İntifā-yı şem‘-i iḡbālīm idi bī-iḡtimāl
‘Add ü iḡşādan hemān müstaḡnī idi naḡd u māl
Şimdi ol ḡālātūn oldu her biri ḡāb u ḡayāl
‘Ālem-i rü‘yāda idrāk olunan ḡālet gibi
- 18 Farz olunsa feyz-i rūḡāniye gönlüm āşinā
Nūr-ı maḡz-ı mihr-veş gönlüm ger olsa pūr-ziyā
Aña fikrimce yine bir cāy-ı müstaḡl semā
Bezmḡāh-ı ūns iken görsem gelir şimdi baña
Şāḡn-ı ḡül-zār-ı irem bir vādī-i vaḡšet gibi

- 19 Görmemek ister gözüm bir mäh-ı tábânım iken
Vechini cânânımıñ görmekligim şânım iken
Her günü gülşende akşam etme peymânım iken
Nağme-i bülbül ferağ-bağs-ı dil ü cânım iken
Ğam-fezâ oldu şadâ-yı bûm-ı pür-nûket gibi
- 20 Vâh ne toprakdır ki bu âdem etin yer kan icer
Bir de insânın ayağı altına yüzler sürer
(14) Zehr-i kâtilken nebâtın yerine şinf-ı beşer
Görmez oldum revnağ-ı eyyâmdan ‘ayn-ı eşer
Çeşmime dünyâ görünü[r] gayr-ı mâhiyyet gibi
- 21 Fikrimi muhtal kılıp endüh-ı bî-dâd u mihen
Şevk gelmez serv-i kıddime şarıl sa yâsemen
Tağ kadar şıklet verir oldu vücûda pîrehan
Şanırım âfâkı tutdu nâr-ı aşûb u fiten
Sîne-i sūzânım içre âteş-i hasret gibi
- 22 Başka bir şey ’ bilmeyen kat’ â güder eşnâfını
Bir hüsâm-ı bî-temekkündür yarar gülâfını
Kîn-i izmihlâl kapatdı dîde-i inşâfını
Eşk-i pür-hûn ser-te-ser tutdu cihân etrâfını
Dem-be-dem zeyl-i ufukda görünen humret gibi
- 23 Sûd vermez bir zamân ibkâ-yı zâta ihtimâm
Gerçi İskenderce mâ ’ü’l-hayya şedd etseñ licâm
‘Azrâ’ il gitmez geri çekse kılınç yüz biñ gulâm
Mülk-i şihhatde ikâmet müddeti oldu tamâm
Görünen şimdi ‘adem iklimine rihlet gibi
- 24 Levh-i takdîre düşünce nokta-yı emr-i Hudâ
Kün diye bir emr ile var oldu eşyâ küllühâ
Yazılıp kilik-i hakikatle bu emr-i bî-bahâ
‘Âlem-i kevn ü fesâd aşhâbına mevt ü fenâ
Muktezâ-yı hükm-i tab’ u mucib-i hilkat gibi
- (15) 25 Tut şarıl aşlâ eliñden gitmesin habl-i rızâ
Piriñ olsun likâ-yı hazret için Muştafâ
Başka her kangı yola gitseñ bulursun intihâ
Bu güzergâh-ı fenâ şahında ümîd-i beğâ
Eylemek fikr-i muhâl u bâtıl emniyyet gibi
- 26 Olmasa emşâl nüfûz u kuvve-i te’sîriñe
İns ü cin olsa muqayyed rişte-i teşhîriñe
Ğıbta etse ger semâ ol şüret-i tevķiriñe
Verse ger devrân zamânı kabza-yı tedbîriñe
Görmeseñ aşlâ cihânda zahmet ü şiddet gibi

- 27 Şanki iqbālîne etmişdir teveccüh feyz ü naşır
Şevket ü şân-ı Süleymân saña ger olsa haşır
Mütezâd olsa hayâtın müddeti bir kaç ‘aşır
Olsa mir ‘at-ı cemālîñ pāyesi ehrām-ı Mısr
Ğayrı ‘ālem görmese ol rif‘at ü ‘izzet gibi
- 28 Cümle cin şinf-ı melek hayl-i nücūm levh ü kalem
Heykel-i zibā-yı hoş-girdār-ı efrād-ı ümem
Cā-be-cā gonca benefşe şahın-ı gülzār-ı irem
Şun‘-ı bî-hemtāsına nisbet görünse ‘ālem
Ṭāq-ı Kısra kaşr-ı Kayser maḥzar-ı şan‘at gibi
- 29 Şınmasın²⁹ bād-ı fenā eyvānı tedmîr etmesin
Ta esāsından tutup her şekli tağyîr etmesin
(16) Merdüm-i taqdîri bu ‘azminde teşmîr etmesin
Şanma kim dest-i havādîş aña te ‘şîr etmesin
Ermesin eyvânına bir rahne vü âfet gibi
- 30 Mümkün olsa her işinde şüret-i neyl-i emel
Bî-muḥāba lâ-tevaḥḫuf bî-tekāpū lâ-cedel
Şem‘-i iqbālîñ firūzân olsa bî-miśl ü bedel
Necmîñ olsa sa‘d-ı ekber menziliñ evc-i zühāl³⁰
Ermese iqbālîne idbār ü yā ric‘at gibi
- 31 Kā’ināta bî-beḳā ismini taqdı ḥ‘āce-i mu‘ciz-beyān³¹
‘Ālem-i ecsād içinde dedi dārū’l-imtiḥān
Yokdan olduḡuñ gibi var vardan yok bî-gümān
Ferḳadeyn-i hem-ser ü Cevzā’ya olsañ hem-‘inān
Asumān olsa yeriñ mihr-i felek-rütbet gibi
- 32 Cebr-i istikbāl ile etdikce istimzā-yı ḥāl
Her şebîñ deycūr olur geçdikçe aḥkām-ı hilāl
Māzîyi ḥāl etmege kaṭ‘ā bulunmaz ihtimāl
Āfitāb-ı ‘ömrüñe nāgāh erir bir gün zevāl
‘Āleme tābān iken nūruñ kılar zulmet gibi
- 33 Dānedir gūyā ki cān tenden olur pür-infi‘āl
Erişince infikākın cebr eder ḥadd-i kemāl
İrci‘î emri anı eyler ḥaşāda ittişāl
Dās resminde felekde görünen şekl-i hilāl
Ḥāşılı ‘ömrünü ḥalkıñ biçmege ālet gibi
- (17)
34 Müstaḳil bir ālet-i maḥşūş nev‘-i ādeme
Dîdeden pinhān iken işāl eden demden deme
Derd-i mergi erdiren ḥattā hayāt-ı efḥama
Yā kemān-ı kabza-yı kudretdir ehl-i ‘āleme

²⁹ صائمه سن ibaresi anlam gereği “şınmasın” şeklinde okundu.

³⁰ زحل ibaresi vezin ve anlam gereği “zühāl” şeklinde okundu.

³¹ Tefile fazlalığından kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

Atmağa tîr-i kazâyı nâvek-i miñnet gibi

- 35 Noktadan harîden teşekkül eyleyen satır-ı ‘ulûm
Eyledi ta‘rif bu dünyâ idigün dâru’l-‘gumûm
Mu‘lin-i vîrân şanma yalnız bir bûm-ı şûm
Belki cümle heykel-i eflâk u evzâ‘-ı nücûm
‘Âlemiñ küllî fenâsın resm eder hey’et gibi
- 36 Âdemîden ba‘zılar bir sîret-i abdâl ile
Ba‘zılar ef‘âl ile aḥvâl ile aḳvâl ile
Ba‘zılar da ḥâme-i sa‘d âferîn-eşkâl ile
Her biri zerrât-ı ekvânîñ lisân-ı ḥâl ile
Keşf eder sırr-ı cihânı nâṭıḳ-ı ḥikmet gibi
- 37 Ey sebaḳ-ḥ‘ân³²-ı kitâb-ı ‘ilm-i aḥvâl-i zemîn
Tıfl-ı sa‘dâ-sa‘d-ı hoş-girdâr-ı zât-ı nûr-ı ‘ayn
Güşîña mengüş kıl bu beyt-i âtiyi hemîn
Meskenet ḥâlini iksîr-i sa‘âdet bil yaḳîn
Eyleme câh u celâle meyl ü yâ rağbet gibi
- 38 Münḥaşır naḥvet-serâ-yı dilleriñ taḥrîbine
Sa‘y eder tütîyâ³³ feyziñ dîdeden taḡrîbine
(18) Bakmayan çeşm-i ḥaḳîkatle teni terkîbine
Vâkıf olmaz bârgâh-ı ‘âlemiñ tertîbine
Bilmeyen şaff-ı ni‘âli mesned-i ‘izzet gibi
- 39 Mevsimiñ bakma şaḳın hâḳ germine hâḳ serdine
Hem-dem olma câhil-i bed-sîretiñ bir ferdine
Ma‘rifet deryâsınıñ sa‘y ile git tâ ḡavrine
Tende tâbîñ var iken şarf et ma‘ânî kesbine
Olmadan bî-çâre ten nâ-çâr ü bî-ḳudret gibi
- 40 Vâkıf ol şun‘-ı bedî‘ ü ḥâdişâta şöyle kim
Mazḥar-ı keşf-i ‘uyûn-ı kâşîfâta şöyle kim
Medd-i enzâr eyle levḥ-i şâbitâta şöyle kim
Sa‘y kıl fehîm-i rumûz-ı kâ’inâta şöyle kim
Gerçi esrârına ermez ‘aḳl ü yâ fikret gibi
- 41 Oldu tevḫîkât-ı Rabbânî baña bunda delîl
Şu‘le-baḥşâ idi çeşm-i ḡayrete nûr-ı ḥalîl
Ḥ‘âcemiñ tekdîri gelmezdi baña kaṭ‘â şaḳîl
‘İlm ü ‘irfân mesleginde eyledim sa‘y-ı cezîl
Etdim erbâb-ı himem etdikleri himmet gibi

³² Metinde سقبخوان şeklindedir.

³³ توتیای ibaresi vezin uyumu gereği “tütîyâ” şeklinde okundu.

- 42 Her ne vārım varsa etdim uğruna birden fedā
Leylî'niñ Mecnûn'u teg ben daħi oldum mübtelā
Vermedim kendime dām-ı sa' yden kaç' ā rehā
Keşf-i esrār-ı haķāyıkda nice çekdim 'anā
Etmeydim ol bābda ihmāl ü yā ğaflet gibi
- (19)
- 43 Māni' -i 'azm olacak söze kulaķ tapşırmadım
Menzile ermezden evvel bir tarafda tırmadım
Kendime ğayretten özge nesneyi irgürmedim
Mevķıf-ı hayretten özge bir maķāma ermedim
Müntehā-yı rāh-ı 'irfān 'ālem-i hayret gibi
- 44 Evvelā bir kaç maħalle kādılık ile gidip
Hüküm-i şer' iyi lisān-ı hāme ile söyledip
Herkesi kendi özümden toĝrulukla hoşladıp
Manşab-ı 'ilmiyye-i 'Osmāniyānı devr edip
Cāh-ı fetvāsında daħi bulmadım lezzet gibi
- 45 Naķd-i 'ilmim verdi āħir kendime bir hoşca sūd
Eyledim şükr ü taħammüd birle Haķķa çok sücüd
Cālis etdi şadr-ı fetvāda beni Rabb-i Vedūd
Eyledim iftā enāma denilip Ebū's-su'ūd
Vā-dirīĝ etmezse Rabbim hālime rahmet gibi

[6]

CENĀB-I HAĶ ĞARĶ-İ LÜCCE-İ RAĦMET EYLESİN 'ĀLEM-İ EDEBİYĀTDA
İHRĀZ ETDİĝİ MERTEBE-İ KUŞVĀ CÜMLENİN MUŞADDIKI VE AṬINA
VĀLİSİ İKEN İRTİHĀL-İ DARÜ'L-CİNĀN ETMİŞ OLAN ZİYĀ PAŞA'NİN SİLK-
İ NAZMA KEŞİDE EYLEDİĝİ TERCİ' BENDİN BİR BEYTİ ÜZERİNE 'İLĀVE
(20) EDİLEN İKİ BEYT İLE CÜMLESİ TERCİ' İTTİHĀZ EDİLEN İŞTE ŞU
TERCİ' :

(mef' ūlū/mefā' ilū/mefā' ilū/fa' ūlūn)

I.

- 1 Yokdan kerem-i şun' la varlığa şavaşdım
Bir ğaylî zamān mezra' a-yı rahmi tolaşdım
- 2 Müdĝa 'alaķa oldum 'izām ile badaşdım
Biñ derd ile gehvāre-i āĝūşa ulaşdım
- 3 Bilmem ki bu ĝamĝāha neden böyle şataştım
Kimden kime şekvā edeyim ben daħi şaşdım

II.

- 1 Feryād ederim añlatamam maķşadı kaç' ā
Kendimde daħi nuṭķa mecāl yok idi aşlā

- 2 Bir vakt idi ana baba mama dedim ammā
Etmezdi bu da keşf-i ğıṭāyā-yı temennā
- 3 Bilmem ki bu ğamgāha neden böyle şataştım
Kimden kime şekvā edeyim ben daḥi şaşdım

III.

- 1 Seyr ü hareketde baña fā'ikdi qarınca
Çün istedigi yerde gezer idi yolunca
- 2 Cem' eyler idi dāneyi kāşāne ṭolunca
Ben ağlamadan ayrılamazdım yorulunca
- 3 Bilmem ki bu ğamgāha neden böyle şataştım
Kimden kime şekvā edeyim ben daḥi şaşdım

IV.

- 1 Şoñra yürüyüp söylemege gerçi alışdım
Cem' iyyet-i eṭfāle girip hoşca qarışdım
- (21) 2 Şandım ki sa' ādetli günüm buydu kavuşdum
Bilmezmişem ammā ki heyūlāya yaşıdım
- 3 Bilmem ki bu ğamgāha neden böyle şataştım
Kimden kime şekvā edeyim ben daḥi şaşdım

V.

- 1 Senem olacak vāşıl-ı ser-ḥadd-i reşādet
Şandım ki benim dehre Felāṭūn-ı dirāyet
- 2 Etdim nice dem cūş çü seylāb-ı sefālet
Şimdi bilir oldum ki o ḥālet de belāhet
- 3 Bilmem ki bu ğamgāha neden böyle şataştım
Kimden kime şekvā edeyim ben daḥi şaşdım

VI.

- 1 Seksenle yigirmi arasında nice eyyām
Biñ ḥāle çevirdi beni fikr-i dil-i nā-kām
- 2 Bir gün bile boş kalmadı bu kāse-i ecsām
Zehr-i ğam ile ṭoldu ilā-āḥir'i eyyām
- 3 Bilmem ki bu ğamgāha neden böyle şataştım
Kimden kime şekvā edeyim ben daḥi şaşdım

[7]
MERḤŪM ‘ABDULLAH RĀMİZ PAŞA’NİN BİR BEYTİNE TERCİ‘

(mefā‘ ilün/mefā‘ ilün/mefā‘ ilün/mefā‘ ilün)

I.

- (22) 1 Baña hem-dem bulunmaz nāle-i cāngāhdan ğayrı
İş olmaz dilde tekrîr-i ğam u eyvāhdan ğayrı
- 2 Ğunūde-bahta yer yok nefha-yı nār āhdan ğayrı
Hulūl etmez ecel rûzına dek bimgāhdan ğayrı
- 3 Ğarîbem bî-kesem yokdur enîsim āhdan ğayrı
Penâhım dest-gîrim olmadı Allāhdan ğayrı

II.

- 1 Elif-ḳaddim büküp bir lām ḳıldı ḥāme-i zālīm
Mezellet şafhasında şimdicek pejmürde pā-mālīm³⁴
- 2 Göz açmaz bir gün olsun dîde-i ümmîd-i iḳbālīm
Taḥammül ḳalmadı ğāyet perişān oldu aḥvālīm
- 3 Ğarîbem bî-kesem yokdur enîsim āhdan ğayrı
Penâhım dest-gîrim olmadı Allāhdan ğayrı

III.

- 1 Çerāĝ-ı meclisim söndürdü enfās-ı ‘adūvv yā Rab
Tenim iḳlîmini āvāre ḳıldı sū-be-sū yā Rab
- 2 Amān bir ben degil taĝlar ṭayanmaz bu ne bu yā Rab
Aḳıtdım seyl-i ḥûn-āb-ı sirişkim gū-be-gū yā Rab
- 3 Ğarîbem bî-kesem yokdur enîsim āhdan ğayrı
Penâhım dest-gîrim olmadı Allāhdan ğayrı

IV.

- 1 Taḳāzā-yı felek bıḳdırdı cānımdan uşandırdı
Kebāb etdi ten-i bî-mārımı baḳ yaḳdı yandırdı
- 2 Cigergāhım sitem tîĝi ile ḳana boyandırdı
Ma‘ işet için ezdāda el açdırdı utandırdı
- 3 Ğarîbem bî-kesem yokdur enîsim āhdan ğayrı
Penâhım dest-gîrim olmadı Allāhdan ğayrı

³⁴ يامالم ibaresi anlam gereĝi “pā-mālīm” şeklinde okundu.

(23)

V.

- 1 Cihānı kapladı yer yer meded āh-ı seher-hizim
Acındırdı taşları ağlatdı el-haḥ çeşm-i ḥūn-rizim
- 2 Niçün sehm-i kazā olmaz ‘adū-yı fitne-engizim
Yetişdir el-meded Allāh cigergāhına ser-tizim
- 3 Ğaribem bî-kesem yokdur enisim āhdan ğayrı
Penāhim dest-girim olmadı Allāhdan ğayrı

VI.

- 1 İlāhî muşḥaf-ı Qur’ān’ın elde i‘timādgāhım
Melāz ü melce’im sensiñ ki sensiñ istinādgāhım
- 2 Saña yalvarmayam da kime yalvarayam ³⁵ Allāhım
Celāl ü intikām ü ‘adliñe bi’llāh āgāhım
- 3 Ğaribem bî-kesem yokdur enisim āhdan ğayrı
Penāhim dest-girim olmadı Allāhdan ğayrı

VII.

- 1 Şafā-baḥş olsun envār-ı kerem feyz-i mekārimle
Tūlū‘ etsin meh-i iḳbāl āṣār-ı merāhimle
- 2 Tevāfuḳ eylesin ḥukm-i kader sa‘y u merāmımla
Refāḳāt eylesin Tevfīḳ Ḥaḳ her yerde nāmımla
- 3 Ğaribem bî-kesem yokdur enisim āhdan ğayrı
Penāhim dest-girim olmadı Allāhdan ğayrı

[8]
MÜNACĀT

(mef’ ūlū/fā’ ilātū/mefā’ ilū/fā’ ilūn)

- 1 Bilmem nedir bu cisme kesāfet veren ‘aceb
Nefsi çürüt de ḥilḳat-i tekrīme hem-dem et
- (24) 2 Sensiñ ricāle baḥş-ı velāyet eden bütün
Yā Rab n’olur beni daḥi ol feyze maḥrem [et]
- 3 Kudret seniñ ihāṭa-yı ‘aḳl etdiren de sen
Artıḳ amān amān derim işte mükerrerrem et

³⁵ ای اللهم ibaresi vezin uyumu gereği “Allāhım” şeklinde okundu.

- 4 Baḳdıḳca anlara mebhūt olmada göñül³⁶
Göster yolu sa‘ âdet ile vaşl-ı ekrem et
- 5 Yandım ḥarâret-i hicrân ile hemîn³⁷
Âzâde-i ‘ uḳūd-ı belâyâ-yı mübrem et
- 6 Tevfîḳ ḳuluñdur işte vahdetiñe iştibâhı yok³⁸
Her yerde evliyâlarıñla anı maḥrem et

[9]
TEVÂRİḤ

(mefâ‘ ilün/fe‘ ilâtün/mefâ‘ ilün/fe‘ ilün)

- 1 Şabâḥ-ı sa‘ da erişdi şeb-i zalâm-ı nigâr
Erişdi mebd-e‘-i sâl-i cedîd yümn-i âşâr
- 2 Bütün göñüllere behcet getirdi ez-ser-i nev
Ḳudüm-ı meymenet-efzâ-yı mefḥarü‘l-‘ aşâr
- 3 Ḥesâb edeñ bu mübârek yılı ḥayırlı çıkar
Biliñ bu ‘ aşrda yümn ü ḥikmet var³⁹
- 4 Hele ḥesâbıma âyet meded-res oldu baḳıñ
Müşa‘ şa‘ eyledi târîḥi encüm-vâr⁴⁰
- (25) 5 Bitir du‘ â ile Tevfîḳ söz tamâm olsun
Yüdâmü ḥazretü ‘ Abdü’lḥamîd bi‘l-aḥyâr
- 6 Erişdi sâl-i cedîd meymenetli her günümüz
Sa‘ id bād be “فعتبروا يا اولی الابصار”⁴¹

[10]

(mefâ‘ ilün/mefâ‘ ilün/mefâ‘ ilün/mefâ‘ ilün)

- 1 Semâ-yı saltanatda Ḥazret-i ‘ Abdü’lḥamîd Ḥân kim
Cihâna fer verir luṭfuyla bir mâh-ı münîr oldu
- 2 Kerâmet bundadır şân-ı ḥilâfet cümlesi bunda
Anıñçün pâdişâh-ı bî-şebîḥ ü bî-naẓîr oldu
- 3 Zamânıñ işte Fârûḳu desem aslâ ḥaṭâ etmem
Der-i vâlâsı baḳ şâḥân-ı afâḳa maşîr oldu

³⁶ Vezin uyumsuzluğu.

³⁷ Vezin uyumsuzluğu.

³⁸ Vezin uyumsuzluğu.

³⁹ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

⁴⁰ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

⁴¹ Fe‘ tebirü yâ üli‘l-abşâr: Artık ibret alın ey basiret sahipleri. (Haşr, 59/2)

- 4 Sipih-r-i kudretiñ hurşid-i ‘adli zātıdır dersem
Ne lāzım re’y ü tedbiriyle ‘ālem müstenir oldu
- 5 Ya bu baş kâtib-i mabeyni bir şāhib-aşālet kim
Libās-ı şıdk ile çokdan beri pīrāye-gir oldu
- 6 Añınçün ben de Tefvîk işte menkûla dedim târih
Rızā Beg meymenet ile vezir oldu⁴²

[11]

(mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün)

- 1 Gel ey hurşid [ü] meh pertev-fürüz ol vaqt-i behcetdir
Kamer devrinde haqqıyla bu bir ‘aşr-ı ‘adāletdir
- 2 Kevākib şu‘le-perdāz ol bu şeb leyl-i sa‘ādetdir
Bu dñ hāmisiniñ luţfuyla ‘ālem pür-meserretir
- (26) 3 Edildi sine-i bî-kîne-i Hāfız Paşa çün kim
Müzeyyen bir nişān ile baķıñ ‘ayn-ı meveddetdir
- 4 Nişān öyle nişān kim hıdmet-i mebrūrunu mu‘lin
Birinci rütbe-i ‘Osmān’dan menşūr-ı ‘izzetdir
- 5 De Tefvîk hāme-i mu‘ciz ile sen de tamām târih
Nevā-yı meymenet ile bu da bādī-i devletdir

[12]

**ŻABTİYE MEKTŪBCUSU SA‘ĀDETLİ TĀHİR EFENDİ HĀZRETLERİNE
RŪTBE-İ ŪLĀ ŞINF-I ŪLĀ TEVCİH BUYURULDUĞUNDA İNŞĀD Ūİ‘TĀ
OLUNMUŞDU**

(mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün)

- 1 Felāţūnī ‘aķılsıñ öyle bir memdūh-ḥaşletsıñ
Sen ey tāhir-şiyem ‘allāme-siret nūr-ı ḥikmetsıñ
- 2 Bilir şāhenşeh-i devrān kadr ü kıymetiñ el-ḥaķ
Bir ‘ālī menķabetsıñ ḥabbezā mes‘ūd-rütbetsıñ⁴³
- 3 İşitdim rütbeñ olmuş şinf-ı evvel nāmına terfī‘
Efendim azdır el-ḥaķ bir daḥi şāyān-ı himmetsıñ
- 4 Hemān ‘aczimle yazdım vech-i ātī üzre tam târih
Anıñ ḥükmünce de çesbān-ı elķāb-ı vezāretsıñ

⁴² Tefile eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

⁴³ رتب ibaresi kafiye uyumu gereği “rütbet” şeklinde okundu.

- 5 “Huzûr-ı Hâkda baş açdı dedi Tevfîk kâlbinden”
Bu ūlâ evvelâ⁴⁴ dâ’im vezâretle refî’ olsun

(27)

[13]

SULTÂN AHMED CİVÂRINDA NAHL-BEND MAHALLESİNDE ŞEFTALİ
ÇEŞMESİNE YAZILMIŞDIR⁴⁵

(fâ’ ilâtün/fâ’ ilâtün/fâ’ ilâtün/fâ’ ilün)

- 1 Bân/-i ūlâsınıñ sa’y-yı cezîliyle hemân
Taķmıř idi sîne-i şâfına zer ĥatdan nişân
- 2 řoñradan bir rûzgâr-ı zûrkâr etmiş hubûb
Âteş-i sûz-efkene zûlm ile kılmış iķtirân
- 3 Ol sebebden Çeşme-i şeftali üç kez yanarak
Çeşmeden etdirmez idi kaķre-i âbın revân
- 4 Kim muhâcir-i Edirnedan Kıyıklı na’lbûr
Ya’ni El-ĥâc Muştafâ Ağâ⁴⁶ zevcesi ferĥunde-şân
- 5 Hem Bedestânlı o Ĥacı Muştafâ Ağâ’nıñ⁴⁷ kıızı
řâĥibü’l-ĥayrât Ĥadîce Ĥânım-ı ĥûr-ı zamân⁴⁸
- 6 Ĥasbeten-li’llâĥ nûķûd-ı himmetin şarf eyleyip
Çeşme-i mezkûru kıldı çeşm-i ‘atşâna ‘ayân
- 7 Kaķre-i raĥmet ĥayât-ı maĥz versin rûĥuna
Diyerek bir fâtiĥa okusun her âbiş-ĥorân
- 8 Ĥaķdan et târiĥ-i cevher ile Tevfîk bir du’a⁴⁹
Özüne kılsın naşâb cennetde kevşer her zamân

(28)

[14]

SER-ĶURENÂ ĤAMDİ PÂŞA MERĤÛMUÑ İRTİĤÂL-İ DÂR-I BEĶÂ
ETDİKLERİNDE SÖYLENMİşDİ

(fâ’ ilâtün/fâ’ ilâtün/fâ’ ilâtün/fâ’ ilün)

- 1 Câm-ı endûĥ-ı ecel her řaĥşı eyler ĥiřředâr
‘Âķıbet mevt ü fenâ akşâ-yı meskendir mezâr

⁴⁴ uly ibaresi vezin ve anlam gereği “evvelâ” şeklinde okundu.

⁴⁵ Ek-4’te çeşme hakkında bilgiler mevcuttur.

⁴⁶ Vezin uyumu gereği ” Muştafâ’ğa” şeklinde vasl yapılarak okundu.

⁴⁷ Vezin uyumu gereği “Muştafâ’ğa’nın” şeklinde vasl yapılarak okundu.

⁴⁸ حورالزمان ibaresi vezin ve anlam gereği “ĥûr-ı zamân” şeklinde okundu.

⁴⁹ Bu beyitin ebced hesabı çeşmenin tamir tarihi olan 1299/1883’tür.

- 2 Lā-cerem bu ‘ālem-i ecsāmda yokdur vefā
Cümle erbāb-ı ‘uḳḳāl ‘indinde de bī-i‘ tibār
- 3 Anıñ içün cāme-i şihhatden oldu münfa‘ il
Ārzū-yı ittişāl ile bir vezīr-i nāmdār
- 4 Müjde-i vuşlatla emr-i irci‘ i baḳ gūşına
Erdiği demde şitābān oldu ‘azmī bī-ḳarār
- 5 Öyle şeyḫ idi o vālā-menḳabet ferḥunde-baḥt
Tekye-i zühd [ü] vera‘ da faẓl ile şöhret-şi‘ār
- 6 Mātem eylerse sezā bu günbed-i ḥaḍrā eger
‘Ālem içre böyle bir pīr-i seḥā pek azca var
- 7 Ḥaḳ meṭin etsin binā-yı ḥānedānın çok sene
Eyleyip evlādını ḥayrū’l-ḥalef faḥrū’l-kibār
- 8 Tevfīḳā bu mısra‘ -ı rengindir tāriḫ-i tam
Ḥamdī Paşa oldu bu gün ‘āzim-i şaḥnu’l-ḳarār

1299

(29)

GAZELİYYĀT

[15]

(fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilün)

- 1 Dilde tesbīḥ-i Ḥudādan özge miḥmān istemem
Kendime Mecnūndan yegrek bir ‘unvān istemem
- 2 Bār-ı endūh-ı ‘alāyık kılmasın ḥam ḳaddimi
Ferve-i semūr ile meclisde ben şān istemem
- 3 İ‘tibārı ‘ālemiñ ‘ālem gibi vehm ü ḥayāl
Māl-ı ḥülyādan mürekkeb baḥr-i ‘ummān istemem
- 4 Gerçi dünyā çārsū-yı loḳma-i eyyāmdır
Ben bu pāzārgāhda eşnāfdan nām istmem
- 5 Var mı aç⁵⁰ ölmüş mezārı göster ey gūr-ı keşīf
“نحن نرزقها⁵¹” dan artık ḳavle bürhān istemem
- 6 Devlet-i dāreyne dāl ancak “اطيعوا⁵²” emri var
Kenz-i Ḳārūna ṭama‘ ḳılmam da ‘işyān istemem

⁵⁰ Metinde عاḳ şeklidir.⁵¹ Naḥnu nerzakhā: Sizi biz rızıklandırırız. (İsrā, 17/31)⁵² Aṭī‘ū: İtaat edin.

- 7 Tevfâkım cāndan esîr-i ‘aşk-ı Hakkâm dā’imā
Rü’yet ârzûsundayam bir başka ihsân istemem

[16]

(fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün)
(fâ‘ilātün) (fâ‘lün)

- 1 Minnet etmem saña ey çarh-ı h/le-bāz ašlā
Reh-ber olduğça baña kuvve-i mā-şā’allāh
- 2 Reh-zen olsa ne kadar çeşm-i hasūd-ı iqbāl
Kör eder nîze-i taqdîr anı in-şā’allāh
- 3 Fülk-i dil baħr-i emelde sefer etdikçe ne var
Var iken dilde niyāz u siħir-i ⁵³zikru’llāh
- (30) 4 ‘Ārif ol ehl-i dil ol etme ta‘addî hālķa
Seni ħıfzında tutar şavn-ı İlāhî bi’llāh
- 5 Toğrular ba‘zılara her ne kadar olsa ħaķîr
Yine ‘ulviyyetini añlar anıñ ehlu’llāh
- 6 Ne olur ġamz u nifāk-ı fiten-i maħlûkdan
Feyz ü tevfāk-i Ĥudā var olacak mā-şā’allāh

[17]

(fâ‘ilātün/fâ‘ilātün/fâ‘ilātün/fâ‘ilün)

- 1 Bezmd e cām-ı ‘alāyıkdan da bıkdım el-amān
Külfet-i ‘ayş-ı ħalāyıkdan da bıkdım el-amān
- 2 Subĥa-yı zühd ile erbāb-ı mesānidden bütün
‘İzzet ü iqbāl-i fâ’ikden de bıkdım el-amān
- 3 Yārdan aġyārdan kayd-ı kemend-i ‘aşkdan
Ĥābdan bu çeşm-i fāyıkdan da bıkdım el-amān
- 4 Dîde-i im‘ānla baķdıķça firāk mektübuna
Satrdan ħarfden de nāmıkdan da bıkdım el-amān
- 5 Kışsa-yı Ferhād ü Şirīn Leylā vü Mecnūn’dan
Fıkra-yı ‘Azrā-yı Vāmıķ’dan da bıkdım el-amān
- 6 Ĥā/den istikbālden ümîd-i kām u rāmdan
Ĥāy [u] hüy-ı ān-ı sābıkdan da bıkdım el-amān

⁵³ Metinde سحرى şeklinde dir.

- 7 Reh-ber ol tevfiķ-i Hāķ Tefvīķa vaşl emrinde sen
İntizār-ı vakt-i lâyıķdan da bıķdım el-amān
- 8 Laħm u şaħm [u] cāme-i beşrīden oldum münfa‘ il
Ben şiba‘ dan đucr-ı rāyıķdan da bıķdım el-amān
- (31)

[18]

ŞĀ‘İR-İ EDİB Ü SÜĞANVER [Ü] LEBİB NĀBİ EFENDİ MERĖUMUŖ ĖAZELİNE
NAZİRE

(fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilün)

- 1 Āsiyāb-ı tende çarķa devr için fırşat mı var
Seyl-i hicrān etmedik taħrīb bir ālet mi var
- 2 Dāne-çin olmak için ‘azm eyledik hāmūna līk
Mezra‘ -ı iķbālde şor ĥūşe-i himmet mi var
- 3 Şarf-ı tedbīr ü mesā‘ ī etmeden vāz gel göñül
Ėaţţ-ı levĥ tağyīrine sende yed-i ķudret mi var
- 4 Neş‘e-i cām-ı ķaderden kām alan mestāneye
Gülşen-i ni‘met müheyyā külĥan-ı zillet mi var
- 5 Şabr u teslīm ü tevekkülle rızā-yı Hāķ yeter
Bundan artık maķşada ĥĥ bā‘ iş-i vuşlat mı var
- 6 Būte-i ‘aşķ içre kıl ol Tefvīķā şafvetlenip
Sīm-ţab‘ mnda bu gün yoksa seniñ ķıymet mi var

[19]

SĀBİKAN BAĖDĀD VĀLİSİ MERĖUM U MAĞFÜR RİZĀ PĀŞĀ’NİN BEYNE’L-
ĖĖĖ VE’L-‘ĖMM ŞÖHRET-Şİ‘ĖR OLAN ĖAZELLERİNE NAZİREDİR

(mefā‘ ilün/mefā‘ ilün/mefā‘ ilün/mefā‘ ilün)

- 1 Fesād etme çekil şūfī bu bezme bāde gelmişdir
Bütün mestāneyi pīr-i muĖān irşāda gelmiştir
- 2 Ayağı kıp kızıl ķan olmuş ayā ĥār-ı gülşendir
Kenār-ı bāĖa gel murĖ-ı seĥer āzāda gelmişdir
- (32)
- 3 Meded kıl kesme ümīdin der-i in‘ām vaşlīndan
Bu ĥālīñ şūret ü keyfiyyetin irāda gelmişdir

- 4 Dil-i Manşūr ile dārū'l-fiten tuymuş da erkence
Ene'l-Haḡ lafzı kim tebrik ile is'āda gelmiştir
- 5 Diliñ şūrīdesin zann etme mey kaṭ'ından olmuştur
Lehib-i 'aşk anda bir ocaḡ icāda gelmiştir
- 6 Başın göstermesin ḡāl üzre ḡaṭṭıñ mülk-i ḡüsnüñde
Şaḡın ceyş-i Ḥabeş i' dām için fülāda gelmiştir
- 7 Neden pīçīdelenmiş turreler ol tār-ı sīmānveş
Yanan kânūn-ı āha ḡālibā ma' nāda gelmiştir
- 8 Raḡam-sencīdelikden kıldı şimdi ḡāme-i Tevfik
Mürüvvet kılsıñ 'ayb olmaz saña üftāde gelmiştir

[20]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Ārzū-yı çeşm-i bādāmıñla düşdüm dāma ben
İstemem mi mey ruḡuñdan baḡaram⁵⁴ in' āma ben
- 2 Tār-ı zülfüñ bād ile iş'ār-ı vaşl etdi baña
Ol sebebdan düşmüşem bi'llāḡ ḡayāl-i ḡāma ben
- 3 Rūz-ı 'īdi şām-ı ḡüzn eyler dil-i bī-tābıma
Dād kim nerden şataşdım baḡt-ı nā-fercāma ben
- 4 Ġam yemem ger bezm-i vaşlıñda olursam sāḡiyā
Rāzıyam ḡükm-i ḡazā ile olan aḡkāma ben
- (33) 5 Āteşin kisvet giyip hicriñle yandırma dili
Bitse ten bitse tevān ṭurmam bu zulm-ı tāma ben
- 6 Firḡat-i cānān ile cāndan esir oldum ḡama
Mümkin olmaz şabr kim şabr eyleyem ālāma ben
- 7 Şīve-i refṭārıñ çeşmim nighbānı iken
Ḥasret-i la' l ile çün bī-tāḡatam ārāma ben
- 8 Gerdenim zencīr-i ḡahrıñdan ḡalāş olmak için
Rište-i ḡayd-ı ḡayātım ḡoymazam aḡşama ben
- 9 Tīşe-i zulmüñle yardıñ başımı Ferḡād-ı çarḡ
Tevfikim şābit-ḡadem 'uḡbāda ḡör da' vāma ben

⁵⁴ باقورم ibaresi vezin uyumu gereḡi “baḡarım” şeklinde okundu.

[21]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Fāriğ olmam meyden icād olsa biñ derd ü belā
Sāk-ı gül-çehre eyler baña ihsān-ı şifā
- 2 Hāk-i gülşen tīre toprak olsa da anda çi bāk
Her seher kesb-i tarāvet eyler esdikçe şabā
- 3 Diñlemem ol va' z-ı hāmıñ vā' iz-i kürsisiniñ
Diñlesin mescidde şūfiler tıutup gūş-ı riyā
- 4 Tevfākā bir leyl-i 'id olmuş saña şām-ı melām
Çārsū-yı 'aşkda dīvāne olduñ gālibā

[22]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Gāh eder şahbāya gönü mübtelā 'ālem bu yā
Gāhıce zencir-bend-i ittiķā 'ālem bu yā
- (34) 2 Geh tezellülle za' if ü nātüvān eyler dili
Gāh kılar 'anķā gibi pür-i' tilā 'ālem bu yā
- 3 Gāh olur mesned-nişin-i taht-ı İskender kılar
Gāh imdādını mūruñ mültecā 'ālem bu yā
- 4 'İzzine idbārına aldanmaz ehl-i dil bunuñ
Yoğu olur var varı hep hebā 'ālem bu yā
- 5 Māl cem' etmez ganiü't-tab' olan bunda ebed
Çünkü bir dārü'l-fenādır bī-beķā 'ālem bu yā
- 6 Pire yok bernāya yok kat'ā vefāsı 'ālemiñ
Cām-ı mey-ālūd-ı şahbā-yı hevā 'ālem bu yā
- 7 'Āķil ol 'ārif bulun kurbān-ı Hāk ol Tevfākā
Bi'r-i çirk-āb-ı hayāl-i lā-hüdā 'ālem bu yā

[23]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Çeşm-i cādū nāvek-endāz-ı felāket sīneme
Ebruvān-ı fitne-engiziñ belā kıladı var
- 2 Yā müşelleş muttaşıl şaf bağlamış Hindūlarıñ
'Ārızıñ mülkünde gūyā pādişāh cellādı var

- 3 Genc-i hüsünüñden ne sūd üftādegānıñ hāqqına
Ejder-i zülfüñ tek anda bā' iş-i ber-bādı var
- 4 Tīşe-i qahrıñ yeter ber-bād için dil mülkünü
Küh-ken-ı Ferhād'ıñ ancağ sādece bir adı var
- (35)
- 5 Sürme zann etme ğubār-ı pāyıñ ' ayn-ı ' aşıkā
Rīze-i elmāsdan bed-ter cerāhat dādı var
- 6 Dil-ḥarāb-ı fikret oldum görmedim senden vefā
Kim demiş dil-berleriñ şefkat gibi mu' tādı var
- 7 Mülket-i ma' mūru vīrān eylemekdir kārıñız
Şīvekārānıñ denilmez bir ḥarāb-ābādı var
- 8 Mübtelālīk da' vāsıñ terk eyledim Tefvīk desin
Halk-ı ' ālem zālīmıñ bir sen gibi āzādı var

[24]

(mef' ulü/mefā' ilü/mefā' ilü/fa' ulün)

- 1 Dil yaralı düşmen siteminden meded Allāh
Ta şubḥa kadar inlerim eyvāh eyvāh
- 2 Naḥl-ı emelim huşk olacaqdır şuşamaqdan
Āḥir yaqacaqdır anı da āteş-i cāngāh
- 3 Kān dökdü gözüm seyle ġarīk oldu tenim vāh
Manzūr-ı cihān çağlayanım āh şad āh
- 4 Bilmem felekiñ gerdiş⁵⁵-i eyyāmı mı ma' kūs
Yoksa kader icābı mı bu ḥālet-i nā-rāh
- 5 Her şahş ki meşhūdum olur kārger olmaz
Her zāta ki dil bağıl degil o da mededgāh
- 6 Ey derd ü elem ' ayn-ı vefāsız mısız ancağ
Sizden ben uşandım çekemem toğrusu bi'llāh
- (36)
- 7 Bu ḥayme-i gerdīñ da belā günbedi olmuş
Her şāmı tebāh etdi beni her günü būmgāh
- 8 Düşmenlerime eyleme mağlūb beni kırtar
Sen ḥāfızım ol kādīr-i muṭlaksıñ ey Allāh
- 9 Kūr' ān ki beşāretle nüzūl eyledi senden
Aḥkāmına ben mü' minim aḥvāle sen agāh

⁵⁵ كرش ibaresi vezin ve anlam uyumu gereği “gerdiş” şeklinde okundu.

- 10 Tevfîk kuluñ ikrâr ediyor cürm ü kuşurun
Mazlûm olarak eylemede şefkatiñe haşr-ı nigâh⁵⁶

[25]

(fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün)
(fâ' ilâtün) (fâ' lün)

- 1 Ne güzel neş'e verir kulkul-i mînâ-yı emel
Mest eder herkesi meyhânedede şahbâ-yı emel
- 2 Hoşca cev lângehidir çünkü kümeýt-i fikriñ
Ne büyük 'âlem imiş şüret-i enhâ-yı emel
- 3 Tutulur faşl edilir maşkeme-i vicdânda
Ârzu-yı dil ile tatbîk eyle da' vâ-yı emel
- 4 Kilk-i takdîr kabûl etmez ise ma' rûzun
Zür-ı tedbîrle hükümsüz kalır inhâ-yı emel
- 5 Tevfîk iste mededi hazret-i Hâkdan dâ'im
Levhi tahtîr edemez kâtib-i vâlâ-yı emel

[26]

(fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün)
(fâ' ilâtün) (fâ' lün)

- 1 'Ârife mecma'-ı endüh idigin bu 'âlem
Eder elbette irâ'e hele keyfiyyet-i gam
- (37) 2 Tıfl-ı gehvâreniñ al sen nazar-ı diğkatiñe
Sebeb-i giryelerini 'âleme başdıkda qadem
- 3 Alma sen şöhet-i iqbâlini halkıñ nazara
Düş-ı dellâdeki kâlâya meşâbe her dem
- 4 Ne medâyin ne nevâhîde leâfet bulunur
Gâlibâ râhat için hâşş olan iklim-i 'adem
- 5 Bâd-bân-ı emeli baht-i tevekkülde bırak
Hüküm-i vâlâ-yı qader herkese çünkü mübhem
- 6 Lafz-ı hürriyyet ile dağdağa-perdâz olma
Ayağı bağı kafesde kuşa beñzer âdem
- 7 Va' de-i mevti gözet küşe-i istiğnâda
Etme varım diyerek qâğıda hîç važ'-ı raqam

⁵⁶ Hece fazlalığından kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

- 8 Ben deme ben deme merdūd kılar āḥir-i kār
Sāğarıñ açdığı bir yaraya olmaz merhem
- 9 Kıl taleb-i mes' adet-i Ḥazret-i Ḥaqqı her ān
Lā-cerem rahmetidir māḥī-i ğam fikr-i elem

[27]

(mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün)

- 1 Amān ey bād taḥrīk etme zülf-i ' anber-efşanı
Beni kayd etmege rāğīb o bir tavḳ-ı cünūnumdur
- 2 Şaḳın ref' etme burḳu⁵⁷ vech-i pāk-i meh nazīriñden
Ziyā-yı āfet-endāz ḳatre-rīz-i eşk-i ḥūnumdur
- (38) 3 Bırak ḥ'ābīde ḳalsın nāzenān ḥurşid uyandırma
Müje ḥūn-pāş ü ḳāşid tīg-i bürrān-ı derūnumdur
- 4 Fem-i şirīnini açdırma söyletme emān dāye
Teni üftān⁵⁸ ü ḥīzān eyleyen ol la' l-gūnumdur
- 5 Ser-i kūyunda gezmek ḥaddim olmaz olsa ger hüşyār
Līḳā göstermeyen yār şanma baḥt-ı vājgūnumdur
- 6 Degil efsāne söz taḥrīr eder bu ḥāme-i rengīn
Bunuñ bürhānı Tevfīḳ şī' r-i pāk-i pūr-fūnūnumdur

[28]

(mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün)

- 1 Firāḳıñ ḥançeri tende yine bir zaḥm-ı ter yaptı
Amān cādū-nigeh ğurbet baña görseñ neler yaptı
- 2 Şabāḥ-ı maḥşeri aındırdı her rüz-ı ğam-endūzum
Kefenle ortada ḳalmış günāḥkār'dan beter yaptı
- 3 Vücūdum ḥānesin endişeden āteşle tıldurdu
Şebīh-i dūzaḥ etdi anda bir dārū's-saḳar yaptı
- 4 Ḥayātımdan ümīdim kesdirip ye's-i vişālīñle
Belā deştinde ğār-ı zūlmünü gūyā mezār yaptı
- 5 Ta'āmım loḳma-yı zaḳḳūm ābım mā'-ı zehr etdi
Ḳurutdu serv-ḳaddim şöyle bī-berg ü şemer yaptı

⁵⁷ Metinde برفع şeklindedir.

⁵⁸ Metinde افتان şeklindedir.

- 6 Kerem kıl mazhar-ı luṭf ile Tefḫi viṣāliñle
Baña bu iftirākı dehr-i bed-ḥū bed-güher yapıdı

(39)

[29]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Ben miyim sāde enīs-i derd ü firḫat el-emān
Kūṣe-i beytü'l-ḥazende dīdeler giryān henüz
- 2 Ğurbete düşdüm perīṣān-ḥātır u āvāreyem
Mün' aḫiddir gerdenimde 'uḫde-i hicrān henüz
- 3 Çekse cellād-ı ecel ḫatlimde tigin ḥoş gelir
Çünki ḥālimden ḥaberdār olmamış cānān henüz
- 4 Var mı ben teg sīnesi mecrūḥ u me'yūs-ı emel
Şadmegāh-ı ḫahr-ı düşmen nīze-i bürrān henüz
- 5 Tefḫ āh etmez de kim eyler fiḡān ü nālişi
Derd ü ḡamla ḡavṭa-ḥār-ı lücce-i 'ummān henüz

[30]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Dūd-ı āhım rāyet-i 'aşḫım ki ser çekdi göge
Külḥanım yanmış yaḫar hercāyī nārımdan ṣaḫın
- 2 Giry-e-i 'aşḫım olupdur seyl-i tūfāndan beter
Nūh-ı 'aşḫam dil-rübā gül inkisārımdan ṣaḫın
- 3 Dilde yok cevre mecāl bende taḥammül zerre var
Bārgāha 'arz-ı ḥāle iḫtidārımdan ṣaḫın
- 4 Zerreyem gerçi ṣayılmam ben de 'ālemde vüçüd
Lāk 'uyūn-ı ḥod-bīnāna zārārımdan ṣaḫın
- 5 Ḥaṇçeriñ çek sīne-i mazlūmdan ey ḫahramān
Zaḥm-ı ḥūm-bār açma āh-ı bī-ḫarārımdan ṣaḫın

(40)

- 6 Olma maḡrūr-ı zer ü sīm etme zūlm ehl-i ṣikem
Tefḫım 'atf-ı naḫar kıl iftiḫārımdan ṣaḫın

[31]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Sünger-i tesbîh ile mir'ât-ı dil şafvetlenir
Za' fdan pîr olsa da erbâb-ı dil kudretlenir
- 2 Genc açılmaz kuvve-i bâzû-yı istikbâr ile
Nermî-i efsûnâı pā-māl eder fethetlenir
- 3 Talh- güftâr eylemek mümkün degil celb-i vedād
Hüsni-i ta' birâtdan düşmen bile minnetlenir
- 4 Cevher-i zâtisi pākî şanma nakş eyler gubâr
Beyze-i elmās taşdan ayrılır rağbetlenir
- 5 Mevtden verme haber düşvâr derd aşhâbına
Çokları tebşîr-i ' âfiyyetle bil rāhatlanır
- 6 Haşmet isterseñ bütün aḥbāba bezl-i himmet et
Keşret-i kālā ile bāzār germiyyetlenir
- 7 İltifāt ister hüner aşhâbı Tevfîk lâ-cerem
Yoksa dāğ tîşe-i cühhāl ile ' illetlenir

[32]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Gezdiren şahrâları Mecnûn'a ' aşk-ı Leylî'dir
Leylî'nî ammā ki rûyı gül gül olmuş olmamış
- 2 ' Âdet olmuş bûy-ı zülf-i yârla ta' tîr-i meşāmm
Zülf-i cānān şüretā bir sünbül olmuş olmamış
- (41) 3 Hep rahîk-i ' aşkdan uşşāk kızıl mestānedir
Ger kızıl meyle sürāhî mül mül olmuş olmamış
- 4 Kāse-i fağfûru leb-rîz eyleyip gel şun meyi
Bāde ifrāğında ammā kulḡul [olmuş] olmamış
- 5 Hāl-i maḥbûbañ için fülful der ehl-i dil müdām
Maḡsadı teşbîh Tevfîk fülful olmuş olmamış

[33]

(fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün)
(fā' ilātün) (fā' lün)

- 1 Kānlı seyl-āb-ı sirişkim yine deryālandı
Zevrak-ı zulm ü ta' addiye hemān yelken aç
- 2 Kalmadı havfa maḥal ḥaṇçer-i ḥūm-rīziñden
Öldüm ey āfet-i ṭannāz baña medfen aç
- 3 Vuşlatıñ çok diledim lik ümādsiz kaldım
Ten-i bī-rūḥuma biñ yarayı gel birden aç
- 4 Maḥşere kaldı bütün da' vā-yı mazlūmānım
'Arz-ı ḥālimde ne var bak orada al sen aç

[34]

(mef' ūlū/fā' ilātū/mefā' ilū/fā' ilün)

- 1 Devr-i kamerde pertev-i ḥurşide kıl nazar
Etmiş ihāṭa nūr ile her cāyı ser-te-ser
- 2 Bir şāni' iñ sa' ādet-i fi' liyle dā'imā
Olmaḫdadır ḥayāt ü ḥarāretle şu' le-ver
- 3 Bir hey'et-i şaḥiḥ ile pek muntazam felek
Ol neyyiriñ ziyāsı ile böyle mu' teber
- (42) 4 Toplar atılsa 'ālem-i kevn ü fesāddan
Şān u şükūhuna hiç eylemez eşer⁵⁹
- 5 Şābit o mertebe-i kudret üzre kim⁶⁰
Fekk edemez anı şadme ile kimseler⁶¹
- 6 Bir gün olur ki körler eder لیت نعرفوه⁶²
Lafz-ı nedāmeti ile tiğ-i büred-i ser
- 7 Tevfīk müşa' şa' oldu sözüñde güneş gibi
Çok gözleri kamaşdırır eyler neler neler

[35]

(mef' ūlū/fā' ilātū/mefā' ilū/fā' ilün)

- 1 Ğam kapladı derūnumu dīvāneyem bugün
Mecnūn benden almalı ders-i cünūnunu

⁵⁹ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

⁶⁰ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

⁶¹ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

⁶² Leyte na' rifū: Keşke bilseydik.

- 2 Āhım buḡārı rāyet-i ‘aşḡam ki ser çekip
Taḡrīb eder bu günbed-i ḡaḡrā sūtūnunu
- 3 Ben toḡmadan baña ders verdi ḡükm-i ba‘ḡ⁶³
Erbāb-ı ‘aḡla ṡaḡlasın ‘ālim fūnūnunu
- 4 Maḡşer baña verir mi şanırsıñ ki dāhiye
Ḥāzırlamış zamān-ı sa‘ ādet-nümūnunu
- 5 Ey ḡāce va‘ḡ ile olmaz ṡaḡī sa‘ id⁶⁴
Tevfīḡ kim açar a‘ mālarıñ ‘ uyūnunu

[36]

(mef‘ ūlū/fā‘ ilātū/mefā‘ ilū/fā‘ ilūn)

- (43) 1 Yā Rab nedir bu taḡāzā-yı dehr-i dūn⁶⁵
Her sā‘ atinde ḡālet-i ma‘ kūs ser-nümūn
- 2 Mīzān-ı ‘aḡl edemez vezn mā-ḡaşal⁶⁶
Fikr ü ḡuvā-yı müdrike mebhūt büsbütün
- 3 ‘İlm ü kemāl ehli de vālih ile’l-ebed
Berḡa‘ bir yere çeşm-i enām-ı nā’imūn
- 4 Her şāniye nesīm verir fikre iḡtişāş
Dārü’l-ḡazāda daḡi cins-i beşer muḡkemūn⁶⁷
- 5 ‘İlm ü kemāl sendedir Allāḡ cihāñ seniñ
Tevfīḡ ‘aḡl ile maḡrūr olan mecnūn⁶⁸

[37]

GAZEL

(fā‘ ilātūn/fā‘ ilātūn/fā‘ ilātūn/fā‘ ilūn)

- 1 Şerḡa şerḡa kılsalar ger sīnemi cellādlar
Tiḡ-i ‘aşḡıñ yarası teg ḡam-fezā olmaz yine
- 2 ṡa‘ ne-i aḡyārdan dil pīç [ü] tāb⁶⁹ almaz baḡın
Dostlar çin-i cebīninden beter bir derd ne

⁶³ Vezin uyumsuzluğu.

⁶⁴ Vezin uyumsuzluğu.

⁶⁵ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

⁶⁶ Vezin uyumsuzluğu.

⁶⁷ Vezin uyumsuzluğu.

⁶⁸ Vezin uyumsuzluğu.

⁶⁹ Metinde بیجتاب şeklindedir.

- 3 Şabrda Eyyüb'a ger olsam muḳābil çāresiz
Yār gül atsa⁷⁰ taşdan bed-ter gelir yine mene
- 4 Mübtelā-yı zülf-i 'anber-bār olan ben teg müdām
Günde biñ zencār taḳar kendi eliyle gerdine
- 5 Ol sebebdendir ki Ḳaysa verdiler Mecnūn adın
Leylāniñ vaşlını taş'ib etdiği çün kendine
- 6 Tevfīkim 'aşḳ-ı ḥaḳīḳiniñ mecāzdır ḳanṭarı
Yoḳsa cānāndan geçilmez girmedikçe medfene
- (44)

[38]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Çāre-sāz-ı derd-i dilsin ey ḥabīb-i kibriyā
Ḥāk-i pākiñ çeşm-i ḥaḳ-bīnāne olmuş kīmyā
- 2 Aḥmed [ü] Maḥmūd u maḥbūb-ı Ḥudā'sın lā-cerem
Sen şefā' at kānısın faḥr-i şunūf-ı enbiyā
- 3 Raḥmeten li'l-'ālemīnsin raḥmeten li'l-'ālemīn
Olmasaydın olmaz idi 'arş u kürs 'arz u semā
- 4 Ḥaḳ seni var etmeden ḥaḳ etmedi bir kimseyi
Hem risālet ḥātime buldu seniñle Muştafā
- 5 Senden özge kimseden olmaz şefā' at ey Resūl
Ümmetiñ ehl-i günāḥ olsa da eyler ilticā⁷¹
- 6 Ben de ḳara yüzlülerden şayılıp geldim amān
Ḳıl şefā' at her zamān baña deyip yā merḥabā
- 7 Yā Resūla'llāh şalāt ile selām olsun saña
Eyleme bu bende-i dīrīneñi sen bī-nevā
- 8 Bu kitābı na' t-ı pākiñle bitirdim yā ḥabīb
Münteşir olsun 'ināyātıñla her dem cā-be-cā
- 9 Yā Muḥammed senden istimdād eden vārestedir
Gıll u ğış-ı fikr-i nā-ber-cādan olmaz h̄ḩ dü-tā
- 10 El-meded Tevfīḳa luṭf eyle bi-ḥaḳḳ-i nūr-i zāt
Olmasın maḥşūl-ı sa'y u ğayretim aşlā hebā

⁷⁰ آتسه ibaresi vezin ve anlam gereği "atsa" şeklinde okundu.

⁷¹ Misra'ın başındaki ايجون انك kelimeleri vezin gereği kaldırıldı.

(45)

[39]

(fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

- 1 İşte ahlāfa yādigār eşerim
 Böyle gül-deste şî‘r-i mā-ḥazarım
- 2 Eşer ahlāfa intikāl eyler
 Ben ise ḳalmam irtihāl ederem
- 3 Yādigārım ḳalınca meydānda
 Verir elbette⁷² ‘āleme ḥaberim
- 4 Naşfet erbābı rahmet olsun der
 Bu vesīleyle rūḥu şād ederem

⁷² خلق vezin uyumunun sağlanması için kaldırıldı.

2.2.2. Nevber'in Çevriyazısı

NEV-BER

(2)

MUKADDİME

Nev-ber 'ālem-i tıbā'at-ı 'Osmāniyye'de tezeyyünle 'ālem-i edebiyātda izhār-ı şahāyif eden āşarımın birincisi degildir. Faķaķ *Nev-ber* ol bahārın hūlūlü ile İstanbul'un yer yer ıarāvet-sāz olduğu bir zamānda gūlistān-ı fikrimiñ nihālān-ı eş'ārını e'izzelendiren bād-ı nesimiñ kuvvetiyle şahaf-ı nüviştkārīye dizilen şemerāt-ı kalemıyyemi ve 'ale'l-huşuş tekbir temcīd nu'ūt vesā'ir neşīdelerimi cāmi' ve erbāb-ı vicdāna mü'eşşir birinci eşerimdir.

Nev-ber'imiñ āşar-ı münteşire-i sālifemden soñra birinciligi iħrāz etmesi göñlümün⁷³ bir rābıta-yı maħşūşa ile 'ālem-i hayāl ü mişālden intizā' etdiği zamān kalbimiñ tercümānı olan kalemimiñ ağızından reşahāt-ı mūrekkebe dōkdüğü hengāmda yazıldığıındandır.

(3)

Nazmım levāzım-ı insāniyyeye dā'ir kütüb-i mu'tebere-i haķīkiyyeden olan *Nuħbetü'l-Haķīķa fī Īcābāti'l-İnsāniyye* ve *Dürr-i Mekkūn* ve roman kısmından *Sa'ādetli Familya*'da olduğu gibi *Menāsim-i 'Aşk* nāmındaki eşerim daħi şırf manzūm ise de eş'ār-ı sābıķam bundaki neşā'id-i haķāyık-perestāneyi i'lām edemezler.

Evet *Nev-ber* kemālāt-ı 'ubūdiyyetime ve ba'zen de hūzn-engīz āşarıma muħtaşş olarak bu kere meydān-ı intişāra ııķarılmışdır.

Nev-ber'im (وما ينطق عن الهوى ان هو الاوحى يوحى)⁷⁴ medīha-i İlāhiyye ile 'ālem ü āfāķa şa'şā'a-endāz-ı bürüz olan ser-kāfile-i risālet 'aleyhi efđalü's-şalavāt ve't-taħiyyāt Efendimiz hażretleriniñ şefā'at-i 'uzmāsına müstenid bir bendesiniñ kalb-i şadāķat-intimāsında iştī'āl eden āteş-i 'aşk ile müte'eşşir ıākeriniñ nāle vü efğānını mu'lin ve o sā'ıķa ile inşād edilen istimdād münācāt nu'ūt ve sā'ir eş'ār ile (4) mālī olmaķdan nāşī melāhiyyāt cümlesinden daħi olamaz.

Egerçi hissiyāt-ı nefāyis-i pesendāne ile mūnevver enzār-ı ehl-i 'irfāna ibrāz-ı mü'eşşir-i bedī'a benim gibi zekāvet-i hūriķu'l-'ādeye mālīk olamayanlar için müşkülce ise de āşarıma *Mu'alaķātü's-seb'a* dedirtmek kendim imāmü'l-üdebālīķ hevesinde olmadığım cihetle

Fikrimiñ mā-ħaşal-ı nazmını meydāna ķodum
Oķuyanlar bulunursa beni rahmetle añar

hevesi sā'ıķ olunca hemen derviş hırķası gibi evrāķ-ı perişānım arasından topladığım parçalardan şu mecmū'ayı teşkil ediverdim.

⁷³ Metinde كركمك şeklindedir.

⁷⁴ Vemā yentiķu 'ani'l-hevā in-hüve illā vaħyun yūħā: Ve O, hevasından konuşmaz. Onun sözü ancak kendisine bildirilen vahiydir. (Necm, 53/3-4)

Bunun intişarını ve füyūzāt-ı Subḥāniyyeyi Allāhu ‘aẓīmü’ş-şān’ıñ ‘aẓāmet-i şānından istid‘ā eylerim. (المنة لله وما توفيقى الا بالله عليه توكلت و اليه انيب)⁷⁵

Dünyāda eñ büyük bir maḥşadım var ise o da ḳalben (5) ve lisānen tevḥīd ve teẓkīr etdigim Allāhümme ve taḥiyyāt-ı vāfire ve şalavāt-ı me’sûreleriyle meşğûl olduğum Peyğamber’im ve eşniyāt-ı keşireleriyle tezyīn-i lisān eyledigim āl ü aşḥāb ü da‘vāt-ı ḥayriyyeleriyle her şām u seḥer meşğûl bulunduğum pâdişāhım nāmlarına te’yīd-i ḥidmetden ‘ibāret olmağla cihānıñ sevgilisi ve edebiyāt ve fūnūn ve medeniyet gibi ḥaşā’il-i ‘imrāndan mülkünü ve teba‘a ve re‘āyāsını müstefīd etmek ḥuşûşunda yigirmi seneden beri rāḥat ve ḥuzûruna mesā‘ī-i celīlesini müreccahan şarf eden ġāzī-i bī-müdānī şevketli ‘Abdü’lḥamīd Hġān-ı Şānī efendimiz ḥazretleri nām-ı ḥümāyūn-ı mülūkānelerine

Rāḥatla sa‘ādetle kemāl-i ‘aẓāmetle
Şādān ola ḥurrem ḳala sulṭān-ı cihān

şu neşīde ile te’kīden da‘vāt-ı me’sûreyi dergāh-ı Feyyāz-ı Muṭlaḳ’a taḳdīm eylerim.

Cūdī-zāde Tefvīḳ

⁷⁵ El-minnetü li’llāh ve-mā tevfiķī illā bi’llāh ‘aleyhi tevekkeltü ve ileyhi ünīb: Minnet ancak Allah’ındır. Başarım ancak Allah’ın yardımı ile. Ben O’na tevekkül ettim ve sadece O’na yöneliyorum. (Hûd, 11/88)

(6)

NEV-BER

[1]

(müstef' ilātün/müstef' ilātün/müstef' ilātün/müstef' ilātün)

- 1 Allāhu ekber Allāhu ekber tevfiķiñ olsun her yerde reh-ber
Allāhu ekber Allāhu ekber luṭf-ı celiliñ kıl sen ber-ā-ber
- 2 Allāhu a'zam Allāhu a'zam sa'yim cezil et olmasın ebter
Allāhu a'zam Allāhu a'zam feyz-i laṭifiñ gün gibi aẓher
- 3 Allāhu ekrem Allāhu ekrem imdādiñ eyle ḥaḳqımda ekşer
Allāhu ekrem Allāhu ekrem ikrāma olsun bu bende maẓhar
- 4 Allāhu a'lem Allāhu a'lem 'ilm ü kemāliñ zātıñla ekber
Allāhu a'lem Allāhu a'lem 'ilm-i ledünüñ sen baña göster
- 5 Allāhu efḥam Allāhu efḥam şān ü şükūhuñ bī-ḥadd ü vāfir
Allāhu efḥam Allāhu efḥam 'izz ü celāliñ ġāyet mükebber
- 6 Allāhu ekber Allāhu ekber luṭf-ı celiliñ kıl sen ber-ā-ber
Allāhu ekber Allāhu ekber tevfiķiñ olsun her yerde reh-ber

[2]

*(fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün)**(fā' ilātün)**(fā' lün)*

I.

- 1 Yine med eyledim Allāh bu cihāna nigeḥi
Gördüm o bāziġa vü bāziġ olan şems ü meḥi
- 2 'Ayn-ı şābit görür emriñle hemān toġru reḥi
Yine emriñle ҡalır 'ālem-i ecsād teḥi
- 3 Sensiñ ey Rabb 'aẓamet 'āleminiñ pādişehi
Lā-mekānsıñ olamaz ҡudretiniñ taḥtgeḥi

(7)

II.

- 1 Şan'at-ı ҡāhiriñ el-ḥaḳḳ bu leyliñ ġasaḳı
Raḥmet-i bāhiriñ elbette şabāḥıñ şafaḳı
- 2 Gülbün-i mübdi' a⁷⁶ yek arz u semā bir varaḳı
Muşḥaf-ı 'ilm-i ḥaḳıḳıyyeden aldım sebaḳı

⁷⁶ Metinde مبدع şeklinde.

- 3 Sensiñ ey Rabb ‘ azamet ‘ âleminiñ pâdişehi
Lâ-mekânsiñ olamaz kudretiniñ tahtgehi

III.

- 1 Kible-i hâcete yüz sürmeyen ehl-i şikemi
Noktadan eylemeyen derk hurûf u rakamı
- 2 Ten-perestâne turup bilmeyen ‘ ayş-ı ‘ ademi
Eylemezsiñ bilirim mazhar-ı ‘ uqbâ ni‘ amı

- 3 Sensiñ ey Rabb ‘ azamet ‘ âleminiñ pâdişehi
Lâ-mekânsiñ olamaz kudretiniñ tahtgehi

IV.

- 1 Ni‘ metiñ süfresi envâ‘ -ı ta‘ âmla mālī
Genc-i ğaybıñ bitirilmez ‘ aded-i emvālī
- 2 Mülk seniñ hükmi taşarrufdan olur mu hālī
Kuvvetiñ kuvvet-i bî-miśl mu‘ zzam ‘ ālī
- 3 Sensiñ ey Rabb ‘ azamet ‘ âleminiñ pâdişehi
Lâ-mekânsiñ olamaz kudretiniñ tahtgehi

V.

- 1 Çeşm-i bînâña niķāb-ı sene olmaz māni‘
Şeb-i deycārda bile nazra-yı Hakk’ ıñ lāmi‘
- (8) 2 Hüceti hikmetiñiñ⁷⁷ hacmi cihāndan vāsi‘
Hele tuğrā-yı cihāndār-ı ‘ aliyyeñ sāti‘
- 3 Sensiñ ey Rabb ‘ azamet ‘ âleminiñ pâdişehi
Lâ-mekansıñ olamaz kudretiniñ tahtgehi

VI.

- 1 Baħr-i ‘ ilm-i Şamedāniyyeñe nisbetle ‘ ulūm
Şanki bir kaṭredir ancaķ bize olmuş ma‘ lūm
- 2 Birimiz naķle baķar digirimiz ehl-i nücūm
Öbürü hey’et ile ortada kalmıř mağmūm
- 3 Sensiñ ey Rabb ‘ azamet ‘ âleminiñ pâdişehi
Lâ-mekânsiñ olamaz kudretiniñ tahtgehi

VII.

1. Kudret ü heybet ü ‘ adl ü ‘ azamet hep sende
Raħmet ü şefķat-i bî-miśl [ü] mürüvvet sende

⁷⁷ Metinde حڪمك şeklidir.

2. Sendedir pādişehim ‘ilm ile hikmet sende
Kibriyā şānıñna maḥşūş o kuvvet sende
3. Sensiñ ey Rabb ‘azamet ‘āleminiñ pādişehi
Lā-mekānsiñ olamaz kudretiniñ tahtgehi

VIII.

- 1 Yok iken ‘ālemi şun‘ıñla sen etdiñ icād
Kılmadan kubbe-i eflākiñi muhtāc-ı ‘imād
- 2 Yokdur icādda üstād-ı ebediyyet mu‘tād
Hezeyān şirk-i Şemūd da‘vā-i buṭlān-ı ‘Ād
- 3 Sensiñ ey Rabb ‘azamet ‘āleminiñ pādişehi
Lā-mekānsiñ olamaz kudretiniñ tahtgehi

(9)

IX.

- 1 Genc-i mālī gāḍabıñla yere girdi Kārūn
Etdi Fir‘avn’ı tebāh ḥazret-i Mūsā Hārūn
- 2 Kimler ezkā-ı şalātıñdan olursa sāhūn
Anlara ‘ā’id olur āḥer-i seb‘-i mā‘ūn
- 3 Sensiñ ey Rabb ‘azamet ‘āleminiñ pādişehi
Lā-mekānsiñ olamaz kudretiniñ tahtgehi

[3]

(fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilün)

- 1 El-meded Allāh meded Allāh meded Allāh meded
‘Arş ü kürsî levḥ ü qalem cümle sañadır ...⁷⁸
- 2 Nefy-i zıd işbāt-ı zāt etdim dil-i meftūnumuñ
Nāmını kayd etdiler dünyā-perestān derdmend
- 3 Eyledim ben noktadan taḥşîl-i ‘ilm-i kāfiye
Süre-i ihlāşım oldu kul huve’llāhu eḥād
- 4 Eş-şalā gelsin bütün erbāb-ı ‘ilm [ü] ma‘rifet
Bidd ü niddi var mı küfv⁷⁹ olmuş mudur Allāha ferd
- 5 İbtidā vü intihā eşkāl-i şüretten biri
Şānınıñ ‘uzmāsına kavli delîl-i mu‘temed
- 6 El-meded toğmak toğurmağdan münezzeh şānlıdır
Şānlıdır Yezdānımıñ zātıdır Allāhu’ş-Şamed

⁷⁸ مشدّد şeklindeki ibare okunamadı.

⁷⁹ Vezin uyumu gereği “küfv” şeklinde okundu.

[4]

(fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün)
(fā' ilātün) (fā' lün)

- 1 İşte bu āh-ı nāle-i cāngāh
Eşer-i lā ilāhe illa'llāh
- 2 Böyle bir nevḥa-yı ḥazīnāne
Kıldı lebbeyk-i Ḥaḥḥı penāh⁸⁰
- 3 Ne revā ola ṭārem-i bālā
Savṭ-ı Allāhu ekbere cāygāh
- (10) 4 Ṭabaḳāt-ı felek olur lerzān
Vāşıl olsa şadā-yı zikru'llāh
- 5 Başlar elbet benimle tehlile
Her melek der ki lā ilāhe sivāh
- 6 Ne ḥacer ne şecer yerinde kalır
İhtizāz ile derler eyva'llāh
- 7 Ya tecellī kılsa şāhib-esmā⁸¹
Olur elbette cism-i Ṭūr tebāh
- 8 Zā'ir-i Ka' beyem bu lebbeykim
Manṭıḳım lā ilāhe illa'llāh

[5]

(fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün)
(fā' ilātün) (fā' lün)

- 1 Ben ki maḥlūḳunam el-na' ra-i yā Ḥay yā Ḥay
İsm-i Ḥay zākiridir cümle zemīn ü eflāk
Sen ki vārsın saña nisbet ile bu var hep lāy⁸²
Gerdiş-i 'ālem-i nāsūt ile olmam ḡamnāk
Baña da ḥalka da eşbāḥa da sensiñ Mevlā
Nāy-ı ecsām taḥassürle eder vā-veylā
- 2 Ben ki bir 'āşıkam el-na' ra-i Allāh Allāh
Secde eyler saña ervāh ile eşcār ü binā
Kibriyā vü 'āzamet 'ālemine sensiñ şāh
Kün-fe-kān emrine münḳād cemī' -i eşyā
Zāhirim defter-i a' mālden etme sen ṭayy
Bāṭınım neş'e-yi ma' nā ile kıl sen Ḥayy

⁸⁰ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

⁸¹ صاحب الاسماء ibaresi vezin uyumu gereği “şāhib-esmā” şeklinde okundu.

⁸² لاش ibaresi kafiye ve anlam uyumu gereği “lāy” şeklinde okundu.

- 3 Ben ki bir zākirem el-nağme-i yā Hū yā Hū
 alaca zikrim olur ünkü benimle bāī
- (11) Taş degince kırılır cümle sürāī vü sebū
 Aya altında alır bā-ı hevā evrāı
 alemim sānia-yı zikr ile olsa gūyān
 Olur elbette ki gāvūn-ı teaytun lerzān
- 4 Ben ki bir nātam el-na‘ ra-i yā Ha yā Ha
 İsm-i ayyūmuñ ile zāhi olur hep butlān
 Nokta-yı “bā”dadır esrār-ı hikem ‘ilm-i seba
 Münteir andan İlāī nice ‘ilm ü ‘irfān
 Haret-i āfile-sālār-ı hūdāyı bulalım
 Marem-i rāz-ı haem-āne-i vulat olalım
- 5 Ben ki bir ā‘ir-i ferunde-edāyam yā Rab
 Zev u iddetle yazar āme-i nazmım elān
 Sözlerim nav ü ma‘ānī gibi olmaz mu‘reb
 Olur elbette ki ser-leva-yı dīvān-ı beyān
 Dergeh-i vulata dikdim gözümü ta cāndan
 oma gitmem aarım ayrılamam cānāndan
- 6 Ben ki bir kātib-i dīvān-ı haāyık-raqamam
 Bā-i bismil-ke-i mecmū‘ a-yı feyz eyle beni
 Eylemez ba-ı urāfāt-ı hezil hā alemim
 em‘ a-i batımın ba göster ā Feyyāz seni
- (12) Yaat Allāh yaat er‘-i İlāhiyyei sen
 Ehline tābi‘ine luf ile ver ecr-i asen
- 7 Ben ki bir dīn-i mūbīn ile mūkerrem uluam
 Na‘-ı arenc-i hevā-yı baal olmaz ferzim
 Ne mūnāsib reh-i nā-reftede atve alanam
 ünkü maerde bile a yüze ‘ā‘id hevesim
 İtiyāıñ ele miyle ekilen cevre Hūdā
 Karılık ola sa‘āt ile sa‘ādāt baa
- 8 Ben ki ol Amed-i Mamūdua ümmet oldum
 ‘Ay ü ‘iret arab etmez dile ilkā-yı afā
 er‘ ile zev-i hidāyet buldum⁸³
 Her arām semm-i helāhil olamaz anda ifā
 er‘-i dīnimle ber-ā-ber yaasın imānım
 Dökdüğüm gözyaının ürmetine Ramānım

⁸³ Tefile eksikliğıinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

[6]

(mefā' ilün/fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün)

- 1 Gelince hâtıra zıkr-i cemil-i hamd-i Hudā
Boya-yı bismil ile hāme etdi keşf-i gāṭā
Şafā-yı zemzeme-i nesta' in cāna gıdā
Nihāl-i gülşen ü hiddetde ' andelîb-i vefā
Lisân-ı hâl ile eyler hezâr hamd ü şenā
- 2 Tezâhür eyledi ma' nâ o kenz-i⁸⁴ ' irfândan
Ba' id olur mu tecellâsı çeşm-i im' āndan
- (13) Kârîb olunca bu ḥablü'l-verîd insāndan
Vişâl-i zâta biziz ehl-i irş-i cānāndan
Şühûd-ı nazm ola medlûl-ı emr-i mâ-evḥā
- 3 Düşünce gön'lüme va' d-i vişâli almak için
Bu ḥasb-i Hâk eşeri cān evimde kalmak için
Hâzırladım tenimi baḥr-i ' aşka talmak için
Peyâm-ı ' ahd-i-elesti reh-i vefāya şalmak için
Kemâl-i şevḳ ile eyler hûbûb-ı bād-ı şabā

[7]

(mef' ulü/mefā' ilü/mefā' ilü/fe' ulün)

- 1 Feyyâz-ı ḥaḳîḳisiñ Îlâhî keremiñle
Elṭâf ü ' inâyâtıña hiç olmadı gâyet
- 2 Sen vâcid-i muṭlaḳsıñ efendim ezelîsiñ
Yok vahdet-i zâtiyyeñe gâyet ü bidâyet
- 3 ' İlmiñ şerefiñ cümle şıfâtıñ yine böyle⁸⁵
Yâ Rab ⁸⁶ ebedî yok saña âşâr-ı nihâyet
- 4 Her ḥâl ile her ḳâl ile her şüreti sen
İcâd eden Allāhu Eḥad şāni' -i ḳudret
- 5 Āşâr-ı muḥabbetle var etdiñ bu cihānı
Esrâr-ı şefā' at ile bâḳîdir o lezzet
- 6 Tevfîḳ seniñ ḳudret-i tevfiḳiñe muḥtâc
Luṭf eyle kerem eyle sezāvâr ola himmet

⁸⁴ غيب ibaresi vezin uyumu gereği kaldırıldı.

⁸⁵ نيه بويلهسك ibaresi vezin ve anlam uyumu gereği “yine böyle” şeklinde okundu.

⁸⁶ ابديسك ibaresi vezin uyumu gereği kaldırıldı.

(14)

[8]
İSTİĞFĀR

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Her işim cürm ü haṭā estağfiru'llāhe'l-azīm
El-nedāmetle baña estağfiru'llāhe'l-azīm
- 2 Men-araf⁸⁷ sırrında yā Rab kalmayam dem-beste-leb
Eylesem nefse cefā estağfiru'llāhe'l-azīm
- 3 Her demim şām ü seher geçdi bu istiğfār ile
Virdim oldu cā-be-cā estağfiru'llāhe'l-azīm
- 4 Genc-i eşfāk-ı raḥīmāneñden aç⁸⁸ gözlülere
Bā' iş-i luṭf u 'aṭā estağfiru'llāhe'l-azīm
- 5 Sen ḥakīm-i müste'āndan derd-i işyān ehline
Oldu dārū-yı şifā estağfiru'llāhe'l-azīm
- 6 Var iken “لا تقنطوا من رحمة الله”⁸⁹ emriniñ
Böyle medlülü dilā estağfiru'llāhe'l-azīm
- 7 Peyker-i “lā'dan” tecerrüd etme ki “illā” ile
İşte bāb-ı mültecā estağfiru'llāhe'l-azīm
- 8 El-ataş kıldım beyābān içre afv eyle suçum
Derd-i aṭşāna devā estağfiru'llāhe'l-azīm

(15)

[9]
İSTİMDĀD

(mef' ulü/fā' ilātü/mef' ilü/fā' ilün)

- 1 Yā Rab şafā-yı luṭfuñ ile ver şafā baña
Olsun ḥabīb⁹⁰-i muḥteremiñ āşinā baña
- 2 Zeyğ ü fesād-ı nefsime uydurma qalbimi
Her yerde kıl hidāyetiñi reh-nümā baña
- 3 Qur'āna imtisākımı tā-ḥaşr şābit et
Ola hemīşe şer'-i mübāñ muḥtedā baña

⁸⁷ Men 'arafe nefsehü kad 'arafe Rabbhū: Nefsini tanıyan Rabbini tanır. (Hadīs-i Şerīf)

⁸⁸ Metinde غاچ şeklindedir.

⁸⁹ Lā-taknaṭū min-raḥmeti'llāh: Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. (Zümer, 39/53)

⁹⁰ Metinde حبیب şeklindedir.

- 4 Keşretde sırr-ı vahdetiñe mahrem eyleyip
Şeh-râh ola müdâm tarîk-i hüda baña
- 5 Taḥşîl-i rızkıma şeytânı etme vâsıta⁹¹
Lezzet-dihend olmasın ol ⁹² bî-vefâ baña
- 6 ‘Arz-ı huzûra lâıyık ‘amel yok ki söyleyem
‘Adliñle verme merḥametiñ ile ver cezâ baña⁹³
- 7 Nâ-merd ü nâ-murâd ederek kılmasın hacîl
Luṭf-ı raḥîmiñ ile hemân-dem nevâ baña
- 8 Nâmım gibi enîs ola Tevfîk ḥazretiñ
Rûz-ı vişâde luṭfuñ ola pîşvâ baña

[10]

(fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün)
(fâ‘ilâtün) (fâ‘lün)

- 1 Küfr ile münḥarîf olmaz ise bir demde mizâc
Seyyi’ât derdine elbette olur tevbe ‘ilâc
- 2 ‘Abd-i memlûk nasıl kayddan âzâd olsun
Yaradılmışlara şer‘iñdir İlâhî minhâc
- (16) 3 Da‘vâ-i hürriyyet etmek ne münâsib beşere
‘Avn-i luṭf-ı Şamedâniyyeñe her dem muḥtâc
- 4 Fi‘liniñ ḥâlıkı olmak yaraşır mı maḥlûk
Ḥayr ü şer ḥükm-i irâdâtiñ ile buldu revâc
- 5 Dest-i kudretle muḥîṭ olmuş iken ‘âlemi sen
Ġaleyân eyleme mümkün mi baḥirde emvâc
- 6 Toğrusu mazḥar-ı feyz olmuş iken ayrılamam
Sen de etme beni bu bâb-ı rızâdan iḥrâc
- 7 Bâtıl ef‘âl ile ger genc-i firâvân bulsam
İstemem sen daḥi etme beni aña muḥtâc
- 8 Ver kerîmâne laṭîfâne vü vehhâbâne
Bâb-ı işfâka münâcâtımı etdir mi‘râc

⁹¹ Vezin uyumsuzluğu.

⁹² رزق ibaresi vezin uyumu gereği kaldırıldı.

⁹³ Vezin uyumsuzluğu.

[11]

(fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün)
(fā' ilātün) (fā' lün)

- 1 Kaldım āvāre bu menzilde perīṣānam āh
Meded et merḥamet et luṭf u ' ināyet her gāh
- 2 ' Abdiñem sehv ile ālūdeyem elbette kulan
Sen raḥāmsiñ -----⁹⁴
- 3 Saña maḥṣūṣ beni benden daha a' lā bilmek
Ḥālīme kālīme esrārıma sensiñ āgāh
- 4 Vād-i ye 'se koyup her gece nālān etme
Eski ses kalmadı bende olalı böyle tebāh
- (17) 5 Şimdi cāndan gelir āvāzelerim pek kışadır
Etme dārü'l-ḥazenim kalb acısı ' ibretgāh
- 6 Gözümü kan bürüyor seyl-i sirişkim akıyor
Dergeh-i luṭfuña bak eyliyorum medd-i nigāh
- 7 İsterim isterim elbette ki senden dilerim
Yā Ğanī ver baña luṭfuñ ile sen ḥāl-i refāh
- 8 ' Abdiñem ḥüsn-i ' ibādetle geçir eyyāmım
Vesvese-ḳayd-ı zarūretle olurlar bed-ḥāh

[12]

نعوت رسول الله الأكرم ونبي الله المعظم⁹⁵

(Mütekārib Bahri)

1 صلاة صلاة صلاة صلاة⁹⁶

صلاة عليك بألف الصلاة

2 محمود أحمد مصطفى الأخيار⁹⁷

محبوب مرغوب شفيع النجاة

3 سلام سلام سلام سلام⁹⁸

⁹⁴ İbaredeki şekli okunamadı.

⁹⁵ Nu' ūt-ı Resūl' ullāhü'l-ekrem ve Nebiyyu'llāhu'l-mu' azzam.

⁹⁶ Şalātun şalātun şalātun şalāt

Şalātun 'aleyke bi-el-fi's-şalāt

⁹⁷ Maḥmūd Aḥmed Muṣṭafā el-aḥyār

Maḥbūb merġūb şefi' ü'n-necāt

⁹⁸ Selāmūn selāmūn selāmūn selām

سلام عليك ما دام الحياة

4 مزمل مدثر طه ويس⁹⁹
بحرف وصوت في كل الحالات

5 دعاء دعاء دعاء دعاء¹⁰⁰
دعاء عليك بحسن الدعوات

6 رسو أمين نبي المختار¹⁰¹
صفي ذكي سيد الثقات

7 ثناء ثناء ثناء ثناء¹⁰²
ثناء عليك لحد الغابات

8 ممدو محمود بلطف باريه¹⁰³
تقي تقي أحسن الصفات

(18)

[13]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 Vechiñe bedrū'd-dücā dersem Muḥammed Muṣṭafā
Zātūña şemsü'd-ḍuḥā ḥaḳḳā Muḥammed Muṣṭafā
- 2 Olmasaydñ ḥalḳ olunmazdı efendim nüh felek
Şānlısın ey seyyid-i Baṭḥā Muḥammed Muṣṭafā
- 3 Rūḥ-ı pākiñ mübtedā cismiñ nübüvvet ḥātemi
‘Arş ü kūrşden cümleden evlā Muḥammed Muṣṭafā
- 4 İsm-i pākiñ mām Ṭaha Yāsīn¹⁰⁴ olupdur ḥırz-ı cān
Böyle ḥaşıyyetle müsteşnā Muḥammed Muṣṭafā
- 5 Gerçi Mūsā’yı ḥiṭāb-ı len-terānī¹⁰⁵ etdi mest
Maḫzar-ı medlül-ı mā-evḥā¹⁰⁶ Muḥammed Muṣṭafā

Selāmun ‘aleyke mādāme’l-ḥayāt

⁹⁹ Müzemmil Müdeşşir Ṭaha vü Yāsīn
Be-ḥarfin ve şavṭin fī-küllī’l-ḥālāt

¹⁰⁰ Du‘āen du‘āen du‘āen du‘ā
Du‘āen ‘aleyke bi-ḥüsni’d-da‘vāt

¹⁰¹ Resūli emīn nebīü’l-muḫṭār
Şafıyyun zekiyyun seyyidü’s-şıḳāt

¹⁰² Şenā‘un şenā‘un şenā‘un şenā‘
Şenā‘un ‘aleyke li-ḥaddi’l-gāyāt

¹⁰³ Memdūḫ Maḫmūd bi-luṭfi Bārī
Taḳıyyun naḳıyyun aḫsenü’s-şıfāt

¹⁰⁴ Metinde طمیسنى şeklindedir.

¹⁰⁵ Sen beni göremezsın. (Araf, 7/143)

- 6 ‘Āşıkıñ ma‘ şūku envā‘ -ı şefā‘ at ma‘ deni
Cilvegāh-ı şūret ü ma‘ nā Muḥammed Muşţafā
- 7 Evliyā vü aşfiyānıñ melce’ ü me’vāsısın
Mültecā-yı ehl-i evzārıñ Muḥammed Muşţafā

[14]

(fe‘ ilātün/fe‘ ilātün/fe‘ ilātün/fe‘ ilün)
(fā‘ ilātün) (fā‘ lün)

- 1 Şükr-i bî-hadd ola Allāhıma çok ḥamd ü sipās
Ḥil‘ at-i fāḥire-i ‘ aşkıñı etdi ilbās
- 2 Saña ey Aḥmed-i muḥtār sa‘ ādet-pīşe¹⁰⁷
Saña maḥbūb-ı İlāhī saña ey nükte-şinās
- (19) 3 Kaldı miḥrāb-ı cebīniñde muḥarrer nūrun
Gelmedi sen gibi bir faḥr-i rūsul beyne’n-nās
- 4 Yere indirdi şanādīd-i Kureyşi der-ḥāl
Zātıñı taḥt-ı nübüvvetde edince iclās
- 5 ‘ Ārız-ı aliñ ‘ araḳ-rīz olarak şerminden
Rü’yetiñ neş’esini etdi hem’ān-dem iḥsās
- 6 Etdi i‘ lām meziyyātıñı Kūr’ânında
İctihād eylediler soñra bize ehl-i kıyās

[15]

(fe‘ ilātün/fe‘ ilātün/fe‘ ilātün/fe‘ ilün)
(fā‘ ilātün) (fā‘ lün)

- 1 Ayağıñ toprağına şāh-ı güzīn-i ḥarameyn
Yüz sürenler bulur el-ḥaḳḳ şevāb-ı Ka‘ beyn
- 2 Başım üstünde yeri var n’ola şāyān olsam
Ā veliyyü’n-ni‘ amım böyle mufahḥam ḳademeyn
- 3 Perde ḳalmaz açılır gözleriniñ aḳı gibi¹⁰⁸
Ḳangı a‘ māya sorulsa o cilā-yı ‘ ayneyn
- 4 Şeref-i maḳdemiñe ‘ arş-ı ber’ān cān atdı
Pāyiña yüzlerini serdi efendim kevneyn
- 5 Sen ki bir pādişeh-i kevn-i risāletsıñ kim
Ne revā olmaya maḳdem saña vech-i şaḳaleyn

¹⁰⁶ Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti. (Necm, 53/10)

¹⁰⁷ Metinde بشه şeklindedir.

¹⁰⁸ اى بيكى ibaresi vezin ve anlam gereği “aḳı gibi” şeklinde okundu.

- 6 Zātın cümle vücūdum daḥi taḥṣīṣ ederem
Baş a şāhım ḳademiñ işte serildi ḥaddeyn
- (20) 7 Şanma kāfī bu ‘ ināyet daha meftūnuñ var
Ka‘ beñe mültemes olmaḳlığı ister şefeteyn
- 8 Āh şad āh taḥassür dilimi yandırdı
Bari ma‘ nāda seni görsem ā nūrū’ş-şekaleyn

[16]

(fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilün)

- 1 Ben esīr-i dām-ı ‘ aşḳam ey ḥabīb-i kibriyā
Rabṭ-ı ḳalb etdim muḥabbetle saña bilmem riyā
- 2 Na‘ tı pākiñle edersem böyle telzīz-i dimāğ
Zevk-i şād-efzūn olur göñlümde her şubḥ u mesā
- 3 Nāvek-i hicriñle mecrūḥ olmasaydım āh eger
Böyle miskināne ḳalmazdım şehim taḥte’s-serā
- 4 Gösterip ruḥsārıñı ma‘ nāda olsun kām ver
Sevdigim degmez miyim Allāh için bir merḥabā
- 5 Rū-siyāham ümmetiñ ednāsıyam pek mücrimem
Sen ḥadīşinle şefā‘ at va‘ d ḳıldın Mustafā
- 6 Ḳara ḳan döksün mü kil-k-i nā-tüvān ta ḥaşre dek
‘ Arz-ı ḥālimde uzansın mı bu deñli mā-cerā
- 7 Halkı uyḳudan uyandırısın mı efgānım gece
Sīt-i sevdām ile ṭolsun mu bütün ‘ arz u semā
- 8 Ḳoyma Allāh ‘ aşḳına ḥasretle maḥrūḳu’l-fu’ād
Eyle bir vefḳ-i emel dil-şād yā ḥayru’l-verā

(21)

[17]

(fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilün)

- 1 Āteş-i ‘ aşḳıñla sūzān olduğum demdir bu dem
Ḥasret-i rü’yāñla giryān olduğum demdir bu dem
- 2 Ney gibi sūrāḥ sūrāḥ oldu sinem ser-te-ser
Bezm-i āh-efzāda nālān olduğum demdir bu dem
- 3 Eyleme cem‘ iyyet-i ḥāṭırdan aṣlā nā-ümīd
Dil-ḥarāb oldum perīşān olduğum demdir bu dem

- 4 ' Ālem-i ' ahd-i elest içre geçen vuşlat demi
Kānde fırkatle peşimān olduğum demdir bu dem
- 5 Yā Resūla'llāh şefī' ü'l-müznibānsiñ lā-cerem
Derd ile muhtāc-ı dermān olduğum demdir bu dem
- 6 Sā'ili red etmemek şanıñdır el çekmem şehā
Mā'il-i in'ām u ihsān olduğum demdir bu dem

[18]

(mefā' ilün/fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün)

- 1 Şehā şu'ā' -ı cemāliñ münevver etmiştir
Zālām-ı leyle-i cehl oldu büsbütün mefkūd
- 2 Bilindi hak ile bātl şerī' atinle tamām
Nevā-yı rahmet erişdi şahīh oldu sücūd
- 3 Yıkıldı devr-i kâmerde bütün şanem-hāne
Açıldı ' ayn-ı muhibbān kapandı çeşm-i hasūd
- 4 Perestiş eyleyicek Hakkı añladı cühhāl
Ocağa kondu yakıldı ilāh dedikleri 'ūd
- (22) 5 Belāğat üzre gelince saña nüşüş-ı celil
Mu'allekāt-ı seb'a ehl-i faḥre vermedi sūd
- 6 Ne kâhin ü ne de mecnūn ne sâhir ü şā' ir
Yakışdırılmadı şanıñda eyyühe'l-Maḥmūd
- 7 Münāfıkān bile vazgeçdi böyle sevdādan
Nihāyet eylediler hükme tāt ile sücūd
- 8 ' İbāda bendeligi öğretildi vużū¹⁰⁹
O devr-i sa'd-karāñden beri bu ḥāl mevcūd
- 9 Şefā' atinle¹¹⁰ şuçu ' avf olundu küffārīñ
Mürüvvet etdi ümmet-i Maḥmūda ki Ma' būd¹¹¹
- 10 Zā' āzi' -i vaḳarda şekl-i ḥinzīre¹¹²
Kōmaḳdan eyledi āzād bizi cenāb-ı Vedūd
- 11 Şükürler olsun efendim şükürler olsun kim
Şerāfetiñle şerīfiz sa' ādetiñle su'ūd¹¹³

¹⁰⁹ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

¹¹⁰ مَنَّك ibaresi vezin uyumu gereği kaldırıldı.

¹¹¹ Vezin uyumsuzluğu.

¹¹² Vezin uyumsuzluğu.

- 12 Seniñ vücūd-ı hümāyūn-ı pādīshāhāneñ
Kemāl-i salṭanatıñ ile mevcūd¹¹⁴

[19]

(mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün)

- 1 Degil ben sāde Hālīk saña ' aşık yā Resūla'llāh
Anıñçün oldu zātıñ Hākka lāhık yā Resūla'llāh
- 2 Huṭūt-ı hāme-i mu' ciz-beyānıñ şer' atü'l-islām
Derünüñ genc-i esrār-ı haḳāyık yā Resūla'llāh
- (23)
- 3 Gözüñ ve'n-necm [ü] ve's-şems yüzüñ dersem münāsibdir
Degil mi sözlerim ḳayda muvāfık yā Resūla'llāh
- 4 Seni ḫalk etmeseydi ḫalk eder miydi nüh eflākı
Cenāb-ı Fātır ol Ma' būd u Hālīk yā Resūla'llāh
- 5 Hilāl-i māha teşbīh eylesem ebrūlarıñ şeklin
Bu teşbīhim daḫi nūra muṭābık yā Resūla'llāh
- 6 Hadīs-i mu' cizātıñla kitāb-ı dīn memlūdur
Tenāsüh buldu hep ' ādāt-ı sābık yā Resūla'llāh
- 7 Efendim ḫāşa li'llāh zātıña ' ayn-ı beşer ḫükmü
Degilsin sevdigim ehl-i ' alāyık yā Resūla'llāh
- 8 Görülmez bilmesin ḫalk zātıñı yokdur şeb-i deycūr
Bi-ḫamdi'llāh vechiñ şubḫ-ı şādık yā Resūla'llāh
- 9 Sen ol Yāsīn-i Ḳur'ān-ı ḫakīm-i müste' ānsin kim
Seni her gün görür ehl-i daḳā'ık yā Resūla'llāh

[20]

(mef' ülü/mefā' ilü/mefā' ilü/fe' ülün)

- 1 Yandım yanaram āteş-i ' aşkıñla Muḫammed
Tā ḫaşre ḳadar dilde bu āteş-i mü'ebbed
- 2 Kānūn olalı cism-i terim nār-ı vedāda
Maḫv olmadı bünyān-ı vücūd oldu müşeyyed
- 3 Sen bāğ-ı Ḳureyşin gülüsün Aḫmed-i muḫtār
Bir gülşen-i şafvetde olunduñ ki mümeḫhed

¹¹³ مسعود ibaresi vezin uyumu gereği “su'ūd” şeklinde okundu.

¹¹⁴ Hece eksikliğinden kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

(24)

- 4 Sevdi seni Hâk sevmedi bir kimseyi başka
Mümkin mi meşîlîñ ola efrâd-ı muḳalled
- 5 Bir muşḫaf-ı kübrâ-yı ‘avālim ki vücūduñ
Envâr-ı füyûzât-ı İlâhîle müzehhed
- 6 Ümmî laḳabı şānıñı tezyîd için oldu
Muṭlaḳ idi ‘ilm ü şerefiñ şanma muḳayyed
- 7 Gerçi beşeriyetle te‘ānuḳ edilirdi
‘Ulviyyet-i maḥşûşañ olunmuşdu mü‘eyyed
- 8 Ey raḥmet-i raḥmân eyā nūr-ı mufaḥḥam
Va’llâhi inan ‘āşıkıñam şanma muzadded
- 9 Tevfîḳ’iñi maḥrûm-ı şefâ‘at mı edersin
Olduḳça saña yalvarışı böyle mücedded

[21]

(mef‘ülü/mefâ‘ilü/mefâ‘ilü/fe‘ülün)

- 1 Envârıñ ile neyyir-i a‘zamsıñ efendim
Taḳyîd edemem daha mu‘azzamsıñ efendim
- 2 Levlâk ḥitâbı şeref-i şānıña maḥşûş
Sen cümleden evlâ vü mükerrermsin efendim
- 3 Şakḳ oldu kamer senden işâret olununca
Aşlen ezelen böyle mufaḥḥamsıñ efendim
- 4 A‘lâ görülen ‘arşa şeref verdi kudūmuñ
Med‘uvv-ı Hudâ seyyid-i efḥamsıñ efendim

(25)

- 5 Şaf baḡladı ecnâd-ı melâ’ik saña karşı
İbcâl-i İlâhî ile ekremsin efendim
- 6 Ümmî laḳabı şānıñı işbât için oldu
Efrâd-ı beşerden daḥi a‘lemsin efendim
- 7 Tevfîḳ’e şafâ-şân-ı şefâ‘atle kerem kııl
Dünyâda vü ‘uḳbâda baña seyyid-i efḥamsıñ efendim¹¹⁵

¹¹⁵ Hece fazlalığından kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

[22]

(müfte' ilün/müfte' ilün/fā' ilün)

- 1 Derde devā ' ahde vefā sendedir
Sendedir envār-ı hüdā sendedir
- 2 Nūr-ı liķā tāt-ı şafā sendedir
Sende şehim taht-ı ' alā sendedir
- 3 Baht-ı sa' ādetle şifā sendedir
Seyyid-i Bahtā bu devā sendedir
- 4 Hüsni edā sırr-ı Hudā sendedir
Şems-i duhā mäh-ı decā sendedir
- 5 Devlet-i dāreyne şilā sendedir
Rükni velā kühl-i cilā sendedir
- 6 Aḥmed [ü] Maḥmūd-ı Hudā sendedir
Muşḥaf-ı kübrā-yı liķā sendedir
- 7 Hükmi necābet neciyyā sendedir
Seyyid-i kevneyn-i rüsül Āl-i ' abā sendedir¹¹⁶
- 8 Ehl-i selām ü şürefā sendedir
Emri edeble üdebā sendedir
- 9 Dāver-i sādāt sü' edā sendedir
Maḥzar-ı raḥmet rühemā sendedir

[23]

(mef' ülü/mefā' ilü/mefā' ilü/fe' ülün)

- 1 Cānān cānān cānān cānān
Cānān seni bir cān-ı cihān eyledi Subḥān
- 2 Cānān cānān cānān cānān
Cānān seni taşdıķ iledir dīn ile imān
- (26) 3 Cānān cānān cānān cānān
Cānān seni sevmekligi emri eyledi Deyyān
- 4 Cānān cānān cānān cānān
Cānān seni kim sevmez ise tābi' -i şeytān
- 5 Cānān cānān cānān cānān

¹¹⁶ Tefile fazlalığından kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

Cānān seni bilmek iledir Hālîkî 'irfān

[24]

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

- 1 El-emān el-emān el-emān el-emān
İsterim senden şehim biñ emān peyk emān
- 2 El-emān el-emān el-emān el-emān
Yā Muḥammed Muṣṭafā dünyāda 'uḳbāda emān
- 3 El-emān el-emān el-emān el-emān
Ümmet-i ma' şūmañız ver bize fevz-i emāñ
- 4 El-emān el-emān el-emān el-emān
Beklerim zāt-ı şefî' iñden şefā' atle emān
- 5 El-emān el-emān el-emān el-emān
Ver baña ḍarrā' vü be'sā' ḥin-i mevtimde emān
- 6 El-emān el-emān el-emān el-emān
Yā Resūla'llāh mu' in ol maḳberimde ver emān
- 7 El-emān el-emān el-emān el-emān
Cürmümü 'afv etdir Allāh 'aşkına ver hevl-i maḥşerde emān¹¹⁷
- 8 El-emān el-emān el-emān el-emān
İsterim senden şehim peyk emān biñ emān

(27)

[25]

(mef' ülü/mefā' ilü/mefā' ilü/fe' ülün)

- 1 Āh āh āh āh ederem āh
Āh āh āh āh kederim āh
- 2 Cānān seni görmek için āh āh āh
Baḳ çeşm-i mūkaḥḥalle baña cān u tenim āh
- 3 Al nevhāmı al na' ramı al āh āh
Al nā'ire-i āhımı bu şerer-i 'aşkıma al āh¹¹⁸
- 4 Āh āh āh āh āh āh
Āh ḳaldır o burḳu' ları yüzden güzelim āh
- 5 Sevdā-zedeñem sevdigim Allāh için āh āh
Āh etmedigim dem mi var inşāf ile baḳ āh

¹¹⁷ Tefile fazlalığından kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

¹¹⁸ Hece fazlalığından kaynaklanan vezin uyumsuzluğu.

[26]
HĀTİME

(müstef' ilün/müstef' ilün/müstef' ilün/müstef' ilün)

- 1 Evşāf-ı pākiñle hemān ey hādī-i ins ü cān
İşte yazıldı bu beyān elṭāfiñ olsun rāygān
- 2 Tevfīki redd etme amān Allāh için cān-ı cihān
Bāb-ı şefī' -i ḥānedān meftūḥ kıl baña hemān

SONUÇ

Cûdîzâde Mehmed Tevfik Efendi, klasik Türk edebiyatı sahasının son döneminde eserler kaleme almıştır. Bu dönemde meydana gelen olaylar, toplumu yönlendirici özelliğe sahip olan sanatçıları yenilik arayışına sevk etmiştir. Bu arayışlar edebiyatta yeni fikir ve tarzların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu gelişmelere karşı bazı sanatçılar da klasik tarz ve üslubu devam ettirme çabası içinde olmuştur. Fakat bu sanatçılar da dönemin gelişmelerinden kısmen etkilenmişlerdir. Bu etkilenmeler, şiirlerde görülen klasik tarzın alışlagelmiş kalıplarından az da olsa farklılık arz eden, şekilsel yeniliklerdir. Bu yeniliklerin Cûdîzâde’de de bazı yansımalar görülse bile Cûdîzâde, büyük ölçüde klasik şiir formlarına uygun eserler kaleme almıştır.

Kaynaklarda Cûdîzâde hakkında fazla bilgiye rastlamamaktayız. Bu Cûdîzâde’nin o dönemde fazla dikkat çekmediğini gösterse de, kötü bir şair olduğu anlamına gelmez. Çünkü bu dönemde daha çok fikrî yenilikleri savunan sanatçılar ön planda olmuş, klasik tarzın savunucuları ise arka planda kalmışlardır. Cûdîzâde, kaleme aldığı eserlerinde kendine has bir üslup ortaya koyma çabasında bulunmuş, bu doğrultuda kendi dünya görüşünü ortaya koyan şiirler meydana getirmiştir. Cûdîzâde’nin şiirlerinde dinî, tasavvufî, ahlakî konular ağır basmaktadır. Şiirlerde, tasavvufî neşvenin getirdiği heyecan ile ahlaki konuları aktarma düşüncesinin getirdiği ciddiyet bir arada görülmektedir.

Cûdîzâde’nin kaleme aldığı *Menâsim-i ‘Aşk* ve *Nevber* adlı şiir kitapları, şekil ve muhteva açısından birbirinden farklılık göstermektedir. *Menâsim-i ‘Aşk*’ta, Cûdîzâde’nin kendi sanatını oluşturma çabasının getirdiği arayışları görmek mümkündür. Cûdîzâde, etkilendiği şairlerin şiirlerine nazireler yazarak bunu başarmaya çalışmıştır. Bu yönüyle *Menâsim-i ‘Aşk*, Cûdîzâde’nin arayış döneminin eseridir. *Nevber* ise Cûdîzâde’nin olgunlaşmış bir sanat anlayışı içerisinde kaleme aldığı manzumelerden oluşmaktadır. Cûdîzâde, *Menâsim-i ‘Aşk*’a göre *Nevber*’de daha sınırlı konularda manzumeler yazmıştır. Bu Cûdîzâde’nin belli bir dünya ve sanat görüşünü benimsediğini ve bu doğrultuda manzumeler kaleme aldığını göstermektedir.

Zengin ve kapsamlı bir kültür ve medeniyet birikimi sonucu ortaya çıkmış olan klasik edebiyatımızda, kültür ve medeniyet birikiminden beslenen ve bu birikimi

besleyen sayısız sanatçı yetişmiş ve bu sanatçılar da sayısız sanat eseri ortaya koymuştur. Yapılan akademik çalışmalar sayesinde pek çok sanatçı ve bunlara ait sanat eserleri gün yüzüne çıkarılmıştır. Fakat hâlâ gün yüzüne çıkmayı bekleyen pek çok sanatçı, pek çok eser bulunmaktadır. Gölgede kalmış sanatçıların ve eserlerin ortaya çıkarılması, kültür ve medeniyet birikimimizi tespit etmede önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahmed Vesîm, (2010), **Ahmed Vesîm Dîvânı**, (hzl. İbrahim Halil Tuğluk), Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- AVCI, İsmail (2014), “Kırımlı Abdullah Râmiz Paşa ve Divançesi”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 9/3, Winter, p. 169-187.
- ÇANGA, Mahmut (2007), **Kur'an-ı Kerim Lügati**, İstanbul: Timaş Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1993), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DİLÇİN, Cem (1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DİLÇİN, Cem (2010), **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Enderunlu Hâmid, (2010), **Enderunlu Hâmid Dîvânı**, (hzl. İbrahim Halil Tuğluk), Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- İPEKTEN, Haluk (1999), **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KANAR, Mehmet (2008), **Farsça Türkçe Sözlük**, İstanbul: Say Yayınları.
- Kilisli Zihnî, (2014), **Kilisli Zihnî Divanı**, (hzl. Hasan Şener), Ankara: Grafiker Yayınları.
- KURNAZ, Cemal ve ÇELTİK, Halil (2012), **Şekiller Arasında Nazım Şekli Araştırmaları**, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- KURNAZ, Cemal ve ÇELTİK, Halil (2013), **Divan Şiiri Şekil Bilgisi**, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Nâbî, (1997), **Nâbî Divanı**, (hzl. Ali Fuat Bilkan), Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Nâlî, (2010), **Nâlî Dîvânı**, (hzl. Süleyman Çaldak), İstanbul: Kesit Yayınları.
- PARLATIR, İsmail (2006), **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Ankara: Yargı Yayınevi.
- REDHOUSE, Sir James W. (1992), **Turkish and English Lexicon**, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- SARAÇ, M. A. Yekta (2001), **Klâsik Edebiyat Bilgisi**, İstanbul: Bilimevi.
- SELÇUK, Bahir ve BAYRAK, Özcan (2015), **Mehmed Behcet ve Ahmed Vefâ'nın Şiirleri**, Elazığ: Manas Yayınları.
- STEINGASS, Francis Joseph (2005), **A Comprehensive Persian-English Dictionary**, İstanbul: Çağrı Yayınları.

- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla & KARTAL, Ahmet (2013), **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- ÜNVER, İsmail (), “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6, Fall.
- YEĞİN, Abdullah (2008), **Yeni Lûgat**, İstanbul: Hizmet Vakfı Yayınları.
- YILDIRIM, Ali, ve AKDEMİR, Ayşegül (2012), **Söz... Bir... Ateş...**, Malatya: Yılmaz Matbaacılık.

EKLER

Ek 1. Orjinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Mesut Algül
Öğrenci Numarası	141213125
Enstitü Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Eski Türk Edebiyatı
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Bahir SENGÜL
Tez Başlığı (Türkçe)	Tarsuslu Lüdzade Mehmed Tefrik'in Nevber ve Mepâsim-i Âşk Adlı Eserleri: (inceleme metni)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 165 sayfalık kısmına ilişkin, 23.11.2016 tarihinde şahsim/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespi programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 3'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azam benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Bahir SENGÜL
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Ahmet Buray
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

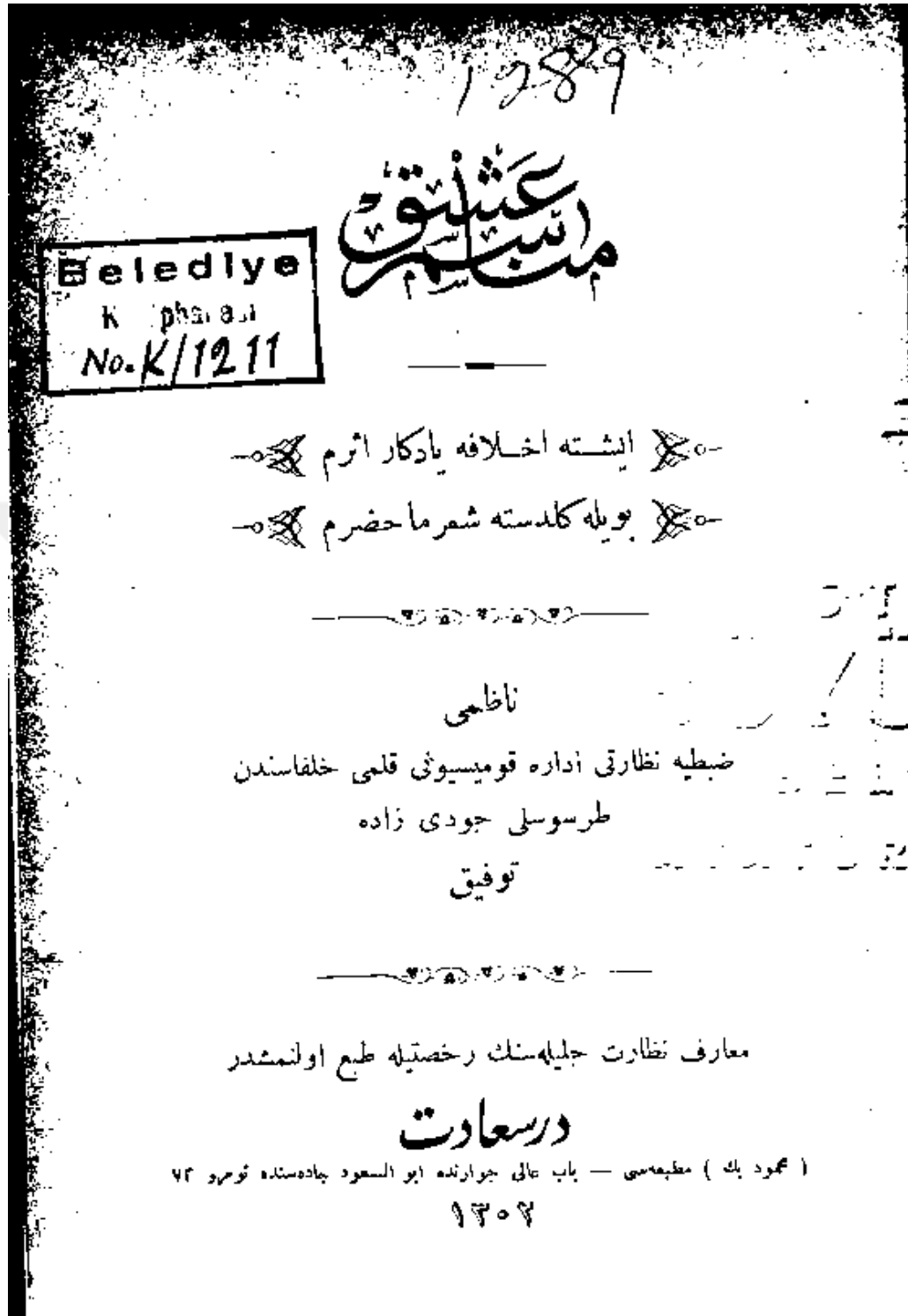
F.Ü. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ve ilgili makale şartını¹ sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

¹ Makale şartı doktora öğrencilerini kapsamaktadır.

Ek 2. Menâsim-i 'Aşk'ın Tıpkıbasımı

— مناسم عشق —

ایسته اخلاقه یادکار اثرم
بویله کلدسته شعرما حضرم

مُقَلَّصَةٌ

جناب حقه تشکرله برابر رسولنه صلوة وافیه ورسولنک
ال واصحاب و خلیفه سنه اثینات زاکیه ایفاسندن صکره
قارئین کرامه شوراسنی عرض ایدرم که شعر سـو یلمک
برمزیت ممدوحه او اوب لکن زمان رسالتک او ائلنده
شعرای غاوون بومزیتی سوء استعمال ایتدکلرندن شعر
مقدوح و مذموم اولمش ایدی بالاخره اول نور
باصره مؤمنین و شفاعت کنندۀ ارباب یقین علیه صلاة
رب العالمین حضر تلرینک لسان معجز بیان علیه لرنندن
صادر اولان { قلوب الشعرا خزینة الرحمن } و { ان من
الشعر لحکمة } کلمات سنیه سی دائره فوز وفلاحه داخل
اوله رق طبیعت شعریه نـک ایجابات مخصوصه سنی جدا

— ۳ —

بیلوب وسوزلرینی حسن محافظه ایدنلره اختصاص
ایتدیکی جهته بلغای عرب اشعار وایات ایله عالم بلاغتی
ترزین وحتی علی کرم الله وجهه حضرتلری دخی بر دیوان
ترتیب وتنظیم ایتمش وایشته اولکوندنبرو بو عالم اجساده
کلان اکابر ناس بالاتفاق اک قیمتی لاقیردی لرینی یادکار
اولق اوزره اخلافه منظوما براغوب کیتلردر.

عاجزیکز اوان صبا وتمدده مکتبه کیدوب کلور وعلوم
عالیه والیه دن بعض شیرتحصیل ایدر طورر ایکن بر
صبح ارکنجه مکتبه داخل اولنجه نظرم اومکتبک جهت
غریبسنده بولنان ارماغک آب لطافت مأبنه وحسیات
روح پرورانهم دخی موسم بهارک حلولیه اومکتبده
وعلی العموم مکتبک قبله وجنوبنده کی باغچه لرده انکشاف
ایدن ازهار کونا کونک وهله کلک نثار ایتدکلری عنبرین
وعبرین قوقولردن مبتهج اولدینی آنده شعر سویلمکه
صواشدم وبردن بعض شیر نظم ایتدم وارتنق استحسانه
شایان ترانه یی حاوی نقدر اشعار الیمه کچدی و نقدر
دلکش زمزمه یی محتوی صدای مرغانی قولاغم ایشندی

— ٤ —

ایسه ازلی برر صورتله تنظیره باشلدم مکر مخدره
نظم مزینات حسن تعیرات ایله تزیین احتیاجندن
وارسته دکل و بوده لغات عربیه و فارسیه تحصیل ایله
سرمایه موفور وجودینه توقف ایدر ایش بنا برین عربی
و فارسی بی دخی صعوبتسزجه تکلم ایدنجه یه قدر چالشم
واللهک توفیقات سبحانیه سی دلالیله اشبوسمی جزیلده
مایوس و مغبون اولدم.

بیان ایتدیکم زمن ماضی ایله حال ارسندن مرور ایدن
زمان اگرچه اون بش سنه یه بالغ اولمش و سویلدیکم
اشعارک مقداری عدد و عدد مرتبه سنده بولنمش ایسه ده
استانبوله کلزدن مقدم اثریمی بر مجموعه یه قید ایتک
داعیه سنده بولندیغم ایچون پارچه لک برچونغی مأموریت
ویردیکم برایکی مملکتده نقل اشیا صره سنده ضایع
اولدیغنه و بعضیلرده عهد صباوتده سویله نلمش و اوقدر
اعتباره غیر لایق بولندیغنه نظراً موجوددن انتخاب
ایده بیلدیکم شعرلیمی دیوان شکانه قویتمق دها براز
غیره محتاج اولوب اخیر الاعصار اولان عهد جلیل

— ۵ —

حضرت { عبد الحمید } خانیده ایسه عالم مطبوعات
 هر درلو علم و هنر و ادبیات ایله رونق طراز اولدیغنی
 کوردکجه بوکلدهسته اشعاری همان میدان انتشاره قویمق
 هوسی غالب کلدی و مستعیناً الی الله آتیده مسطور اولان
 مناجات و ترجیع و تخمیس و توار یخ و غزلیاتله شو مجموعه
 تشکیل و { مناسم عشق } نامیله بنام ایدلدی واقعه
 مندرجات معروضه فوق العاده دلپسند اولمدیغنی حالده
 میدانه قونلدیغنه نظر افرینله باقمق ایستیمیانلر اولور و فقط
 بودکل او قدر قصوره قارشو معامله عفو دها انساب
 واولا کوریلور.

سبحان من بیده ملکوت کل شی
 سبحان من یفعل ما یرید و هو حی
 امکان نشد که بدو ندو ضد باد
 بشنو صدای بانگ نماز و نوای فی
 بل تا کریدر یارادن حادثاتی هب
 یوقدر شریک الوهیت ای حریف ای
 قد شاء ربنا رفع السماء وزینها
 کی تعلمو و تقرون قدرتی

— ۶ —

یا ناحه زمین خدا کسترده چین
باشد کواه صنع عظیمش همین زکی

وارسته در شوائب شك ظنوندن

الله بر در ایسته مزاول های هوی هی

لا بد للخلاق ان یعبد و نه

کی ترحمو و تحبون عند طی

فرمان بران ایزد کونید لم یلد

هر لحظه دائم و روشن خدای حی

(توفیق) اوصانع ازلک ذاتی یک بیوک

شاننده در تبارک لفظیله چونکه وحی

— o o o —

﴿ مناجات ﴾

الهی سن کریم و مستعانسک

رحیم و مشفق بی امتنان سک

شریکمنز صانع کون و مکان سک

اولو بر مبدع اجسام و جان سک

کمالا تکه قائمدر صفاتک

بد ایتسز نه ایتسز حیاتک

یاراندک جمله بی صنع عدمدن

معرف نعمتک نون القمدن

— ۷ —

صحایف فیض الورشان رقعدن

سنی اقرار ایدن و ارسته غمدن

مقدس سک الهی لامکان سک

بصیرت اهله هردم عیان سک

خلایقه ملایک جمله اشیا

سکا محتاج سکا محتاج حالا

بتون ارواح و اکوان لاسن الا

او مولز غیریدن الطاف اصلا

تعالی الله معظم پادشاه سک

زوالسز انفصالسز برالهسک

امان ربم سکا در التجار

حصول عفو ایچون ایشته رجار

اگرچه ایلدم جرم و خطالر

نواى رحمت ایستر بینوالر

سن اول بر غافر زنب و خطاسک

سن اول بر صاحب اطف و عطاسک

الهی رحمتکه ایله امداد

قیلوب بو مجرمی هر دمه دلشاد

فیوضات رحیمک ایله اسعاد

اولم لوم و عتابکدنده ازاد

عنایت سندن اللهم کریم سک

مقر وحدته البت رحیم سک

— ۸ —

شیه مالک دکلم جرم و خطادن غیری
 همدم اولدی هیچ بخت قرادن غیری
 روسیاه ایلمه محشرده بنی سن یارب
 بیکسم کسه سزم عون خدادن غیری
 ایسته مم جنتی نیرانه ده سن کوندرمه
 برتمامی اولور سکا لقادن غیری
 سوه جک کورمدی دیدم بو فنا دنیاده
 چوز کنان جورده مه کرداب بلادن غیری
 بو جهان امتعه سندن نه الوب نه صاتم
 کونده بازاره کوروب باد هوادن غیری
 دل ویرانه می معمور ایده جک سن سک حق
 سکا یارار می اولور حب سوادن غیری
 قره طوپراقلره کوندر تنمی ال جانم
 عقل وفکرم دیله مز نیل صفادن غیری
 بو خیالخانه ده برپارچه حصیرم بیله یوق
 طوغمه سن ایستمزم صبح هدادن غیری
 الله الله دهرک هرکیجه قان یاش دوکرم
 سیاه جک یوق کوزیمی باد صبادن غیری
 قدرتم اولسه الهی سکا شمدی واریرم
 وصلی تأمین ایده مز حال قنادن غیری
 (توفیقی مظهر توفیق الهیهک ایدوب)
 (یوللامه بریونه تحصیل رضادن غیری)

— ۹ —

ترکیب

ای دل کوز آج تنور ایله کائناته باق
یوقدر اوخالقه کوچ ابد ممکناته باق
شاهد دیلر ایسه کر وحدت حقه
مخلوقده کی تعدد واسم وصفاته باق
ربك حیات ابدله بقای ذاتنه
کافی دگلی بزده اولان بومماته باق
اشیا ندرکه مستقر اولسون ثبات ایله
مدایت نگاه کی صور محدثاته باق
(سبحان ربنا فیرزق من غیر یحتسب)
(قد آمن من استطاع الیه وینتسب)

شیخ الاسلام ابوالسعود افندی مرحومک حالت پیریده
انشاد بیورمش اولدقلری فراقنامه بی تخمیس

دیدۀ بختم قرار دی لیلۀ ظلمت کبی
سینه پرسوراخ اندوه نای جمعیت کبی
دلخراش فکرتم مست می غفلت کبی
کیتدی ایام شباب الدن دم وصلت کبی
کلدی هنکام مشیب ایردی شب فرقت کبی
صانع فیاض یامشکن سعادت خیمه سن
ایدی قدر تله قورمشکن بودولت خیمه سن

— ۱۰ —

طرفه معجوندن مرکبکن کرامت خیمه سن
 صرصر باد فنا یقدي سلامت خیمه سن
 چاک چاک ایتدی رواقن جامه صحت کبی
 ماه عقالک پرتو عیاسن آلدی روزکار
 ذات چشمک قوت یناسن آلدی روزکار
 جسممک هر قدرت والاسن آلدی روزکار
 قامتمدن عافیت دیاسن آلدی روزکار
 اکنمه ویردی بلا اثوابی خلعت کبی
 صولت بی باک طی ایتدی سبجل عمرمی
 اشتیاق خاک طی ایتدی سبجل عمرمی
 مرشد ادراک طی ایتدی سبجل عمرمی
 کردش افلاک طی ایتدی سبجل عمرمی
 شول سطورى محو اولوب اتر قالان حجت کبی
 حرص خام وارزوی نیل صهبای حضور
 ابتلاى آب سم الود مینای جبور
 اغترار لذت یکر وزه جام سرور
 مرایام وشهور وکر اعوام دعور
 قومیدی تنده مجال وروحده راحت کبی
 جام پیری مست ایدوب ویردی عجب حالت بکا
 هر ریاض زوقده اولدی همان ضعف آشنا
 همدم هر بزم خاص الحاصم اولدی متکا
 اختلال ایردی وجوده ضعفه یوزطوتدی قوا
 قلمدی اعضاده اصلا قوت و قدرت کبی

— ۱۱ —

قلعه مرصونه امثال ایدی اشکال جسد
 نسخه کبرا ایدی بوقالب وقال جسد
 باق نلر اولیور قوچالدجه نلر حال جسد
 چوکدی بینان بدن بوزلدی تمثال جسد
 دیر دیوارنده یریر محو اولان صورت کبی
 شمدی خاطرلر کوکل اسکی کچن نعمتلرن
 فصل مرغوب بهاری شهاب همتلرن
 عقل وفکرک هر حواسک قدرت وحشمتلرن
 هر بری دنیا دکرکن بیلمدم قیمتلرن
 یوق یره اولدی هبا عمر کران قیمت کبی
 فصل اولده بوتن برمزد حکماکه دوشوب
 بر زمانده دهر طفلیت مشاقتی چکوب
 شمدیده بر حالت دیکرله سرکردان اولوب
 ضغله افتان وخیزان عمر سرحدن کچوب
 بو العجب اقلیمه دوشدم عالم غربت کبی
 بویله بر عالم که زوق ایله صفادن کسه یوق
 بویله بر عالم که بوی دلکشادن کسه یوق
 بویله بر عالم که نجم پر ضیادن کسه یوق
 هیچ اهلنده انیس واستنادن کسه یوق
 بولدم اصلا برنده انس ویا الفت کبی
 اولمش ایکن عالم عرفان وجودم کشورن
 جلوگاه شوخ عقل وجان وجودم کشورن

— ۱۲ —

آخر ايتدی عالم حرمان و جودم کشورن
 جیش هجران ایلدی تالان و جودم کشورن
 ملک دلدۀ لشکر جور ایتدیکی غارت کبی
 سینۀ می مرمر کبی فرهاد چرخ ایتدی تراش
 دوشمده زخم التۀ تن قلمدی حتا که باش
 بتدی انفاس حیات محو اولدی فکر انتعاش
 خاغان دل یقلمدی قلمدی طاش اوزره طاش
 دست جور دور ایله ویران اولان ملک کبی
 ماتم اشکی سیل وش اقدی عجیدر کم هنوز
 جوششندن کوزلرم چقدی عجیدر کم هنوز
 نارهم هر گوشه سن یاقدی عجیدر کم هنوز
 تن حصارن طوب غم یقدی عجیدر کم هنوز
 دگر اهم غافل شام و سحر نوبت کبی
 مرغ بوم ایتیش تنم کندویه کویا اشیان
 قویور معموره سندن اوتدیکی دمده نشان
 نار اندوهه جکرگاه اولدی کانون نهان
 دیکیلور برج بدندن یریر ایتدی که فغان
 آه دلسوزم دخانی کوکاره رایت کبی
 بزم شوق عشرتمده قریلوب جام بلور
 نشوه کیتدی آن واحده خمار ایتدی ظهور
 قوریلوب قالم یرمده پر مشاق و پر فتور
 کلدی ادرا که خلل کندی مشاعر دن شعور
 قلمدی بر صحت اوزره سمع ویا رؤیت کبی

— ۱۳ —

پادشاه شوقه اولمشدی درونم برمقر
 تختگاهه ممکن اولزدی ایاق باصمق کدر
 لفظ خوش امدله القش لردی هر بربرک و بر
 برزمان ایدی که باغ وراغه ایتدکجه کذر
 کورینوردی هرکناری کلشن جنت کبی
 قوه عقلمله اولمشدم فلاطونده مثال
 انطفای شمع اقبال ایدی بی احتمال
 عدواحصادن همان مستغنی ایدی نقدومال
 شمدی اول حالانک اولدی هربری خواب و خیال
 عالم رؤیاده ادراک اولسان حالت کبی
 فرض اولنسه فیض روحانی به کوکلم آشنا
 نور محض مهر و ش کوکلم کر اولسه پرضیا
 اکا فکر محبه ینه بر جای مستحیل سما
 بزماکه انس ایکن کورسم کلور شمدی بکا
 صحن کلزار ارم بروادی وحشت کبی
 کورماماک ایستر کوزم برماه تابانم ایکن
 وجهنی جانانم کور مکملکم شانم ایکن
 هرکونی کلشنده اقشام ایتمه پیمانم ایکن
 نغمه بلبل فرح بخش دل و جانم ایکن
 غم فزا اولدی صدای بوم پر نکت کبی
 واه نه طوبرا قدرکه بوادم اتن یرقان ایجر
 برده انسانک ایاغی التنه یوزلر سرر

— ۱۴ —

زهر قاتلکن نباتن یرینه صنف بشر
 کورمز اولدم رونق ایامدن عین اثر
 چشمه دنیا کورینو غیر ماهیت کبی
 فکرمی مختل قلوب اندوه بی داد و محن
 شوق کلز سروقدیمه صارلسه یاسمن
 طاغ قدر ثقات ویرر اولدی وجوده پیرهن
 صانورم افاقی طوتدی نار اشوب و فتن
 سینۀ سوزانم ایجره آتش حسرت کبی
 بشقه برشیء بلمه یک قطعاً کدر اصنافی
 برحسام بی تمکندر یارار غلافی
 کین اظمحلال قیادی دیده انصافی
 اشک پر خون سرتسرطوتدی جهان اطرافی
 دمبدم زیل افقده کورینان حمرت کبی
 سود ویرمز برزمان ابقای ذاته اهتمام
 کرچه اسکندرجه ماءالحیه شدایتسه ک لجام
 عزرائیل کتمز کروچکسه قلنج یوزیک غلام
 ملک صحتده اقامت مدتی اولدی تمام
 کورینان شمدی عدم اقایمنه رحلت کبی
 لوح تقدیره دوشنجه نقطه امرخدا
 کن دیه برامر ایله وار اولدی اشیا کلها
 یازیلوب کلک حقیقتله بوا مر بی بها
 عالم کون و فساد اصحابنه موت و فنا
 مقتضای حکم طبع و موجب خلقت کبی

— ۱۵ —

طوت صارل اصلاالکدن کتسون جبل رضا
 پیروک اولسون لقای حضرت ایچون مصطفای
 بشقه هر قنغی یوله کتسهک بولورسک اتها
 بو کذرکاه فنا صحنده امید بقا
 ایلیمک فکر محال و باطل امنیت کبی
 اولسه امثال نفوذ و قوه تأثیریکه
 انس و جن اولسه مقید رشته تسخیریکه
 غبطه ایتسه کرسما اول صورت توقیریکه
 ویرسه کردوران زمانی قبضه تدبیریکه
 کورمهک اصلا جهانده زحمت و شدت کبی
 صانکه اقبالکه ایشدر توجه فیض و نصر
 شوکت و شان سلیمان سکا کر اولسه حصر
 مستزاد اولسه حیاتک مدتی برقاچ عصر
 اولسه مرأت جمالک پایه سی اهرام مصر
 غیری عالم کورمه اول رفعت و عزت کبی
 حمله جن صنف ملک خیل بنجوم لوح و قلم
 هیکل زیبای خوش کردار افراد امم
 جابجاغنجه بنفشه صحن کلزار ارم
 صنع بی همتاسنه نسبت کورنسه عالم
 طاق کسری قصر قصر محضر صنعت کبی
 صانمه سن باد فنا ایوانی تدمیر ایتسون
 تا اساسندن طوتوب هر شکلی تغیر ایتسون

— ۱۶ —

مردم تقدیری بو عزمنده تشمیر ایتسون
 صافه کم دست حوادث اکا تأثیر ایتسون
 ایرمسون ایوانه بر رخنه و آفت کبی
 ممکن اولسه هر ایشکده صورت نیل امل
 بی محابا لا توقف بی تیکاپو لا جدل
 شمع اقبالک فروزان اولسه بی مثل و بدل
 نجمک اولسه سعد اکبر منزلک اوج زخل
 ایرمسه اقبالک ادبار ویا رجعت کبی
 کائناته بی بقا اسمنی طاقدی خواجه معجز بیان
 عالم اجساد اچونده دیدی دار الامتحان
 یوقدن اولدیفک کبی وار واردن یوق بی کمان
 فرقدینه همسر و جوزایه اولسه ک همغان
 اسمان اولسه یرک مهر فلک رتبت کبی
 جبر استقبال ایله ایتدکجه استمضای حال
 هر شبک دیجور اولور کجکجه احکام هلال
 ماضی بی حال ایتمکه قطعا بولنمز احتمال
 افتاب عمریکه ناکاه ایرر بر کون زوال
 عالمه تابان ایکن نورک قلار ظلمت کبی
 دانه در کویا که جان تندن اولور پر انفعال
 ایریشنجه انفکا کن جبر ایدر حد کمال
 ار جعی امری انی ایلر حصاده اتصال
 داس رسمنده فلکده کورینان شکل هلال
 حاصلی عمرینی خلقک بجمکه الت کبی

— ۱۷ —

مستقل برالت مخصوص نوع آدمه
 دیده‌دن پنهان ایکن ایصال ایدن دمدن دمه
 درد مرکی ایر دیرن حتی حیات افخمه
 یا کمان قبضه قدر تدر اهل عالمه
 آتمغه تیر قضای ناو ک محنت کبی
 نقطه دن حرفدن تشکل ایلین سطر علوم
 ایلدی تعریف بو دنیا ایدوکن دارالعموم
 معان ویران صامه یالکز بر بوم شوم
 بلکه جمله هیکل افلاک و اوضاع نجوم
 عالمک کلی فاسن رسم ایدر هیئت کبی
 ادمیدن بعضیلر بر سیرت ابدال ایله
 بعضیلر افعال ایله احوال ایله اقوال ایله
 بعضیلرده خامه سعد افرین اشکال ایله
 هر بری زرات اکوانک لسان حال ایله
 کشف ایدر سر جهانی ناطق حکمت کبی
 ای سقبحوان کتاب علم احوال زمین
 طفل سعدا سعد خوش کردار ذات نورعین
 کوشکه منکوش قل بویت اتی همین
 مسکنت حالی اکسیر سعادت بیل یقین
 ایلمه جاه و جلاله میل و یا رغبت کبی
 منحصر نخوت سرای دللرک تخرینه
 سعی ایدر توتیای فیضک دیده‌دن تعرینه

— ۱۸ —

باقیان چشم حقیقتله تی ترکیبینه
واقف اولمز بارگاه عالمک ترتیبینه
بیلیمیان صف نعلی مسند عزت کبی
موسمک باقمه صاقن هیچ کرمنه هیچ سردنه
همدم اولمه جاهل بدسیرتک بر فردینه
معرفت دریاسنک سعی ایله کیت تاغورینه
تنده تابک واریکن صرف ایت معانی کسبینه
اولمدهن بیچاره تن ناچار و بی قدرت کبی
واقف اول صنع بدیع وحادثاته شو یله کم
مظهر کشف عیون کاشفاته شو یله کم
مدانظار ایله لوح ثابناته شو یله کم
سعی قل فهم رموز کائناته شو یله کم
کرچه اسرارینه ایرمز عقل و یافکرت کبی
اولدی توفیقات ربانی بکا بونده دلیل
شعله بخشایدی چشم غیرته نور خلیل
خواجهمک تکدیری کلزدی بکا قطعاً ثقیل
علم و عرفان مسلکنده ایلدم سعی جزیل
ایتم ارباب همم ایتدکری همت کبی
هرنه وارم وارسه ایتم اوغرینه بردن فدا
لیلنک مجنونی تک بن دخی اولدم مبتلا
ویرمدم کندومه دام سعی دن قطعاً رها
کشف اسرار حقایقده نیجه جکدم عنا
ایتم اولبایده اهمال و یاغفلت کبی

— ۱۹ —

مانع عزم اونه حق سوزه قولاق طاپشورمدم
 منزله ايرمزدن اول برطرفده طورمدم
 كندمه غيرتدن اوزكه نسنه يي ايركور مدم
 موقف حيرتدن اوزكه برمقامه ايرمدم
 منتهای راه عرفان عالم حيرت كې
 اولا برقاج محله قاضيك ايله كيدوب
 حكم شرعي يي لسان خامه ايله سويلدوب
 هر كسي كندى اوزمندن طوغريلقله خوشلادوب
 منصب علميه عثمانيانى دور ايدوب
 جاه فتواسنده دخى بولمدم لذت كې
 نقد علمم ويردى اخر كندمه برخوشجه سود
 ايلدم شكر و تحمدرله حقه چوق سجود
 جالس ايتدى صدر فتواده بنى رب ودود
 ايلدم افتا انامه دينلوب ابوالسعود
 وادريغ ايتمزسه ربم حمله رحمت كې

— ❦ —

جناب حق غريق اجء رحمت ايلسون عالم ادبياتده احراز
 ايتديكى مرتبهء قصوا جمله نك مصدق واطنه واليسى
 ايكن ارتحال دارالجنان ايتمش اولان ضياپاشانك سلك نظامه
 كشه ايلديكى ترجيع بنديك بر بيتى اوزرينه علاوه

— ۲۰ —

ایدیلان ایکی بیت ایله جمله سی ترجیع اتخاذا ایدیلان اشته

شو ترجیع

یوقدن کرم صنعله وارلغه صو اشدیم
بر خیلی زمان مزرعه رحمی طولاشدم
مضغه علقه اولدم عظام ایله باداشدم
بیک دردله کهواره اغوشه اولاشدم

بیلمم که بو غمکاهه ندن بویله صتاشدم
کیمدن کیمه شکوا ایدیم بن دخی شاشدم

فریاد ایدرم اکلاتهم مقصدی قطعاً
کندمده دخی نطقه مجال یوق ایدی اصلاً
بر وقت ایدی انا بابا ما دیدم اما
ایتمزدی بوده کشف غطای تمنا

بیلمم که بو غمکاهه ندن بویله صتاشدم
کیمدن کیمه شکوا ایدیم بن دخی شاشدم

سیر و حرکتده بکا فائقدی قارنجیه
چون ایستدیک یرده کزر ایدی یولنجیه
جمع ایلر ایدی دانه نی کاشانه طولنجیه
بن اغلامه دن ایریله مزدیم یورولنجیه

بیلمم که بو غمکاهه ندن بویله صتاشدم
کیمدن کیمه شکوا ایدیم بن دخی شاشدم

صکره یوریوب سویلمکه کرچه آلشدم
جمعیت اطفاله کیروب خوشجه قارشدم

— ۲۱ —

صاندم که سعادتی کونم بو ایدی قاوشدم
 بیلزمشم اما که هیولایه یاقشدم
 بیلیم که بو غمکاهه ندن بویله صتاشدم
 کیمدن کیمه شکوا ایدیم بن دخی شاشدم

سنم اولیجق واصل سرحد رشادت
 صاندم که بنم دهره فلاتون درایت
 ایتدم نیجه دم جوش چوسیلاب سفالت
 شمدی بیلور اولدم که او حالتده بلاهت
 بیلیم که بو غمکاهه ندن بویله صتاشدم
 کیمدن کیمه شکوا ایدیم بن دخی شاشدم

سکسانله یکر می ارسنده نیجه ایام
 بیک حاله چوردی بنی فکردل ناکام
 بر کون بیله بوش قالمدی بوکاسه اجسام
 زهر غم ایله طولدی الاخر ایام
 بیلیم که بو غمکاهه ندن بویله صتاشدم
 کیمدن کیمه شکوا ایدیم بن دخی شاشدم

— — — — —

مرحوم عبدالله رامز پاشانک بریتنه ترجیع

بکا همدم بولنمز ناله جانکلهدن غیری
 ایش اولمز دله تکریر غم وایواهدن غیری

— ۲۲ —

غنوده بخته یر یوق ناحه نار اهدن غیری
 حاول ایتمز اجل روزینه دک بیکاهدن غیری
 غریم بیکسم یوقدر اینسم اهدن غیری
 پناهم دستیکرم اولمدی الله دن غیری
 الف قدم بوکوب برلام قلدی خامه ظالم
 مزلت صفحه سنده شمدیجک پزمرده یامالم
 کوز آچمز برکون اولسون دیده امید اقبالم
 تحمل قالمدی غایت پریشان اولدی احوالم
 غریم بیکسم یوقدر اینسم اهدن غیری
 پناهم دستیکرم اولمدی الله دن غیری
 چراغ مجسم سوندردی انفاس عدو یارب
 تم اقلیمنی اواره قلدی سو بسو یارب
 امان بر بن دکل طاغلر طیانمز بونه بویارب
 اقدام سیل خوناب سرشکم کو بکویارب
 غریم بیکسم یوقدر اینسم اهدن غیری
 پناهم دستیکرم اولمدی الله دن غیری
 تقاضای فلک بقدردی جانمندن اوصا ندردی
 کباب ابتد تن بیمارمی باق یاقدی یاندری
 جگرکاهم ستم تیغی ایله قانه بویاندردی
 معیشت ایچون اضداده ال اچدردی اوتاندردی
 غریم بیکسم یوقدر اینسم اهدن غیری
 پناهم دستیکرم اولمدی الله دن غیری

— ۲۳ —

جهانی قاپلدی یریر مدد آه سحر خیزم
 اجندردی طاشی اغلاتدی الحق چشم خونریزم
 نجون سهم قضا اولمز عدوی قتنه انکیزم
 یتشدر المدد الله جکر کاهنه سرتیزم

غریم بیکم یوقدر انیم اهدن غیری
 پناهم دستکیرم قالمدی اللهدن غیری
 الهی مصحف قرآنک الده اعتماد کاهم
 ملاز وملجائم سن سک که سن سک استناد کاهم
 سکا یالوارمه یمده کیمه یالواریم ای اللهم
 جلال وانتقام وعدلک بالله اکاهم

غریم بیکم یوقدر انیم اهدن غیری
 پناهم دستکیرم اولمدی اللهدن غیری
 صفا بخش اولسون انوار کرم فیض مکارمه
 طلوع ایتسون مه اقبال اثار مراحمه
 توافق ایلسون حکم قدر سعی ومراحمه
 رفاقت ایلسون توفیق حق هر یرده نائممه

غریم بیکم یوقدر انیم اهدن غیری
 پناهم دستکیرم اولمدی اللهدن غیری

﴿ مناجات ﴾

بیلیم ندر بوجسمه کسافت ویرن عجب
 نفی چورنده خلقت تکریمه همدم ایت

— ۲۴ —

سن سڭ رجاله بخش ولایت ایدن بتون
 یارب نولور بنی دخی اول فیضه محرم
 قدرت سنڭ احاطه عقل ایتدیرنده سن
 آرتق امان امان دیرم ایشته مکرم ایت
 باقدجه انلره مبهوت اولمهده کوکل
 کوستریولی سعادت ایله وصل اکرم ایت
 یاندم حرارت هجران ایله همین
 ازاده عقود بلایای مبرم ایت
 (توفیق) قولکدر ایشته وحدتکه اشتباهی یوق
 هر یرده اولیا لرکه آنی محرم ایت

— ❦ —

﴿ توار یخ ﴾

صبح سعده ایرشدی شب ظلام نکار
 ایرشدی مبدأ سال جدید ین اثار
 بتون کوکلره بهجت کتوردی از سرنو
 قدوم میمنت افزای مفخر الاعصار
 حساب ایدک بو مبارک یلی خیرلی چیقار
 بیلک بو عصرده ین و حکمت وار
 هله حسابجه آیت مدد رس اولدی باقلک
 مشعشع ایلدی تاریخی انجم وار

— ۲۵ —

بتور دعا ايله توفيق سوز تمام اولسون
 یدام حضرت عبد الحمید بالاخیار
 ایرشدی سال جدید میمنتلی هرکونمز
 سعید بادبا (فاعتبروا یا اولی الابصار)

—o:~:~:~:o—

سمای سلطنتده حضرت عبد الحمید خان کیم
 جهانیه فر ویرر لطفیله برماه منیر اولدی
 کرامت بونده درشان خلافت جمله سی بونده
 انکچون پادشاه بی شیه وبی نظیر اولدی
 زمانک ایشته فاروقی دیسه م اصلا خطا ایتم
 در والاسی باق شاهان افاقه مصیر اولدی
 سپهر قدرتک خورشید عدلی ذاتیدر دیرسم
 نه لازم رأی وتدبیر یله عالم مستنیر اولدی
 یابو باش کاتب مابینی بر صاحب اصالت کیم
 لباس صدقله چوقدنبری پیرایه کیر اولدی
 انکچون بنده (توفیق) ایشته منقوطله دیدم تاریخ
 رضا بک میمنت ايله وزیر اولدی

—o:~:~:~:o—

کلای خورشیدمه یرتوفر و زاول وقت بهجتدر
 قمر دورنده حقیله بو بر عصر عدالتدر
 کواکب شعله پرداز اول بوشب لیل سعادتدر
 بو دین حامیسنک لطفیله عالم پر مسرتدر

— ۲۶ —

ایدلدی سینئه بی کینه حافظ پاشا چونکم
مزین بر نشان ایله باقک عین مودتدر
نشان او یله نشان کم خدمت مبرورینی معلن
برنجی رتبه عثمانیدن منشور عزتدر
دی (توفیق) خامه معجز ایله سنده تمام تاریخ
نوی میمنت ایله بوده بادی دولتدر

—o:~:~:~:o—

ضبطیه مکتوب مجبسی سعادتلو طاهر افندی حضرتلرینه
رتبه اولی صنف اولی توجیه بیورلدیغنده انشاد واعطا
اولنمشیدی

فلاطونی عقلسک او یله برمدوح خصلتسک
سنای طاهرشیم علامه سیرت نور حکمتسک
بیور شاهنشاه دوران قدر و قیمتک الحق
برعالی منقبت سک حزرا مسعود رتب سک
ایشتدم رتبهک اولمش صنف اول نامنه ترفیع
افندم ازدر الحق بردخی شایان همت سک

هان عجزمله یازدم وجه اتی اوزره تام تاریخ
آنک حکمنجدهه جیبان القاب وزارتسک
(حضور حقهده باش آچدی دیدی (توفیق) قلیندن)
(بو اولی اولی دائم وزارتله رفیع اولسون)

—o:~:~:~:o—

— ۲۷ —

سلطان احمد جوارنده نخبند محله سنده شفتالو
چشمه سنه یازلمشدر

باقی اولاسنک سعی جز یلیله همان
طاقش ایدی سینۀ صافه زر خطدن نشان
صکر ددن بر روزکار زورکار ایتش هبوب
آتش سوز افکنه ظلم ایله قلمش اقتران
اول سبیدن چشمۀ شفتالی اوچ کریانه رق
چشمندن ایتدر مز ایدی قطره آن روان
کیم مها جر ادر نهدن قیقلو نعلبور
یعنی الحاج مصطفی اغازوجه سی فر خنده شان
هم بدستانی او حاجی مصطفی اغانک قزی
صاحبۀ الخیرات خدیجه خانم حور الزمان
حسبۀ الله نقود همتن صرف ایلوب
چشمۀ مذکوری قلدی چشم عطشانه عیان
قطره رحمت حیات محض ویرسون روحنه
دیهرک برفاتحه او قوسون هر ابشخوران
حقدن ایت تاریخ جوهر ایله (توفیق) بردعا
اوزینه قلسون نصیب جتتده کوثر هر زمان

— ❦ —

— ۲۸ —

سرقرناحمدی پاشا مر حومك ارتحال دار بقا ایتدكلرنده سویله نلمشیدی

جام اندوه اجل هر شخصی ایلر حصه دار
عاقبت موت وفنا اقصای مسکندر مزار
لاجرم بو عالم اجسامده یوقدر وفا
جمله ار باب عقول عننده ده بی اعتبار
آنك ایچون جامه سختدن اولدی منفعل
ارزوی اتصاله بر وزیر نامدار
مژده و صلتله امرار جعی باق کوشنه
اردیکی دمدده شتابان اولدی عزمی بی قرار
اویله شیخ ایدی اووالا منقبت فرخنده بخت
تکیه زهد ورعده فضل ایله شهرت شعار
ماتم ایلر سه سزا بو کنبه خضرا اگر
عالم ایچره بویله بر پیر سخا پک از چه وار
حق متین ایتسون بنای خاندان چوق سنه
ایلیوب اولادینی خیر الخلف فخر الکبار
(توفیقا) بو مصرع رنکیندر تاریخ تام
حمدی پاشا اولدی بو کون عازم سخن القرار

۱۲۹۹

— ۲۹ —

﴿ غزلیات ﴾

دلدہ تسبیح خدادن اوزکہ مهمان ایستام
 کندمہ مجنوندن یکرک بر عنوان ایستام
 باراندوه علایق قیلمسون خم قدمی
 فروہ سمور ایلہ مجلسده بن شان ایستام
 اعتباری عالم کبی و هم و خیال
 مال خلیا دن مرکب بحر عمان ایستام
 کر چه دنیا چارسوی لقمه ایامدر
 بن بوپازار کا هده اصنافدن نان ایستام
 وارمی عاج اولمش مزاری کوسترای کور کثیف
 (نحن نرزقهمادن) ارتق قوله برهان ایستام
 دولت دارینه دال انحق اطیعوا امری وار
 کنز قارونه طمع قلمامده عصیان ایستام
 (توفیقم) جانندن اسیر عشق حقه دأماً
 رؤیت ارزوسنده یم بر بشقه احسان ایستام

منت ایتام سکا ای چرخ حیل باز اصلا
 رهبر اولدجقه بکا قوه ماشا الله

رهزن اولسه نقدر چشم حسود اقبال
 کور ایدر نیزه تقدیر آنی انشا الله
 فاک دل بحر املده سفر ایتدجقه نه وار
 وار ایکن دلدہ نیاز و سحری ذکر الله

— ۳۰ —

عارف اول اهل دل اول ائمه تعدی خلقه
 سنی حفظنده طوتار صون الهی بالله
 طوغریلر بعضیلره هر نقدر اولسه حقیر
 ینه علویتنی اکلار انک اهل الله
 نه اولور غمز و نفاق فتن مخلوقدن
 فیض و (توفیق) خداوار اولیجق ماشالله

— ❦ —

بزمده جام علایقنده بقدیم الامان
 کلفت عیش خلایقنده بقدیم الامان
 سبحة زهدایله ارباب مساندن بتون
 عزت و اقبال فائقنده بقدیم الامان
 یاردن اغیاردن قید کمند عشقندن
 خوابدن بوچشم فایقنده بقدیم الامان
 دیده امعانه باقدجه فراق مکتوبنه
 سطرده حرفنده نامقنده بقدیم الامان
 قصه فرهاد و شیرین لیلی و مجنوندن
 فقره عزرای و امقنده بقدیم الامان
 حالدن استقبالدن امید کام ورامدن
 های هوی آن سابقنده بقدیم الامان
 رهبر اول توفیق حق (توفیقه) وصل امرنده سن
 انتظار وقت لایقنده بقدیم الامان
 لحم و شحم جامه بشریدن اولدم منفعل
 بن شعبدن ضجر رایقنده بقدیم الامان

— ۳۱ —

شاعر ادیب و سخنور لیب نابی افندی مرحومك غزلنه
نظیره

آسیاب تنده چرخه دوراچون فرصتی وار
سیل هجران ایتمدك تخریب برالتمی وار
دانه چین اولمق ایچون عزم ایلدك هامونه لیک
مزرع اقبالده صور خوشه همتی وار
صرف تدبیر و مساعی ایتدن وازکل کوکل
خط لوح تغیرینه سنده یدقدرتمی وار
نشئه جام قدردن کام الان مستانه یه
کلشن نعمت مهیا کلخن ذلتمی وار
صبر و تسلیم و توکلله رضای حق یتیر
بوندن ارتق مقصده هیچ باعث وصالتمی وار
بوته عشق ایجره قل اول توفیقا صفو تلنوب
سیم طبعکده بوکون یوقسه سنک قیمتمی وار

—•••••—

سابقا بغداد والیسی مرحوم و مغفور رضا پاشانك

بین الخاص و العام شهرت شعار اولان غزلارینه نظیرددر

فساد ائمه چکل صوفی بو بزمه باده کلشدر
بتون مستانه یی پیر مغان ارشاده کلشدر
ایاغی قب قزل قان اولمش ایاخار کلشندر
کنار باغه کل مرغ سجرا زاده کلشدر

—○●○●—

ارزوی چشم باد امکله دوشدم دامه بن
ایسته‌مام می می رخکدن باقیورم انعامه بن
تارزلفک باد ایله اشعار وصل اییدی بکا
اول سبیدن دوشمشم بالله خیال خامه بن
روز عیدی شام حزن ایلر دل بیتامبه
داد کم نردن صناشدم بخت نا فرجامه بن
غم یمیم کر بزم وصلکده اولورسم ساقیا
راضی یم حکم قضا ایله اولان احکامه بن

— ۳۳ —

آتشین کسوت کیوب هجرکله یاندرمه دلی
 بئسه تن بئسه توان طورمام بو ظلم تامه بن
 فرقت جانان ایله جاندن اسیر اولدم غمه
 ممکن اولمز صبر کم صبر ایله یم الامه بن
 شیوه رفتارینک چشمم نکمبانی ایکن
 حسرت لعلیله چون بی طاقتم آرامه بن
 کردم زنجیر قهرکدن خلاص اولمق ایچون
 رشته قید حیاتم قومیزم اقشامه بن
 تیشه ظلمکله یاردک باشمی فرهاد چرخ
 (توفیقم) ثابت قدم عقباده کوردعوامه بن

— — — — —

فارغ اولمام میدن ایجاد اولسه بیک درد وبلا
 ساقی کلهچهره ایلر بکا احسان شفا
 خاک کلشن تیره طور اراق اولسه ده آنده چه باک
 هر سحر کسب طراوت ایلر اسدکجه صبا
 دیکله مام اول وعظ خامک واعظ کرسی سنک
 دیکله سون مسجده صوفیلر طوتوب کوش ریا
 (توفیقا) برلیل عید اولمش سکا شام ملام
 چارسوی عشقده دیوانه اولدک غالب

— — — — —

کاه ایدر صهبایه کوکلی مبتلا عالم بویا
 کاهیجه زنجیر بند اتقا عالم بویا

— ۳۴ —

که ترلله ضعیف و ناتوان ایلر دلی
 کاه قیلور عنقا کبی پراعتلا عالم بویا
 کاه اولور مسند نشین تخت اسکندر قیلار
 کاه امدادینی مورک ملتجا عالم بویا
 عزنه ادبارینه الدائمز اهل دل بونک
 یوغی اولور وار واری هب هبا عالم بویا
 مال جمع ایتمزغنی الطبع اولان بونده ابد
 چونکه بردارالفنادر بی بقا عالم بویا
 پیره یوق بر نایه یوق قطعا وفاسی عالمک
 جام می الود صهبای هوا عالم بویا
 عاقل اول عارف بولون قربان حق اول (توفیقا)
 بئر چرکاب خیال لاهدا عالم بویا

— — — — —

چشم جادوناوک انداز فلاکت سنیهمه
 ابروان فتنه انکیزک بلا قیلادی وار
 یامثلث متصل صف باغلهمش هندولرک
 عارضک ملکنده کویا پادشاه جیلادی وار
 کنج حسنکدن نه سود افتادکانک حقنه
 اژدر زلفک تک انده باعث بر باد ی وار
 تیشۀ قهرک یتربرباد ایچون دل ملکنی
 کوهکن فرهادک انجق سادهجه بر آدی وار

— ۳۵ —

سرمه ظن ایتمه غبار پایک عین عاشقه
 ریزه الماسدن بد ثرجراحت دادی وار
 دل خراب فکرت اولدم کورمدم سندن وفا
 کیم دیش دلبرلرک شفقت کبی معتادی وار
 ملکت معموری ویران ایلمکدر کاریکیز
 شیوکارانک دینلمز بر خراب آبادی وار
 مبتاللق دعوی سک ترک ایلدم (توفیق) دیسون
 خلق عالم ظالمک برسن کبی آزادی وار

— — — — —

دل یاره لی دشمن ستمندن مدد الله
 تاصبحه قدر ایکلرم ایواه ایواه
 نخل املم خشک اوله جقدر صوصا مقدن
 آخر یاقه جقدر آنیدد آتش جانگاه
 قان دوکدی کوزم سیله غریق اولدی تم واه
 منظور جهان جاغلیانم آه عد آه
 بیلیم فلکک کرش ایامی می معکوس
 یوقسه قدر ایجابی بو حالت ناراه
 هر شخص که مشهودم اولور کارکر اولمز
 هرذاته که دل باغلی دکل اوده مددگاه
 ای درد والم عین وفاسزمی سز انجق
 سزدن بن اوصاندم چکه مم طوغریسی بالله

— ۳۶ —

بو خیمهٔ کردونده بلا کنبدی اولمش
هرشامی تباہ ایتدی بنی هرکونی بومکاه
دشمنلریمه ایلمه مغلوب بنی قورتار
سن حافظم اول قادر مطلقسک ای الله
قرآن که بشارتله نزول ایلدی سندن
احکامنه بن مؤمنم احواله سن اکاه
(توفیق) قولک اقرار ایدیه یورجرم وقصرون
مظلوم اوله رق ایلمه ده شفقتکه حصر نکاه

— — —

نه کوزل نشئه ویرر قلقل مینای امل
مست ایدر هرکسی میخانه ده صهبای امل
خوشجه جولانکه ایدر چونکه کمیت فکرک
نه بیولک عالم ایش صورت انجای امل
طوتیلور فصل ایدیلور محکمه وجدانده
ارزوی دله تطبیق ایله دعوا ی امل
کلک تقدیر قبول ایتمز ایسه معروض
زور تدبیرله حکمسز قالور انهای امل
(توفیق) ایسته مددی حضرت حقندن دائم
لوحی تحریف ایدیه مز کاتب والای امل

— — —

عارفه مجمع اندوه ایدیکن بو عالم
ایدر البته ارائه هله کیفیت غم

— ۳۷ —

طفل كهواره نك ال سن نظر دقتكه
 سبب كرىه سنى عالمه باصدقده قدم
 المه سن شهرت اقبالى خلقك نظره
 دوش دلالده كى كالايه مشابه هر دم
 نه مداین نه نواحیده لطافت بولنور
 غالباً راحت ایچون خاص اولان اقلیم عدم
 بادبان املی بحر توكلده براق
 حکم والای قدر هر كسه چونكه مبهم
 لفظ حریت ایله دغدغه پرداز اوله
 ایاغی باغلی قفسده قوشه بکزر ادم
 وعده موتی کوزت كوشه استغناده
 ایتمه وارم دیهرک کاغده هیچ وضع رقم
 بن دیمه بن دیمه مردود قیلار اخر کار
 ساغرك اچدیغی بر یاره یه اولمز مرهم
 قل طلب مسعدت حضرت حقى هر آن
 لاجرم رحمتدر ماحی غم فکرم

—o—o—o—

امان ای باد تحریک ایتمه زلف عنبر افشانی
 بنی قید ایتمک راغب او بر طوق جنونمدر
 صاقن رفع ایتمه برفع وجه پاک مه نظیر کدن
 ضیای آفت انداز قطره ریز اشک خونمدر

— ۳۸ —

براق خوابیده قالسون نازنین خورشید او یاندرمه
 مژده خونپاش وقاصد تیغ بران درونمدر
 فم شیرینی اچدرمه سویلتمه امان دایه
 تی آفتان و خیزان ایلین اول لعلکونمدر
 سرکوبنده کز مک حدم اولمز اولسه کرهشیار
 لقا کوستر میان یار صافه بخت واز کونمدر
 دکل افسانه سوز تحریر ایدر بو خامه رنگین
 بونک برهانی (توفیق) شعر پاک پرفونمدر

— — —

فراقک خنچری تنده ینه بر زخم تر یاپدی
 امان جادو نکه غربت بکا کورسک نلر یاپدی
 صباح محشری اکدردی هر روز غم اندوزم
 کفله اورتده قالمش کنه کاردن بتر یاپدی
 وجودم خانه سن اندیشه دن آتله طولدردی
 شبیه دوزخ ایتدی آنده بر دارالسقر یاپدی
 حیاتدن امیدم کس دیروب یاس وصالکله
 بلاد شتنده غار ظلمنی کویا مزار یاپدی
 طعامم لقمه زقوم آبم ماء زهر ایتدی
 قورتدی سرو قدم شویله بی برک و ثمر یاپدی
 کرم قیل مظهر لطف ایله (توفیق) وصالکله
 بکا بو افتراقی دهر بد خو بد کهر یاپدی

— — —

— ۳۹ —

بنجی یم ساده انیس درد و فرقت الامان
 گوشه بیت الحزن ده دیدلر کریان هنوز
 غربته دوشدم پریشان خاطر و اواره یم
 منعقد در کر دنده عقده هجران هنوز
 چکسه جلا داخل قتلده تیغن خوش کلور
 چونکه حاملدن خبردار اولماش جانان هنوز
 واری بن تک سینه سی مجروح و مأیوس امل
 صدمه کاه فھر دشمن نیزه بران هنوز
 (توفیق) آه ایتمزده کیم ایلر فغان و نالشی
 درد و غم له غوطه خورلجه عمان هنوز

— — — — —

دوداهم رایت عشقمکه سر چکدی کوکه
 کاختم یانمش یاقار هر جانی نارمدن صاقن
 کریه عشقم اولو بدر سیل طوفاندن بتر
 نوح عشقم دلر باکل انکسارمدن صاقن
 دلد یوق جورده مجال بنده تحمل زره وار
 بارکاهه عرض حاله اقتدارمدن صاقن
 ذره یم کرچه صایلمام بنده عالمده وجود
 لیک عیون خود بینانه ضرارمدن صاقن
 خنچرک چک سینه مظلومدن ای قهرمان
 زخم خونبار آجه اه بیقرارمدن صاقن

— ۴۰ —

اوله مغرور زروسیم ایتمه ظلم اهل شکم
(توفیقم) عطف نظر قیل افتقارمدن صاقن

—o—o—o—

سنکر تسبیح ایله مرأت دل صفوتلنور
ضعفدن پیر اولسه ده ارباب دل قدرتلنور
کنج آچلمز قوۋۋۋ بازوی استکبار ایله
نرمی افسون انی پامال ایدر فتحتلنور
تلخ گفتار ایلمک ممکن دکل جلب و داد
حسن تعیراتدن دشمن بیله منتلنور
جوهر ذاتیسی پاکی صانمه نقص ایلر غبار
بیضۃ الماس طاشدن ایریلور رغبتلنور
موتدن ویرمه خبر دشوار درد اصحابنه
چوقلری تبشیر عافیتله بیل راحتلنور
حشمت ایسترسه کبتون احبابه نزل همت ایت
کثرت کالا ایله بازار کرمیتلنور
التفات ایستره نراصحابی (توفیق) لاجرم
یوقسه داغ تیشۋۋ جهال ایله علتلنور

—o—o—o—

کزدیرن صحرالری مجنونه عشق لیلیدر
لیلینک اما که رویی کل کل اولمش اولمامش
عادت اولمش بوی زلف یارله تعطیر مشام
زلف جانان صورتا برسنبل اولمش اولمامش

— ۴۱ —

هـب رحيق عشقـدن عشاق قـزل مستانه در
 كـر قـزل ميله سـراخی مل مل اولمش اولماش
 كاسه فغفوری لبریز ایلوب كل صون می
 باده افرانـده اما قل قل اولماش
 خال محبوبان ایچون فلفل دیر اهل دل مدام
 مقصدی تشبیه (توفیق) فلفل اولمش اولماش

— o o o —

قانی سیلاب سرشکم ینه دریالندی
 زورق ظلم و تعدی یه همان یلکن آج
 قالمدی خوفه محل خنجر خون ریزکن
 اولدم ای افت طنـاز بکا مدفن آج
 وصلتك چوق دیله دم لیک امیدسز قالم
 تن بی روحه بیك یاره نی كل بردن آج
 محشره قالدی بتون دعویٰ مظلومانم
 عرضحالمده نه وار باق اوراده آل سن آج

— o o o —

دور قمرده پرتو خورشیده قل نظر
 ایتمش احاطه نور ایله هر جایی سرسـر
 بر صانعك سعادت فعلیـله دائماً
 اولمقده در حیات و حرارتله شعله ور
 بر هیئت صحیح ایله پك منتظم فلك
 اول نیرك ضیاسی ایله بویله معتبر

— ۴۲ —

طوبلر آتلسه عالم کون وفساددن
 شان وشکوهنه هیج ایلمز اثر
 ثابت او مرتبه قدرت اوزره کم
 فک ایده مزانی صدمه یله کسه لر
 بر کون اولورکه کورلر ایدر لیت نعرفوه
 لفظ ندامتی ایله تیغ بر دسر
 (توفیق) مشعشع اولدی سوزکده کونش کی
 چوق کوزلری قاشدیرر ایلر نلر نلر

—o—o—o—

غم قابلدی درونی دیوانهیم بو کون
 مجنون بندن المی درس جنوتی
 آهم بخاری رایت عشقم که سرچکوب
 تخریب ایدر بو کنبه خضراستوتی
 بن طوغمه دن بکا درس ویردی حکم بعث
 ارباب عقله صاقلاسون عالم فنوتی
 محشر بکا ویررمی صانورسک که داهیه
 حاضرلمش زمان سعادت نموتی
 ای خواجه وعظ ایله اولمز شقی سعید
 (توفیق) کیم اچار اعمالک عیوتی

—o—o—o—

یارب ندر بو تقاضای دهر دون
 هر ساعتده حالت معکوس سر نمون

— ۴۳ —

میزان عقل ایده‌من وزن ما حاصل
 فکر وقوای مدرکه مبهوت بوسبتون
 علم و کمال اهلیده واله الی الابد
 برقع بریره چشم انام نائمون
 هرثانیه نسیم ویرر فکره اغتشاش
 دارالقضاده دخی جنس بشر محکمون
 علم و کمال سنده در الله جهان سنک
 (توفیق) عقل ایله مغرور اولان مجنون

﴿ غزل ﴾

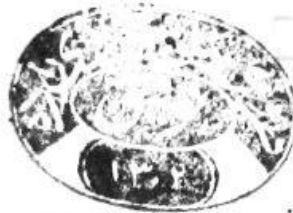
شرحه شرحه قیسه‌لر کرسینه می جلادلر
 تیغ عشقک یاروسی تک غم فزا اولمزینه
 طعنه اغیاردن دل ییجتاب المزباقک
 دوستلر چین جینندن بتر بردردنه
 صبرده ایوبه‌کر اولسه‌م مقابل چاره‌سز
 یارکل آتسه طاشدن بدتر کلورینه منه
 مبتلای زلف عنبر بار اولان بن تک مدام
 کونده بیک زنجیر طقار کندی الیه کرده
 اول سبیدندرکه قیسه ویردیلر مجنون آدن
 لیلینک وصلانی تصعیب ایتدیکچون کندینه
 (توفیق) عشق حقیقینک مجازدر قنطری
 یوقسه جاناندن کچامز کرم‌کجه مدفنه

— ۴۴ —

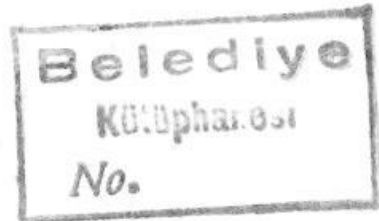
چاره ساز درد دلسک ای حبيب کبریا
 خاک پاک چشم حق بینانه اولمش کیمیا
 احمد محمود و محبوب خداسک لاجرم
 سن شفاعت کافی سک فخر صنوف اینیا
 رحمتہ للعالمین سک رحمتہ للعالمین
 اولمسیدک اولمزایدی عرش و کرس ارض و سما
 حق سنی وار ایتمدن خلق ایتمدی برکسہ بی
 ہم رسالت خاتمہ بولدی سنکله مصطفی
 سندن اوزکے کمسہدن اولمز شفاعت ای رسول
 انک ایچون امتک اهل کناہ اولسہده ایلرالتجا
 بنده قرہ یوزلولردن صاییلوب کلدن امان
 قل شفاعت هر زمان بکا دیوب یا مرجا
 یارسول الله صلوة ایلہ سلام اولسون سکا
 ایلہمه بوبندہ دیرینه کی سن بی نوا
 بوکتابی نعت پاککله بتوردم یا حبيب
 منتشر اولسون عنایا تکله هر دم جابجا
 یا محمد سندن استمداد ایدن وارسته در
 غل و غش فکرنا بر جادن اولمزهیج دوتا
 المدد (توفیقہ) لطف ایلہ بحق نورذات
 اولسون محصول سعی و غیرتم اصلاہبا

— ٤٥ —

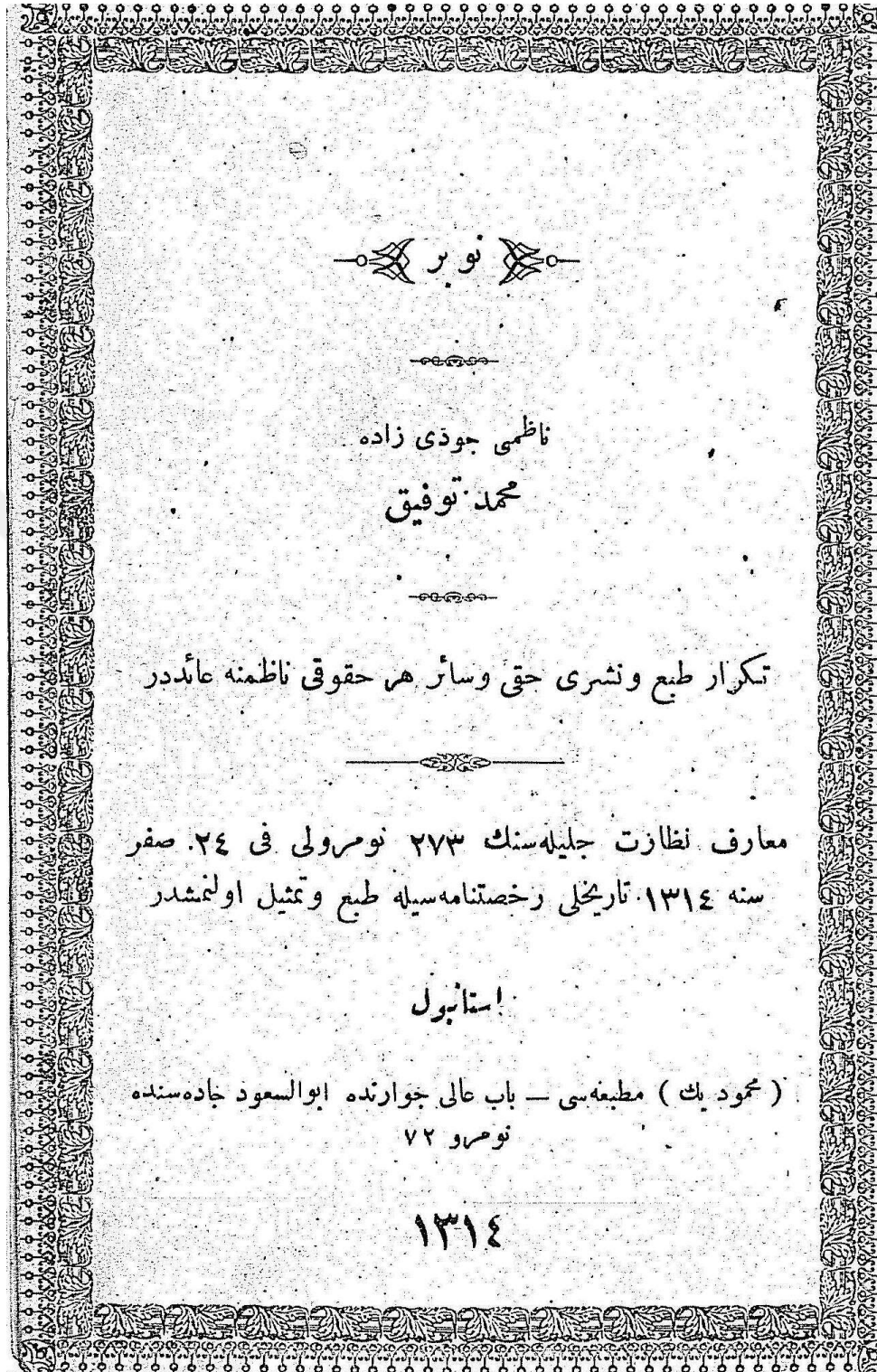
ایشته اخلافه یادکار اثرم
 بویله کلدسته شعرما حضرم
 اثر اخلافه انتقال ایلر
 بن ایسه قلام ارتحال ایدرم
 یادکارم قانجه میداند
 ویرر البته خاق عالمه خبرم
 نصفت اربابی رحمت اولسون دیر
 بو وسیله یله روحی شاد ایدرم

مهر سیز نسخه لره ساخته نظر یله باقیله جقدر

Ek 3. Nevber'in Tıpkıbasımı

— ❦ — نو بر ❦ —

ناظمی جوادی زاده

محمد توفیق

تکرار طبع و نشری حق و سائر هر حقوقی ناظمه عائد در

معارف نظارت جلیله سنک ۲۷۳ نومرولی فی ۲۴ صفر
سنه ۱۳۱۴ تاریخی رخصتنامه سیله طبع و تمثیل اولنمشد

استانبول

(محمود بك) مطبعه سی — باب عالی جوارنده ابوالسعود جاده سنده
نومرو ۷۲

۱۳۱۴

مقدمه

نوبر عالم طباعت عثمانیه ده ترینله عالم ادبیاتده
 اظهار صحایف ایدن آثارمک برنجیسی دکدر فقط
 نوبر اول بهارک حلولی ایله استانبولک پریر طراوتساز
 اولدیغی بر زمانده کسستان فکرمک نهالان اشعارنی
 اعزله لندیران بادنسیمک قوتیله صحف نوشتکارییه
 دیزلین ثمرات قلمیه می وعلی الخصوص تکبیر تمجید
 نعوت وسائر نشیده لیمی جامع وارباب وجدانه مؤثر
 برنجی اثرمدر.

نوبرمک اثار منتشره سالفه مدن صوکره برنجیلکی
 احراز اتمه سی کر کلمک بر رابطه مخصوصه ایله عالم خیال
 ومثالدن انتزاع ایتدیکی زمان قلبمک ترجمانی اولان
 قلممک اغزندن رشحات صرکبه دوکدیکی هنکامده
 یازلدیغندن در.

(۳)

نظم لوازم انسانیه دائر کتب معتبره حقیقه دن
اولان (نخبه الحقیقه فی ایجابات الانسانیه) و در ممکنون
و رومان قسمندن سعادتلی فامیاده اولدینی کبی مناسم
عشق نامنده کی اثرم دخی صرف منظوم ایسه ده اشعار
سابقهم بونده کی نشاند حقایق پرستانه بی اعلام
ایده منزل.

اوت نوبر کمالات عبودیتیه و بعض ده حزن انکیز
اثرمه مختص اوله رق بوکره میدان انتشاره چیقارلمشدر.
نوبرم {وما یناطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی}
مدیحه الهیه ایله عالم وفاقه شمعنه انداز بروز اولان
سرقافله رسالت علیه افضل الصلوة والتحیت افندمر
حضر تلرینک شفاعت عظاماسنه مستند بر بنده سنک
قلب صداقت اتماسنده اشتعال ایدن آتش عشق ایله
متأثر برچا کرینک ناله وافضاتی معین واوسائقه ایله
انشاد ایدی لان استمداد مناجات نعوت وسائر اشعار ایله

(٤)

مالی اولمقدن ناشی ملاهیات جمله سندن دخی اوله من .
 اگرچه حسیات نفایس پسندانه ایله منور انظار
 اهل عرفانه ابراز مأثر بدیعہ بنم کبی زکاوت خارق -
 العاده یه مالک اولمینلر ایچون مشکاچه ایسه ده اثارمه
 معلقات السبع دیدیرتمک کندم امام الادبالتق هوسنده
 اولدیغم جهتله

فکر مک ما حصل نظمی میدانہ قودم
 اوقویاتلر یولنورسه بنی رحمة آکار
 هوسی سائق اولنجه همان درویش خرقة سی کبی
 اوراق پریشانم آره سندن طوبله دیغم پارچه لردن شو
 مجموعه یی تشکیل ایدی ویردم .

بونک انتشارینی وفیوضات سبحانیه یی الله عظیم
 الشانک عظمت شانندن استدعا ایلم . المنه لله وما توفیقی
 الا بالله علیه توکلت والیه انیب

دنیاده الک بیوک بر مقصدم وار ایسه اوده قلباً

(۵)

ولساناً توحید و تذکیر ایتدیکم اللهم و تمجیات و افره
 و صلوٰۃ مأثور لریله مشغول اولدینم پیغمبرم و اثنیات
 کثیره لریله تزیین لسان ایلدیکم آل و اصحاب و دعوات
 خیریه لریله هر شام و سحر مشغول بولندینم پادشاهم
 ناملرینه تأیید خدمتدن عبارت اولغله جهانک سوکیوسی
 وادیات و فنون و مدنیت کبی خصائل عمراندن ملکنی
 و تبعه و رعایاسنی مستفید ایتک خصوصنده یکر می
 سنه دن بری راحت و حضورینه مساعی جلیله سنی
 مرجحاً صرف ایدن غازی بیدانی شوکتلو (عبد الحمید)
 خان ثانی افندمن حضر تتری نام هایون ملوکانه لریله
 راحتله سعادتله کمال عظمتله
 شادان اوله خرم قاله سلطان جهان
 شونشیده ایله تأکیداً دعوات ماثوره بی درگاه فیاض
 مطلقه تقدیم ایلم .
 جودی زاده

توفیق

نوبر

الله اكبر الله اكبر توفيقك اولسون هر يردده رهبر
 الله اكبر الله اكبر لطف جليلك قيل سن برابر
 الله اعظم الله اعظم سعیم جزیل ایت اولمه سون ایت
 الله اعظم الله اعظم فیض لطیفك كون كي اظهار
 الله اکرم الله اکرم امدادك ايله حقمنده اکثر
 الله اکرم الله اکرم اکرامه اولسون بوبنده مظهر
 الله اعلم الله اعلم علم وکالك ذاتکله اکبر
 الله اعلم الله اعلم علم لدنك سن بکا کوستر
 الله افخم الله افخم شان وشکوھك بی حد ووافر
 الله افخم الله افخم عزو جلالك غایت مکبر
 الله اکبر الله اکبر لطف جلیلک قیل سن برابر
 الله اکبر الله اکبر توفیقك اولسون هر يردده رهبر

یننه مد ایلدم الله بوجیهانه نکھی
 کوردم اوبازغه وبازغ اولان شمس ومهی
 عین ثابت کورر امرکله هان طوضری رهی
 یننه امرکله قالور عالم اجساد تی
 سن سک ای رب عظمت عالمنک پادشهی
 لامکان سک اوله من قدرتیك تختکھی

(۷)

صنعت قاهرک الحق بولیک غسقی
رحمت باهرک البسه صباحک شفقی
کلبن میدعه یک ارض و سما بر ورقی
مصحف علم حقیقه دن آلام سبقی

سن سک ای رب عظمت عالمنک پادشهی
لامکان سک اوله من قدرتیک تختکهی

قبله حاجته یوز سورمهین اهل شکمی
نقطه دن ایله مهین درک حروف ورقمی
تن پرستانه طوروب بیلمهین عیش عدمی
ایله من سک بیلورم مظهر عقبای نعمی

سن سک ای رب عظمت عالمنک پادشهی
لامکان سک اوله من قدرتیک تختکهی

نعمتک سفره سی انواع طعامله مالی
کنج غیبک بتورلر عدد اموالی
ملک سنک حکم تصرفدن اولورمی خالی
قوتک قوت بی مثل معظم عالی

سن سک ای رب عظمت عالمنک پادشهی
لامکان سک اوله من قدرتیک تختکهی

چشم بیناکه نقاب سنه اولمز مانع
شب دیجورده بیله نظره حقک لامع

(۸)

حجتی حکمتک حجی جهاندن واسع
 هله طغرای جهاندار علیه ساطع
 سن سک ای رب عظمت عالمنک پادشهی
 لامکان سک اوله من قدرتیک تختکهی

بجر علم صمدانیه که نسبتله علوم
 صانکه برقطره در انجیق بزه اولش معلوم
 بریمز نقله باقار دیکریمز اهل نجوم
 اوبری هیئت ایله اورتهده قالش مغموم
 سن سک ای رب عظمت عالمنک پادشهی
 لامکان سک اوله من قدرتیک تختکهی

«قدرت» «هیبت» «عدل» «عظمت» هب سنده
 «رحمت» «شفقت» بی مثل «مروت» سنده
 سنده در پادشهم علم ایله حکمت سنده
 کبریا شانکه مخصوص اوقوت سنده
 سن سک ای رب عظمت عالمنک پادشهی
 لامکان سک اوله من قدرتیک تختکهی

یوق ایکن عالی صنعکله سن ایتدک ایجاد
 قیلمه دن قبه افلاکی محتاج عماد
 یوقدر ایجادده استاد ابدیت معتاد
 هزیان شرک نمود دعوی بطلانی عاد
 سن سک ای رب عظمت عالمنک پادشهی
 لامکان سک اوله من قدرتیک تختکهی

(۹)

کنج مالی غضبکله یره کیردی قارون
ایتدی فرعونی ثباه حضرت موسی هارون
کیملر از کار صلاتکدن اولورسه ساهون
آنلره عائد اولور آخر سبع ماعون

سن سک ای رب عظمت طلنک پادشهی
لامکان سک اوله من قدرتکک تختکپی

المدد الله مدد الله مدد الله مدد

عرش و کرسی لوح و قلم جمله سکادر مشحد
نقی ضد اثبات ذات ایتدم دل مفتونمک
نامنی قید ایتدیلر دنیا پرستان دردمند
ایله دم بن نقطه دن تحصیل علم کافیه
سوره اخلاص اولدی قل هو الله احد
الصلا کلسون بوتون ارباب علم معرفت
بدوندی وارمی کفو اولمش می در الله فرد
ابتدا وانتها اشکال صورتدن بری
شاننک عظمتاسنه قوی دلیل معتمد

المدد طوغمق طوغورمقدن منز شانلیدر
شانلیدر یزدانمک ذاتیدر الله الصمد

ایشته بو آه ناله جانکاه اثر لا اله الا الله
بویله بر نوحه حزینانه قیلدی لیبک حق پناه
نه روا اوله طارم بالا سوط الله اکبره جایگاه

(۱۰)

طبقات فلك اولور لرزان واصل اولسه صدای ذکرالله
 باشلر البت بنمله تهليله هر ملك دركه لا اله سواه
 نه حجر نه شجر يرنده قالور اهتزاز ايله ديرلر ابوالله
 يا تجلی قیلارسه صاحب الاسماء اولور البته جسم طور تباه

زائر کعبه یم بولیکم
 منطقم لا اله الا الله

بن که مخلوقکم ال نعره یا حی یا قیوم
 اسم حی ذا کریدر جمله زمین وافلاک

سن که وارسک سکا نسبتله بووار هپ لاش
 کردش عالم ناسوت ايله اولم غمناک

بکاده خلقهده اشباحهده سن سک مولا
 نای اجسام تحسره ایدر واویلا

بن که بر عاشقم ال نعره الله الله
 سجده ایدر سکا ارواح ايله اشجار و بنا

کبریا وعظمت هالمنه سن سک شاه
 کن فکان امرینه منقاد جمیع اشیا

ظاهرم دفتر اعمالدن ایتمه سن طی
 باطنم نشئه مضای ايله قیل سن حی

بن که بر ذا کرم ال نغمه یا هو یا هو
 قاله حق ذکرم اولور چونکه بنمله باقی

(۱۱)

طاش دکنجه قیریلور جمله سراخی و سبو
ایاق التئده قالور باغ هوا اوراقی

قلم سائحه ذکر ایله اولسه کویان
اولور البته که غاوون تشیطن لرزان

بن که بر ناطقم ال نعره یا حق یا حق
اسم قیومک ایله زاهق اولور هپ بطلان
نقطه باده در اسرار حکم علم سبق
منتشر اندن الهی نیجه علم و عرفان
حضرت قافله سالار هدای بوله لم
محرم راز حرمخانه وصلت اوله لم

بن که بر شاعر فرخنده ادایم یارب
زوق وحدتله یازار خامه نظم الحان
سوزلرم نحو و معانی کبی اولمز معرب
اولور البته که سرلوحه دیوان بیان
درکه وصلته دیکدم کوزیمی تا جانندن
قوغمه کیتتم آکریم آریله مم جانانندن

بن که بر کاتب دیوان حقایق رقم
باء بسمل کش مجموعه فیض ایله بنی
ایله من بسط خرافات هزل هیچ قلم
شمعه بختمی باق کوستر آفیاض سنی

(۱۲)

ایشات الله یشات شرع الیهیکی سن
اهلنه تابعنه لطف ایله ویر اجر حسن

بن که بر دین مبین ایله مکرم قولیکم
نطع شطرنج هوای بغل اولمز فرزم
نه مناسب ره نارفته ده خطوه صالم
چونکه محشرده بیله اق یوزه عائد هوسم
اشتیاقک المیله چکیلان جورده خدا
قارشولوق اوله سعادتله سعادات بکا

بن که اول احمد محمود که امت اولدم
عیش وعشرت طرب ایتمزدله القای صفا
شرع ایله زوق هدایت بولدم
هر حرام سم هلاهل اوله من انده شفا
شرع دینمله برابر یشاسون ایمانم
دو کدیکم کوز یاشنک حرمتنه رحمانم

کلنجه خاطره ذکر جمیل حمد خدا
بویا بسمل ایله خامه ایتدی کشف غطا
صفای زمزمه نستعین جانه غدا
نهال کلشن و حنبدته عندلیب وفا
لسان حال ایله ایلم هزار حمد و ثنا

تظاهر ایلهدی معنا اوکنز غیب عرفاندن
بعید اولورمی تجلاسی چشم امعانندن

(۱۳)

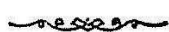
قریب اولونجه بو جبل الور ید انساندن
 وصال ذاته بز ز اهل ارث جانانندن
 شهود نظم اوله مدلول امرما او حی
 دوشونجه کوکله وعد وصالی الملق ایچون
 بو حسب حق اثری جان اومده قالمق ایچون
 حاضرله دم تئی بحر عشقه طالمق ایچون
 پیام عهدالنقی ره وفایه صالمق ایچون
 کمال شوق ایله ایلهر هبوب باد صبا

فیاض حقیقی سک الہی کر مکله
 الطاف و عنایاتکه هیچ اولمادی غایت
 سن واجد مطلق سک اقدم اذلی سک
 یوق وحدت ذاتیه که غایت و بدایت
 علمک شرفک جمله صفاتک نیه بویله سک
 یارب ابدیسک ابدی یوق سکا اثار نہایت
 هر حال ایله هر قال ایله هر صورتی سن
 ایجاد ایدن الله احد صانع قدرت
 اثار محبتله وار ایتدک بوجہانی
 اسرار شفاعت ایله باقی در اولدت
 توفیق سنک قدرت توفیقکه محتاج
 لطف ایله کرم ایله سزاوار اوله همت

(۱۴)

استغفار

هرايشم جرم و خطا استغفر الله العظيم
 ال ندامتله بکا استغفر الله العظيم
 من عرف سرنده يارب قالمهيم دمبسته لب
 ايلسم نفسه جفا استغفر الله العظيم
 هر دم شام و سحر کچدی بو استغفار ايله
 ويردم اولدی حاججا استغفر الله العظيم
 کنج اشفاق رحمانه کدن حاج کوزلولره
 باعث لطف و عطا استغفر الله العظيم
 سن حکيم مستعاندن درد عصيان اهله
 اولدی داروی شفا استغفر الله العظيم
 وارا يکن (لا تقنطوا من رحمة الله) امرينک
 بويله مدلولی دلا استغفر الله العظيم
 پيکر لا دن تجرد ايمه که الا ايله
 ايشته باب ملتجا استغفر الله العظيم
 العطش قالدیم پيايان ايجره عفوايله صوجم
 درد عطشانه دوا استغفر الله العظيم

(۱۵)

استمداد

یارب صفای لطفک ایله ویر صفا بکا
 اولسون جیب محترمک آشنا بکا
 زیغ وفساد نفسمه اویدورمه قلبمی
 هر یرده قیل هدایتکی رهنا بکا
 قرآنه امتساکنی تاجشر ثابت ایت
 اوله همیشه شرع مبین مقتدا بکا
 کثرتده سر وحدتکه محرم ایله یوب
 شهراه اوله مدام طریق هدا بکا
 تحصیل رزقه شیطانی ایتمه واسطه
 لذت دهند اوله سون اولرزق بی وفا بکا
 عرض حضوره لایق عمل یوق که سویله یم
 عدلکله ویرمه مرحمتک ایله ویر جزا بکا
 نامرد ونامراد ایدرک قیلمه سن خجیل
 لطف رحیمک ایله هاندم نوا بکا
 نامم کی انیس اوله توفیق حضرتک
 روز وصالده لطفک اوله پیشوا بکا

کفر ایله منحرف اولمزایسه بردمده مزاج
 سیات دردنه البته اولور توبه علاج

عبد مملوک نصل قیددن ازاد اولسون
 یارادلمشله شرعک در الهی منهج

(۱۶)

دعویٰ حریت ایتک نه مناسب بشره
 عون لطف صمدانیه که هر دم محتاج
 فعلنک خالق اولق یراشورمی مخلوق
 خیر و شر حکم اراداتک ایله بولدی رواج
 دست قدرتله محیط اولمش ایکن عالمی سن
 غلیان ایلمه ممکنمی مجرد امواج
 طوغریسی مظهر فیض اولمش ایکن ایریله مم
 سنده ائمه بنی بوباب رضادن اخراج
 باطل افعال ایله کرکنج فراوان بولسه م
 ایسته م سن دخی ائمه بنی اکا محتاج
 ویر کریمانه لطفیانه ووها بانه
 باب اشفاقه مناجاتی ایتدیر معراج

قالدیم اواره بو منزله پریشانم آه
 مدد ایت مرحمت ایت لطف و عنایت هرگاه
 عبدکم سهو ایله آلودیم البته قولم
 سن رحیم سک اکرمکار الله
 سکا مخصوص بنی بندن دها اعلا بیلمک
 حالمه قاله اسرارمه سن سک اکاه
 وادی یاسه قویوب هرکیجه نالان ائمه
 اسکی سس قاله دی بنده اوله لی بویله تباه

(۱۷)

شمدی جاندن کلور آوازہ لرم پک قیصہ در
ایتمہ دارالحزنم قلب اجیسی عبرتکا
کوزیمی قان بوزیور سیل سرشکم اقیور
درکہ لطفکہ باقی ایله یورم مد نکاء
ایستہرم ایستہرم البتہ کہ سندن دیناہرم
یاغنی ویر بکا لطفک ایله سن حال رفاء
عبدکم حسن عبادتله کچور ایام
وسوسہ قید ضرورتله اولور لر بدخواہ

نعت رسول الله الاکرم ونبی الله المعظم

صلاة صلاة صلاة	صلاة عليك بالف الصلات
محمود احمد مصطفى الاخيار	محبوب مرغوب شفيع النجات
سلام سلام سلام	سلام عليك مادام الحيات
مذمل مدثر طه ويس	محرف وسوط في كل الحالات
دعاء دعاء دعاء دعاء	دعاء عليك بحسن الدعوات
رسول امين نبى المختار	صفي ذكي سيد الثقات
ثناء ثناء ثناء ثناء	ثناء عليك لحد الغايات
ممدوح محمود بلطف باريه	تقي نقي احسن الصفات

(۱۸)

وجهه بدرالدجا دیرسم محمد مصطفی
 ذاتکه شمس الضحا حقا محمد مصطفی
 اولسه یدک خلق اولنمزدی اقدم نه فلك
 شانلیسك ای سید بطی محمد مصطفی
 روح پاک مبتدا جسمک نبوت خاتمی
 عرش و کرسدن جمله دن اول محمد مصطفی
 اسم پاک میم طمیسنی اولوبدر حرر جان
 بویله خاصیتله مستثنی محمد مصطفی
 قاب قوسینک کلستانه رونق سازسک
 واصل سر منزل اسرا محمد مصطفی
 کرچه موسایی خطاب لن ترانی ایتدی منت
 مظهر مدلول ما اوحی محمد مصطفی
 عاشقک معشوقی انواع شفاعت معدنی
 جلوگاه صورت و معنا محمد مصطفی
 اولیا و اصفیانک ملجأ و مأوای سن
 ملتجای اهل اوزار ساد محمد مصطفی

شکر یجد اوله اللهمه چوق حمد و سپاس
 خلعت فاخرة عشقنی ایتدی الباس
 سکا ای احمد مختار سعادت نشه
 سکا محبوب الاهی سکا ای نکتہ شناس

(۱۹)

قیلدی محراب جینکده مقور نورن
 کله دی سن کی بر فخر رسل بین الناس
 بره ایندیردی صنا دید قریشی در حال
 ذاتکی تخت نبوتده ایدنبجه اجلاس
 عارض الک عرقوز ارله رق شرمندن
 روئیتک نشئه سنی ایتدی هاندم احساس
 ایتدی اعلام مزیانکی قرآننده
 اجتهاد ایله دیلر صوکره بزه اهل قیاس

ایاغک طوپراغنه شاه کزین حرمین
 یوز سورنلر بولور الحق ثواب کعبین
 باشم اوستنده یری وار نوله شایان اولسه
 آولی النعم بویه مفخم قدمین
 پرده قالمز آچیلور کوزلرینک اق بیکی
 قنق اعمایه سورلسه اوجلای عیین
 شرف قدمک عرش برین جان آتدی
 پایک یوزلرینی سردی اقدام کونین
 سن که بر پادشه کون رسالتسک کم
 نه روا اولمیه مقدم سکا وجه ثقلین
 ذاتک حایه هجره دخی تخبه ایدرم
 یاص آشاهم قدمک ایشته سرلای خدین

(۲۰)

صافه کافی بوغایت دها مقتونك وار
 كعبكه ملتشمس اولمقانی ایستر شفتین
 آه ضد اه تحسر دیلمی یاندردی
 باری معناده سنی کورسم آنورلثقلین

بن اسیر دام عشقم ای جیب کبریا
 ربط قلب ایتدم محبتله سکا بیلمم ریا
 نعت پاککله ایدرسم بویله تلذیذ دماغ
 ذوق شاد افزون اولور کوکله هر صبح و مسا
 ناوک هجرکله مجروح اولسه یدم آه اکر
 بویله مسکینانه قالمزدم شهم تحت السرا
 کوستروب رخساریکی بمعناده اولسون کام ویر
 سودیکم دکمزیم الله ایچون بر مرحبا
 رو سیاهم امتک ادناسییم پک مجرم
 سن حدیشکله شفاعت وعد قیلدک مصطفی
 قاره قان دوکسونمی کلک ناتوان تا حشره دک
 عرضالمده اوزانسونمی بودکلو ماجرا
 خلقی اویقودن اویاندیرسونمی افغانم کیجه
 سیط سودام ایله طولسونمی بتون ارض و سما
 قویمه الله عشقنه حسرتله محروق القواد
 ایله بر وفق امل دلشاد یاخیر الورا

(۲۱)

آتش عشق کله سوزان اولدیم دمدر بودم
 حسرت رؤیا کله کریان اولدیم دمدر بودم
 فی کبی سوراخ سوراخ اولدی سینهم سرتسر
 بزم آه افزاده نالان اولدیم دمدر بودم
 ایله مه جمعیت خاطر دن اصلا نا امید
 دلخراب اولدیم پریشان اولدیم دمدر بودم
 عالم عهدالست ایچره کچن وصلت دمی
 قنده فرقتله پشیمان اولدیم دمدر بودم
 یارسول الله شفیع المذنبین سک لاجرم
 دردایله محتاج درمان اولدیم دمدر بودم
 سائلی رد ایتمک شانکدر ال چکم شها
 مائل انعام واحسان اولدیم دمدر بودم

شها شعاع جمالک منور ایتشد
 ظلام لیلئه جهل اولدی بوسبتون مفقود
 بیاندی حق ایله باطل شریعتکله تمام
 نوای رحمت ایرشدی صحیح اولدی سجود
 یقلدی دور قرده بتون صنمخانه
 اچلدی عین محبان قاپاندی چشم حسود
 پرستش ایله یه جک حق اکلادی جهال
 اوجاغه قوندی یاقلدی اله دیدکری عود

(۲۲)

بلاغت اوزره کلنجه سکا نصوص جلیل
 معالقات سیمع اهل فخره ویرمدی سود
 نه کاهن ونه ده مجنون نه ساحر وشاعر
 یاقیشدیرله دی شانکده ایها المحمود
 منافقین بیله واز کچدی بویله سودادن
 نهایت ایله دیلر حکمه طاعت ایله سجود
 عبادہ بنده لکی اوکره تلدی وضوء
 اودور سعد قریندن بری بو حال موجود
 سنک شفاعتکله صوچی عفو اولندی کفارک
 صروت ایتدی امت محموده که معبود
 ضفا ضع وقرده شکل خندیرم
 قوماقدن ایله دی ازاد بزی جناب ودود
 شکرلر اولسون افندم شکرلر اولسون کیم
 شرافتکله شریفمنر سعادتنک ایله مسعود
 سنک وجود هایون پادشاهانهک
 کمال سلطنتک ایله موجود

دکل بن ساده خالق سکا عاشق یار رسول الله
 آنکچون اولدی ذاتک حقه لاحق یار رسول الله
 خطوط خامه معجز بیانک شرعه الاسلام
 درونک کنج اسرار حقایق یار رسول الله

(۲۳)

كوزك والنجم والشمس يوزك ديرسم مناسبدر
 دكلى سوزلرم قیده موافق يار رسول الله
 سنى خلق ايمه سيدى خلق ايدر مى يدى نه افلاكى
 جناب فاطراول معبود وخالق يار رسول الله
 هلال ماهه تشبيهه اياسهم ابرولرك شكن
 بو تشبيههم دخى نوره مطابق يار رسول الله
 حديث معجزاتكله كتاب دين مملودر
 تناسخ بولدى هب عادات سابق يار رسول الله
 افندم حاشه الله ذاتك عین بشر حكيمى
 دكل سك سوديكيم اهل علايق يار رسول الله
 كورلمز بيلمه سون خلق ذاتكى يوقدر شب ديچور
 بحمد الله وجهك صبح صادق يار رسول الله
 سن اول يس قرآن حكيم مستعان سك كيم
 سنى هر كون كورر اهل دقائق يار رسول الله

ياندم يا نارم آتش عشقكله محمد
 تا حشره قدر دلده بو آتش مؤبد
 كانون اوله الى جسم ترم نار وداده
 محو اوله دى بنیان وجود اولدى مشيد
 سن باغ قريشك كليسك احمد مختار
 بر كلشن صفونده اولوندى كه محمد

(۲۴)

سودی سنی حق سومه دی بر کیمسه بی بشقه
 ممکنمی مثیلک اوله افراد مقالد
 بر مصحف کبرای عوالم که وجودک
 انوار فیوضات الهی له مذهب
 امی لقبی شانکی تزئید ایچون اولدی
 مطلق ایدی علم و شرفک صائمه مقید
 کرچه بشریتله تمائق ایدیلوردی
 علویت مخصوصه ک اولمشدی مؤید
 ای-رحمت رحمان ایا نه ر مفیخ
 والله اینان عاشقکم صائمه مضدد
 توفیقکی محروم شفاعتمی ایدرسک
 اولدقچه سکا یالواریشی بویله مجدد

انوارک ایله نیر اعظم سک اقدام
 تقیید ایدهم دها معظم سک اقدام
 لولاک خطابی شرف شانکه مخصوص
 سن جمله دن اولا و مکرم سک اقدام
 شق اولدی قمر سندن اشارت اولوتجه
 اصلاً اذلاً بویله مفیخ سک اقدام
 اعلا کوریلن عرشه شرف ویردی قدومک
 مدعو خدا سید افخم سک اقدام

(۲۵)

صف باغلادی اجناد ملائک سکا قارشو
 الجال الاهی ایله اکرم سک افندم
 امی لقی شانکی اثبات ایچون اولدی
 افراد بشر دن دخی اعلم سک افندم
 توفیقہ صفا شان شفاعتله کرم قیل
 دنیاده وعقباده بکا سید افخم سک افندم

دردہ دوا عہدہ وفا سنندہ در	سنندہ در انوار ہدا سنندہ در
نورلقا تاج صفا سنندہ در	سنندہ شہم تخت علا سنندہ در
نحت سعادتہ شفا سنندہ در	سید بطحی بودوا سنندہ در
حسن ادا سرخدا سنندہ در	شمس ضحی ماہ دجا سنندہ در
دولت دارینہ صلا سنندہ در	رکن ولی کحل جلا سنندہ در
احمد محمود خدا سنندہ در	مصحف کبرای تقا سنندہ در
حکم نجابت نجیا سنندہ در	سید کونین رسل ال عباسنندہ در
اہل سلام و شرفا سنندہ در	امر ادیلہ ادبا سنندہ در
داور سادات سعدا سنندہ در	مظہر رحمت رحما سنندہ در

جانان جانان جانان جانان

جانان سنی برجان جہان ایلہ دی سبجان

جانان جانان جانان جانان

جانان سنی تصدیق ایلہ در دین ایلہ ایمان

(۲۶)

جانان جانان جانان جانان
 جانان سنی سومکلی امرایله دی دیان
 جانان جانان جانان جانان جانان
 جانان سنی کیم سو من ایسه تابع شیطان
 جانان جانان جانان جانان جانان
 جانان سنی بیلمک ایله در خالقی عرفان

الامان الامان الامان الامان
 ایسترم سندن شهم بک امان بیک امان
 الامان الامان الامان الامان
 یا محمد مصطفی دنیا ده عقباده امان
 الامان الامان الامان الامان
 امت معصومه کز ویر بزه فوز امان
 الامان الامان الامان الامان
 بکرم ذات شفیع کدن شفاعتله امان
 الامان الامان الامان الامان
 ویر بکا ضراً و بآساء حین موتمده امان
 الامان الامان الامان الامان
 یا رسول الله معین اول مقبرمه ویر امان
 الامان الامان الامان الامان
 جرمی عفوایتدیر الله عشقنه ویر هول محشرده امان
 الامان الامان الامان الامان
 ایسترم سندن شهم بیک امان بیک امان

(۲۷)

آه آه آه آه ایدرم آه
 آه آه آه آه کدرم آه
 جانان سنی کورمک ایچون آه آه آه
 باق چشم مکحلله بکا جان و تتم آه
 آل نوحه می آل نعره می آل آه آه
 آل نائره اهی آل بوشرر عشقمی آل آه
 آه آه آه آه آه آه
 آه قالدیر او بر قعلری یوزدن کوزلم آه
 سودا زده کم سودیکم الله ایچون آه آه
 آه ایتمه دیکم دمی وار انصاف ایله باق آه

خاتمه

اوصاف پاککله همان ای هادی انس و جان
 ایشته یازلدی بوبیان الطافک اولسون رایکان
 توفیقی رد ایتمه امان الله ایچون جان جهان
 باب شفیع خاندان مفتوح قیل بکا همان

سَنَاحِ مَوْمِي

چورس : داده پردازی مفروضه

مولفان اور ایڈیٹر و رفقا مذکورہ مضمون پر

۱۔ زہرِ قلعہ، صحت انتخاب فرماید سمجھیں اچھے پھیالیں۔

ما سوختنری نایه بکلمه معانی مفیدی و بسیار انفعالی در هر روز و از خود و دیگری پرسش خویش را کنیم و در پی
عناوین فاعله و مضاف ضبط نفار بخوری یا به زبان «هر روزی که» و این را می توان ذکر آن کرد زیرا که

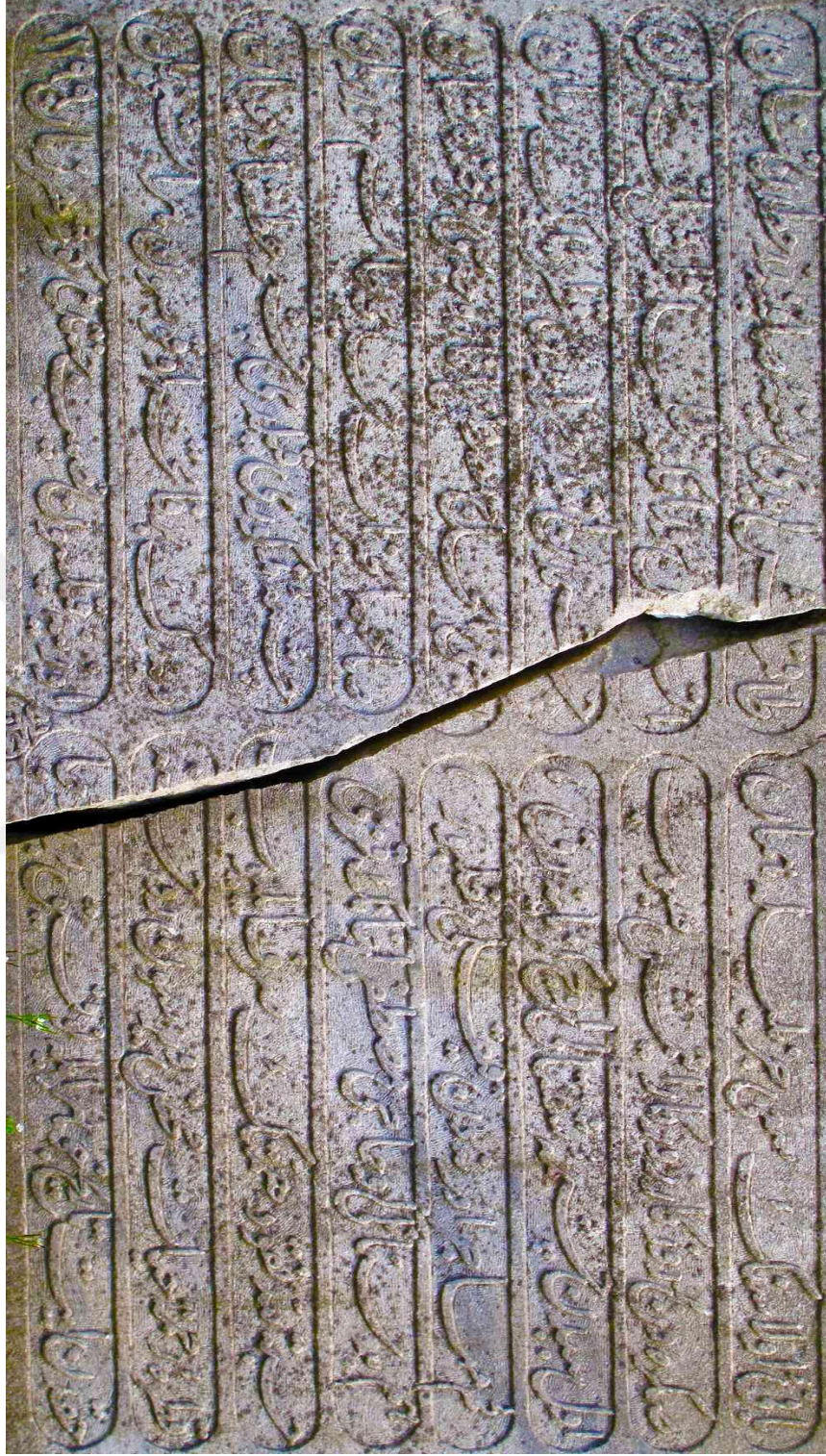
سَبَّحَاتِ مَوْمِنِي

صحیفہ

[illegible]

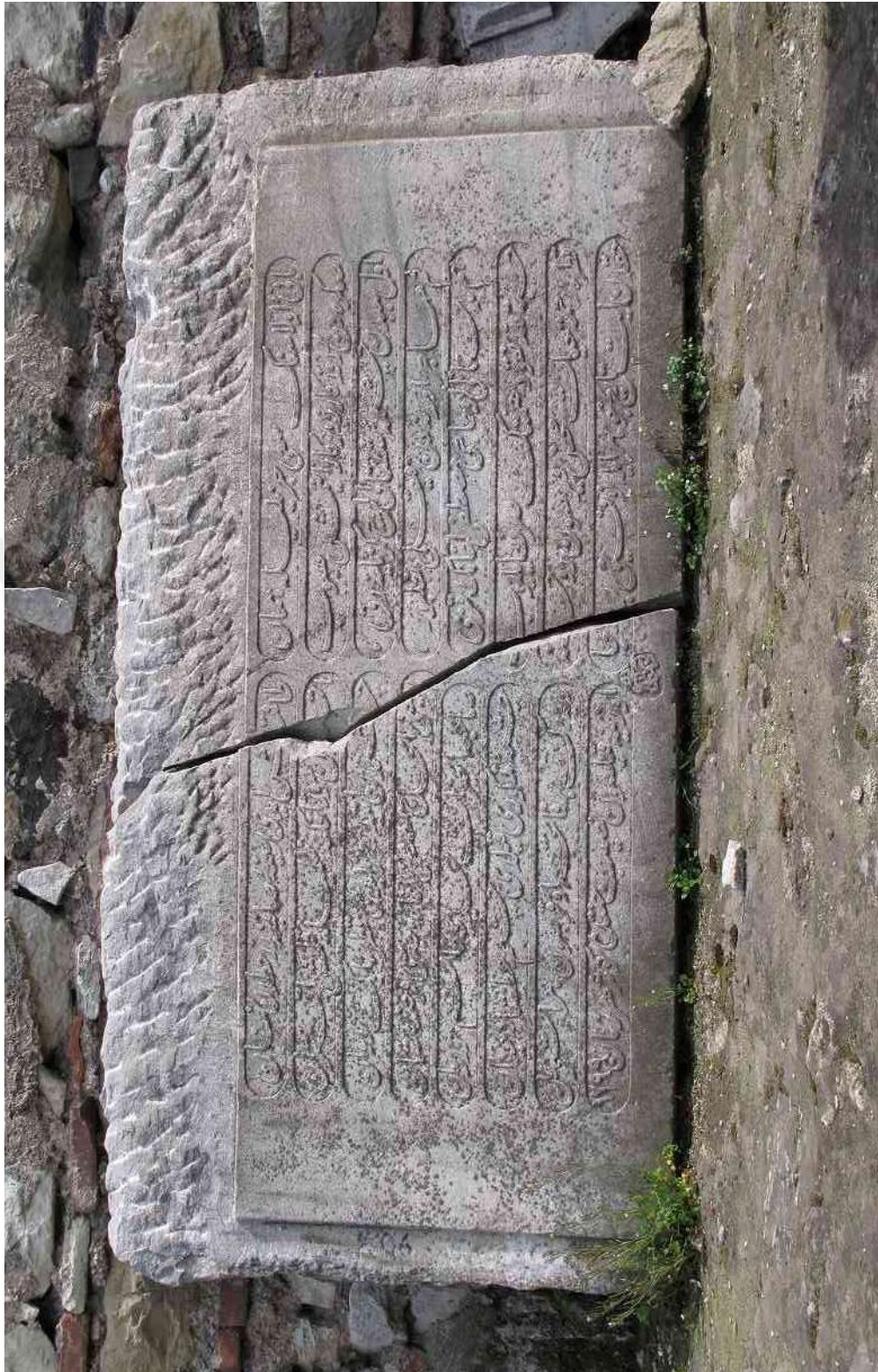
سورابخت شلم و اعطای ایلیکی ز جرحی و درستی امر یا در حق نایفته بخار خاکی و در نفس معترضی سوجیه و اصلوکی کانه نایفته و اطروکی
کار نفسی معینکنده بولنه نفس محرابیده افروسی مؤید اولانه نبه ابراز ایلیکی کی بوباده بکونه نایفته مضاد اولانه بلحاظ اطروکی نبه
سابق الذکر ۴۰ در سر لایحه نایفته خرابیه جویکی حوره و معروضه ذکر ایست ۹۰ سوره ۴۰ ع. در سر لایحه ۴۰

Ek 5. Şeftali Çeşmesi Kitabesi

120

¹²⁰ Topkapı Sarayı Müzesi Has Ahır Bahçesinde bulunan kitabeler. Çeşme < ID K5057 > No. 908: Şeftali Çeşmesi tamir kitabesi.

ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında Mardin'in Midyat ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğrenimini burada Fatih İlköğretim Okulu'nda tamamladı. 2009 yılında Midyat Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kazandı. 2013 yılında bu bölümden mezun oldu. 2014 yılında da aynı üniversitede Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı.

